

Møteinnkalling

Utval:	Fylkeseldrerådet i Hordaland
Møtestad:	Fylkesutvalsalen, 3. etasje, Fylkeshuset
Dato:	08.11.2018
Tid:	09.30

Program

- Kl. 09:30 Opning av møtet.
- Kl. 09:35 Sakshandsaming
- Kl. 11:00 Pause
- Kl. 11:10 Sakshandsaming
- Kl. 12:30 Lunsj
- Kl. 13:00 Orientering ved Arne Åsan, Fylkestannlege i Hordaland fylke.
- Tannhelsetenesta i Hordaland fylkeskommune, herunder prosjekt på Stord og i Årstad bydel.
 - Fylkestannlegen og fylkestannhelsetenesta i ny region.
- Kl. 13:30 – 15:00 Sakshandsaming

Til dette møte har Kåre Ystanes og Monrad Reigstad meldt forfall. Vara vert kalla inn.

Dersom nokon av utvalet sine medlemmer ikkje kan møta og må melda forfall, vert dei bedne om å gjere dette snarast ved å fylle ut skjemaet på www.hordaland.no/forfall.

Innkallinga gjeld valde medlemer i fylkeseldrerådet i Hordaland. Ved eventuelt forfall frå faste medlemer vil varamedlemer bli kalla inn særskilt.

Kåre Ystanes
leiar

Sakliste

Utvals- saknr	Innhald	Arkiv- saknr	U.Off.
PS 54/18	Godkjenning av møteinnkalling		
PS 55/18	Godkjenning av møteprotokoll forrige møte	2017/2682	
PS 56/18	Godkjenning av sakliste		
PS 57/18	Referatsak (meldingar)		
RS 40/18	Lokale båtruter Osterfjorden og Geitanger-Knappskog	2017/17742	
RS 41/18	Serviceinjene i Bergen	2018/14297	
RS 42/18	Konkurransetsetjing av Rutepakke Bergen sentrum og Bergen nord	2018/14417	
RS 43/18	Ad. oppnemning av representantar til brukarutvalet i Helse Fonna - til info	2017/2682	
RS 44/18	Referat frå møte i brukarutvalet ved Haraldsplass Diakonale Sykehus den 10.09.2018.	2017/2682	
PS 58/18	Ymse		
PS 59/18	Status for plan om likeverd og likestilling i Hordaland fylkeskommune	2017/2682	
PS 60/18	Eldrerådskonferansen 2018 - evaluering	2017/2682	
PS 61/18	Vestlandskonferansen 2019 - idear til program	2017/2682	
PS 62/18	Eldrerådskonferansen 2019 - konferansen for dei kommunale eldreråda - byrje planlegging av konferansen	2017/2682	
PS 63/18	Høring - etablering av nasjonalt Eldre-, pasient- og brukarombud	2017/2682	

PS 54/18 Godkjenning av møteinnkalling

Arkivnr: 2017/2682-153

Saksbehandlar: Merethe Helland Nordnæs

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	55/18	08.11.2018

Godkjenning av møteprotokoll forrige møte

Forslag til vedtak

Møteprotokollen frå møte 27.09.2018 vart godkjent utan merknader.

Bertil Søfteland
Leiar fylkessekretariatet

Merethe Helland Nordnæs
jurist/rådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg: Møteprotokoll 27.09.2018

Utval: Fylkeseldrerådet i Hordaland
Møtestad: Fylkesutvalsalen, 3. etasje, Fylkeshuset
Dato: 27.09.2018
Tidspunkt: 09:30-14:10

Følgjande faste medlemmer møtte:

Namn	Funksjon	Representerer
Gunda Falao Sparre	Nestleiar	LOP
Odd Himle	Medlem	AN-H
Inger M. Lingjerde	Medlem	PF
Inger Sjong	Medlem	FL H/FRP/V/MDG
Monrad Reigstad	Medlem	PF
Synnøve Solbakken	Medlem	FL A/SP/SV til kl. 12:30

Følgjande medlemmer hadde meldt forfall:

Namn	Funksjon	Representerer
Kåre Ystanes	Leiar	PF

Følgjande varamedlemmer møtte:

Namn	Møtte for	Representerer
Gunvor Opedal	Kåre Ystanes	PF

Merknad:

Leiar i møtet den 27.09.2018:
Gunda Falao Sparre.

Frå administrasjonen møtte:

Namn	Stilling
Merethe Helland Nordnæs	Møtesekretær/rådgjevar

Sakliste

Utvals-saknr	Innhald	Arkiv-saknr	U.Off.
PS 42/18	Godkjenning av møteinnkalling		
PS 43/18	Godkjenning av møteprotokoll frå førre møte	2017/2682	
PS 44/18	Godkjenning av sakliste		
PS 45/18	Referatsak (meldingar)		
RS 34/18	Ad. søknad om ekstra midlar til å arrangere Vestlandskonferansen 2019	2017/2682	
RS 35/18	Politisk organisering i Vestland fylkeskommune, Fase II	2017/2682	
RS 36/18	Ad. PS sak 41/18 Endringar i programområde - investeringsprogram for fylkesvegnettet 2018	2017/2682	
RS 37/18	Ad. båtruter i Osterøy	2017/2682	
RS 38/18	Ad. PS sak 40/18 Nye ruter Skys Nordhordland	2017/2682	
RS 39/18	Referat frå møte i Brukarutvalget ved Haraldsplass Diakonale sykehus	2017/2682	
PS 46/18	Ymse		
PS 47/18	Budsjett for fylkeseldrerådet 2019	2017/2682	
PS 48/18	Forslag til agenda for Eldrerådskonferansen 2018	2017/2682	
PS 49/18	Oppnevning av representantar frå fylkeseldrerådet til brukarutvalet i Helse Fonna	2017/2682	
PS 50/18	Møteplan for fylkeseldrerådet for året 2019.	2017/2682	
PS 51/18	Oppnemning av representantar frå fylkeseldrerådet til brukarutvalet i Helse Bergen	2017/2682	
PS 52/18	Spørsmål førehandsstilt til fylkestannlegen til orienteringa i møte i fylkeseldrerådet den 08.12.2018	2017/2682	
PS 53/18	Lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog (veglause grender)	2017/2682	

PS 42/18 Godkjenning av møteinnkalling

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Fylkeseldrerådet slutta seg til at ny sak vart satt på sakskartet utan saksframlegg: PS 51/18 Oppnemning av representantar frå fylkeseldrerådet til brukarutvalet i Helse Bergen.

Fylkeseldrerådet slutta seg til at ny sak vart satt på sakskartet utan saksframlegg: PS 52/18 Spørsmål førehandsstilt til fylkestannlegen til orienteringa i møte i fylkeseldrerådet den 08.12.2018.

Fylkeseldrerådet slutta seg til a ny sak vart satt på sakskartet utan saksframlegg (RS 37/18 vert gjort om til politisk sak): PS 53/18 Lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog (veglause grender).

Vedtak

Møteinnkallinga vart godkjent med merknadene ovanfor.

PS 43/18 Godkjenning av møteprotokoll frå førre møte

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Inger Sjong FL H/FrP/V/MDG sette frem merknad på at protokollen frå førre møte vart sendt ut uten at den var godkjent av medlemmane i fylkeseldrerådet.

Vedtak

Møteprotokollen frå møte den 06.09.2018 vart godkjent med merknaden ovanfor.

PS 44/18 Godkjenning av sakliste

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunda Falao Sparre (LOP): rekkefølgen på handsaminga av dei politiske vert endra. PS sak 49/18 og PS 50/18 vert flytt fram.

Vedtak

Sakslista vart godkjent med merknaden ovanfor.

PS 45/18 Referatsak (meldingar)

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Referatsakene 34/18 til 36/18 og 38/18 - 39/18 vart refererte.

PS 46/18 Ymse

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Orientering:

Budsjett for Hordaland fylkeskommune (HFK) 2019:

- Hvor langt er prosessen kome ?
- Budsjett for fylkeseldrerådet.

Ved direktør for økonomi og organisasjon Nils Egil Vetlesand.

Inger Sjong FL H/FrP/V/MDG refererte frå møte om Seniorplanen i Bergen kommune den 17.09.2018 og om møte den 18.09.2018 om høyring om sjukeheimssituasjonen i Bergen kommune.

Gunda Falao Sparre orienterte om kontakt med eldrerådet i Sogn og Fjordane med tanke på regionreforma og eldreråda. Det vert planlagt å ha to treff, kvart på to dager.

PS 47/18 Budsjett for fylkeseldrerådet 2019

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet vil gje innspel til budsjettet for Hordaland fylkeskommune, herunder budsjett for eldrerådet i Hordaland.

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

«Budsjettsøknader for 2019:

- 1) Det vert søkt om kr. 435.000,- som driftsbudsjett.
- 2) Det vert søkt om ekstramidlar på kr. 70.000,- for samrådsmøter med Sogn og Fjordane i forbindelse med regionreforma.»

Røysting

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

«Budsjettsøknader for 2019:

- 3) Det vert søkt om kr. 435.000,- som driftsbudsjett.
- 4) Det vert søkt om ekstramidlar på kr. 70.000,- for samrådsmøter med Sogn og Fjordane i forbindelse med regionreforma.»

PS 48/18 Forslag til agenda for Eldrerådskonferansen 2018

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet vedtek forslag til program for Eldrerådskonferansen 2018 som framlagt.

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunvor Riim Opedal (PF) sette fram slikt forslag:

«Til tema kl. 15:45 (Tema for gruppearbeid):

Erfaringsutveksling – eldre og ernæring: Korleis ønskjer vi det skal vere i vårt fylke?

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram følgjande forslag til spørsmål til politikarane i paneldebatten den 07.10.2018:

1. Har ditt parti en strategi for å sikre at personer over 60 år kommer på valglisten på en plass som kan gi muligheter for å bli representant?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

Hvis ja: Hvorledes har strategien virket?

2. Mener dere representasjon/ manglende representasjon fra ulike grupper som kvinner/menn, ung/eldre etc har noe å si for den politikken som blir ført?

Hvis ja: På hvilken måte?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

3. I dagens Fylkesting i Hordaland utgjør aldersgruppen over 60 år 29,8 % av det totale antall representanter (17 av 57). Aldersgruppen over 65 år utgjør 7% av totalt antall representanter (4 av 57).

Hva mener dere grunnen er til at det er så stort frafall etter 65 år?

3 b: Hvilket råd vil dere gi til elderrådene for å få til at det nomineres flere personer over 65 år på sikker plass eller sikker varaplass?

4. Hvilket råd vil dere gi til en vanlig velger som ønsker å få flere over 65 år inn i kommunestyret og fylkestinget?

5. Om 2 år er det Stortingsvalg. I dagens storting er det 10 av 165 representanter som er over 60 år. Gjennomsnittsalderen var i 2013 46,4 år, og har sunket i de siste periodene.

Hva vil ditt parti gjøre for å få flere over 60 år på Stortinget ved Stortingsvalget i 2021?

6. I dag går det frem av valglistene hvilken bydel/ region kandidaten tilhører. Alderen er ikke oppgitt. Bør også alderen på kandidatene stå på stemmeseddelen?

Begrunn svaret.

7. I arbeidsmiljøloven er øvre aldersgrense hevet fra 70 til 72 år. Bør det være en øvre aldersgrense også for politikere?

Odd Himle (SN-H) sette fram følgende forslag til spørsmål til politikarane i paneldebatten den 07.10.2018:

4) Stortinget 2017 - 2021 har 15 representantar over 60 år, men ingen over 70 år. En 70 åring har meir kunnskap og erfaring enn ein 40 – 50 åring og kan, truleg, gjera ein betre jobb enn mange yngre. Iflg.. media ser det ut som pensjonistane utgjør ca. 30 % av stemmene i landet, og ei så stor gruppe burde hatt "sine representantar" på stortinget. Dersom pensjonistane hadde slått seg saman, til eit samlande "Ressursparti", så kunne de i stortingsperioden 2013 - 2017 hatt 41 representantar på stortinget i den perioden.

4.1 Kvifor prioriterar ikkje dei politiske partia folk over 70 år som kandidatar ved val?

4.2 Denne gruppa er kunnskapsrike kandidatar som utgjør ca. 30 % av stemmene i landet. Har partia tenkt å gjera noko med saka til kommune- og fylkesvalet i

2019 og

neste stortingsvalet?

Røysting

Opedal sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Himle sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

«Til tema kl. 15:45 (Tema for gruppearbeid):

Erfaringsutveksling – eldre og ernæring: Korleis ønskjer vi det skal vere i vårt fylke?

Spørsmål til politikarane paneldebatten:

1. Har ditt parti en strategi for å sikre at personer over 60 år kommer på valglisten på en plass som kan gi muligheter for å bli representant?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

Hvis ja: Hvorledes har strategien virket?

2. Mener dere representasjon/ manglende representasjon fra ulike grupper som kvinner/menn, ungedre etc har noe å si for den politikken som blir ført?

Hvis ja: På hvilken måte?

Hvis nei: Hvorfor ikke?

3. I dagens Fylkesting i Hordaland utgjør aldersgruppen over 60 år 29,8 % av det totale antall representanter (17 av 57). Aldersgruppen over 65 år utgjør 7% av totalt antall representanter (4 av 57).

Hva mener dere grunnen er til at det er så stort frafall etter 65 år?

3 b: Hvilket råd vil dere gi til eldrerådene for å få til at det nomineres flere personer over 65 år på sikker plass eller sikker varaplass?

4. Hvilket råd vil dere gi til en vanlig velger som ønsker å få flere over 65 år inn i kommunestyret og fylkestinget?

5. Om 2 år er det Stortingsvalg. I dagens storting er det 10 av 165 representanter som er over 60 år. Gjennomsnittsalderen var i 2013 46,4 år, og har sunket i de siste periodene.

Hva vil ditt parti gjøre for å få flere over 60 år på Stortinget ved Stortingsvalget i 2021?

6. I dag går det frem av valglistene hvilken bydel/ region kandidaten tilhører. Alderen er ikke oppgitt. Bør også alderen på kandidatene stå på stemmeseddelen?

Begrunn svaret.

7. I arbeidsmiljøloven er øvre aldersgrense hevet fra 70 til 72 år. Bør det være en øvre aldersgrense også for politikere?

8. Stortinget 2017 - 2021 har 15 representantar over 60 år, men ingen over 70 år. Enåring har meir kunnskap og erfaring enn ein 40 – 50 åring og kan, truleg, gjera ein betre jobb enn mange yngre. Iflg.. media ser det ut som pensjonistane utgjør ca. 30 % av stemmene i landet, og ei så stor gruppe burde hatt "sine representantar" på stortinget. Dersom pensjonistane hadde slått seg saman, til eit samlande "Ressursparti", så kunne de i stortingsperioden 2013 - 2017 hatt 41 representantar på stortinget i den perioden.

8.1 Kvifor prioriterar ikkje dei politiske partia folk over 70 år som kandidatar ved val?

8.2 Denne gruppa er kunnskapsrike kandidatar som utgjør ca. 30 % av stemmene i landet. Har partia tenkt å gjera noko med saka til kommune- og fylkesvalet i 2019 og neste stortingsvalet?

PS 49/18 Oppnevning av representantar frå fylkeseldrerådet til brukarutvalet i Helse Fonna

Forslag til vedtak

Frå fylkeseldrerådet vert vald:

1. Varamedlem:
2. Varamedlem:

Saksprotokoll i fylkeseldrerådet i Hordaland - 06.09.2018

Gunda F Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

«Saka vert utsatt til neste møte.»

Røysting (til utsetjing)

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Saka vert utsett.

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

«Synnøve Solbakken blir gjenoppnemnt som kandidat frå Fylkeseldrerådet som brukarrepresentant i Helse Fonna. (Rogaland har vara).»

Røysting

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Synnøve Solbakken blir gjenoppnemnt som kandidat frå Fylkeseldrerådet som brukarrepresentant i Helse Fonna. (Rogaland har vara).

PS 50/18 Møteplan for fylkeseldrerådet for året 2019.

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet vedtek forslag til møteplan for året 2019 for fylkeseldrerådet sine møter og arbeidsutvalsmøter, slik den ligg føre.

Saksprotokoll i fylkeseldrerådet i Hordaland - 06.09.2018

Gunda F Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

«Saka vert utsatt til neste møte.»

Røysting (til utsetjing)

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Saka vert utsett.

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

«Møtedato for fylkeseldrerådet for møte i juni månad 2019 vert endra frå den 23.06.2019 til onsdag den 19.06.2019.»

Røysting

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Fylkeseldrerådet vedtek forslag til møteplan for året 2019 for fylkeseldrerådet sine møter og arbeidsutvalsmøter, med endring av møtedato for juni måned til den 19.06.2019.

PS 51/18 Oppnemning av representantar frå fylkeseldrerådet til brukarutvalet i Helse Bergen

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

Medlem: Inger M. Lingjerde
Varamedlem: Monrad Reigstad

Røysting

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Nye kandidatar til brukarutval for Helse Bergen:

Medlem: Inger M. Lingjerde
Varamedlem: Monrad Reigstad

PS 52/18 Spørsmål førehandsstilt til fylkestannlegen til orienteringa i møte i fylkeseldrerådet den 08.12.2018

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram slikt forslag:

Dei føreslåtte 4 spørsmåla vert vedteke oversendt til fylkestannlegen.

Spørsmål førehandsstilt til fylkestannlegen til orienteringa i fylkeseldrerådet den 08.12.2018.

«1. Prosjektene på Stord og i Årstad bydel om å ha med tannlege/tannpleier på hjemmebesøkene fra hjemmetjenesten. Orientering og vurdering fra ham.

2. Har fylkestannlegen oversikt over hvor mange med rett til fri tannhelsetjeneste som benytter seg av retten i det lange løp?

3. Fylkestannlegen og fylkeshelsetjenesten i ny region. Synspunkter fra ham.»

Monrad Reigstad (PF) sette fram slikt forslag til spørsmål til fylkestannlegen:

«Vedrørende av gjennomføringen av den nye Tannhelseplanen: Hvordan fungerer den i distriktene som mistet tannklinikken? For eksempel: Nordhordland/Hardanger.»

Røysting

Sparre sitt forslag vart samrøystes vedteke.
Himle sitt forslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Dei føreslåtte 4 spørsmåla vert vedteke oversendt til fylkestannlegen.

1. Prosjektene på Stord og i Årstad bydel om å ha med tannlege/tannpleier på hjemmebesøkene fra hjemmetjenesten. Orientering og vurdering fra ham.
2. Har fylkestannlegen oversikt over hvor mange med rett til fri tannhelsetjeneste som benytter seg av retten i det lange løp?
3. Fylkestannlegen og fylkeshelsetjenesten i ny region. Synspunkter fra ham.
4. Vedrørende av gjennomføringen av den nye Tannhelseplanen: Hvordan fungerer den i distriktene som mistet tannklinikken? For eksempel: Nordhordland/Hardanger.

PS 53/18 Lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog (veglause grender)

Saksprotokoll i Fylkeseldrerådet i Hordaland - 27.09.2018

Odd Himle (SN-H) sette fram følgjande forslag:

«Fylkeseldrerådet er kjend med at Fylkesutvalet 21.06.18 handsama saka med følgjande vedtak: "Fylkesutvalet tek saka om lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog til orientering. Fylkesmannen vil koma attende med ny sak med anbefalte løysingar.

Gjennom media er Fylkeseldrerådet blitt gjort merksam på at saka skal handsamast på ny i oktober 2018. Fylkeseldrerådet har, tidlegare, fått opplyst at fleire eldre, kanskje så mange som 9 personar, må flytta frå heimane sine dersom båtruta blir lagt ned. Fylkeseldrerådet ber om at fylkeskommunen finn ei tilfredsstillande løysing slik at båtruta held fram, og at folk som er busett i desse grendene, også i framtida, kan bu i heimane sine.»

Gunda Falao Sparre (LOP) sette fram slikt tilleggsforslag:

«Fylkeseldrerådet ber om å bli orientert om utviklinga i saka, og få tilsendt ny sak om løysingar når saka ligg føre».

Røysting

Himle sitt forslag med Falao sitt tilleggsforslag vart samrøystes vedteke.

Vedtak

Fylkeseldrerådet er kjend med at Fylkesutvalet 21.06.18 handsama saka med følgjande vedtak: "Fylkesutvalet tek saka om lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog til orientering. Fylkesmannen vil koma attende med ny sak med anbefalte løysingar.

Gjennom media er Fylkeseldrerådet blitt gjort merksam på at saka skal handsamast på ny i oktober 2018. Fylkeseldrerådet har, tidlegare, fått opplyst at fleire eldre, kanskje så mange som 9 personar, må flytta frå heimane sine dersom båtruta blir lagt ned. Fylkeseldrerådet ber om at fylkeskommunen finn ei tilfredsstillande løysing slik at båtruta held fram, og at folk som er busett i desse grendene, også i framtida, kan bu i heimane sine.»

Fylkeseldrerådet ber om å bli orientert om utviklinga i saka, og få tilsendt ny sak om løysingar når saka ligg føre.

PS 56/18 Godkjenning av sakliste

PS 57/18 Referatsak (meldingar)

Arkivnr: 2017/17742-15
Saksbehandlar: Vigdis Robak Bjørgo

Saksframlegg**Saksgang**

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for miljø og samferdsel	108/18	17.10.2018
Fylkesutvalet	253/18	25.10.2018
Fylkeseldrerådet i Hordaland	40/18	08.11.2018

Lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog – vidare drift**Samandrag**

Fylkesrådmannen la i juni fram ei orientering om vurderingar kring framtidig drift av båtsambanda Osterfjordruta og Geitanger-Knappskog (FUV PS-193/2018). Bakgrunn er fylkestinget sitt vedtak i samband med budsjettprosessen for 2018, der fylkesrådmannen vart beden om å avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit eventuelt spleiselag mellom fylkeskommunen og kommunane. Fylkestinget la til grunn «at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod».

I saka i juni vart det gjort greie for fylkeskommunen sitt ansvar for drift av denne type mindre båtruter og status kring dagens tilbod, passasjergrunnlag, økonomi og avtalar. Det vart og vist til dialog med kommunane. Tilbakemelding frå kommunane var at dei trengte meir tid til naudsynte lokale prosessar, og det var avtala nye møter etter sommaren.

Det er gjennomført eit møte for kvart av sambanda med dei involverte kommunane. Referat frå møta ligg ved saka. Eiga sak om vidare drift av båtrutene er handsama politisk i alle kommunane (sjå vedlegg). Tilbakemeldinga frå kommunane er at tilbodet bør oppretthaldast og at fylkeskommunen bør stå for inngåing av nye avtalar. Kommunane kring Osterfjordruta har i møte med Skyss opna for mogleg medverking til finansiering av ruta. Det er ikkje gjort politiske vedtak eller gitt andre formelle tilbakemeldingar i etterkant av dette møtet. Fjell kommunane har fatta politisk vedtak om at dei ønskjer eit samarbeid mellom fylkeskommunen og kommunen om rutetilbod og finansiering, og legg til grunn ei 50/50 kostnadsdeling.

Fylkesrådmannen rår til at det vert satt i verk førebuande tiltak for kjøp av transporttenester for desse to mindre båtrutene. Føresetnaden er at tilbodet kan driftast innanfor dagens kostnadsrammer, og at kommunane forpliktar seg til å finansiere halvparten av kostnadane. Dersom det etter konkurransen viser seg at kostnadane vert høgare enn dagens kostnadsnivå, blir konkurransen avlyst.

Det er behov for nærare undersøking og vurderingar av kai- og landforhold for av- og ombordstiging. Ein forventar at kommunane bidreg med naudsynt informasjon om dette.

Økonomi: Saka omhandlar framtidige finansieringsbehov for drift av mindre båtruter.

Klima: Tiltaket vil ikkje endre på klimautslepp knytt til desse rutene.

Folkehelse: Tiltaket vil ikkje ha direkte påverknad på innbyggjarane si folkehelse.

Regional planstrategi: Saka har tilknytning til Regional Transportplan og Kollektivstrategi for Hordaland

Forslag til innstilling

Fylkeskommunen vil førebu kjøp av transporttenester for båtrutene Osterfjord og Geitanger-Knappskog. Føresetnaden er at tilbudet kan driftast innanfor dagens kostnadsrammer, og at dei involverte kommunane medverkar til finansiering med ei 50/50 kostnadsdeling. Dersom det etter konkurransen viser seg at kostnadane vert høgare enn dagens kostnadsnivå, blir konkurransen avlyst.

Ingrid Holm Svendsen
kst. fylkesrådmann

Håkon Rasmussen
fylkesdirektør samferdsel

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg 1: Referat frå møte 27.08.2018, med Vaksdal, Lindås og Osterøy kommune

Vedlegg 2: Referat frå møte 20.08.2018, med Fjell kommune

Vedlegg 3: Vedtak Vaksdal kommune – om båtruta Osterfjorden

Vedlegg 4: Vedtak Lindås kommune – om båtruta Osterfjorden

Vedlegg 5: Vedtak Osterøy kommune – om båtruta Osterfjorden

Vedlegg 6: Vedtak Fjell kommune om båtruta Geitanger-Knappskog

Fylkesrådmannen, 01.10.2018

Bakgrunn

Fylkesrådmannen la i juni fram ei sak til orientering om vurderingar kring framtidig drift av båtsambanda Osterfjordruta og Geitanger-Knappskog (FUV PS-193/2018). Bakgrunnen er fylkestinget sitt vedtak i samband med budsjettprosessen, der fylkesrådmannen vart beden om å avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit eventuelt spleiselag mellom fylkeskommunen og kommunane. Fylkestinget la til grunn «at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod».

I orienteringssaka i juni vart det gjort greie for fylkeskommunen sitt ansvar for drift av denne type mindre båtruter og status kring dagens tilbod, passasjergrunnlag, økonomi og avtalar. Det vart og vist til dialogmøter med kommunane. Kommunane ga uttrykk for behov for meir tid til naudsynte lokale prosessar, og det vart avtala nye møter etter sommaren.

I denne saka legg ein fram tilbakemeldingane frå kommunane, gitt i dialogmøter og frå kommunane sine lokale prosessar, samt fylkesrådmannen sin tilråding kring vidare drift av dei to lokalbåtrutene.

Tilbakemeldingar frå kommunane

Geitanger-Knappskog

Etter sommaren er det gjennomført eitt møte mellom Skyss og kommunen (sjå referat vedlagt), der ein drøfta moglege løysingar for framleis drift av båtruta. Kommunen var representert ved administrasjonen.

Fjell kommune har i etterkant gjort politisk vedtak om at «Fjell kommune ønskjer eit samarbeid mellom fylkeskommunen og kommune om rutetilbod og finansiering. Ein legg til grunn at kostnadene ved å drifte dette rutetilbodet vert delt 50/50. Spleiselaget vert gjeldande frå januar 2019.»

Osterfjordruta

Sak om vidare drift av ruta vart før sommaren handsama politisk i alle dei tre kommunane (sjå vedlegg). I vedtaka i både Vaksdal og Osterøy kommune heiter det at kommunen «understrekar at det er Hordaland fylkeskommune sitt ansvar å drive kollektivtrafikk. Dette gjeld også kollektivtrafikk for innbyggjarane i Indre Osterfjord» og at kommunen «krev at båtruta i Indre Osterfjord vert oppretthalden». I vedtaket i Lindås kommune heiter det også at kommunen «ser persontransport/kollektivtransport som eit fylkeskommunalt ansvar» og at «sidan Hordaland fylkeskommune har stor kompetanse på kjøp av transporttenester og sidan denne ruta omfattar fleire kommunar, meiner Lindås kommune at fylkeskommune må gå inn som transportkjøpar». I tillegg er det eit vedtakspunkt om at «Lindås kommune vil bidra til at båtruta i indre Osterfjorden vert oppretthalden» og at «dei aktuelle kommunane og Hordaland fylkeskommune må i fellesskap avklara behov, frekvens og kostnadsdeling».

Det er gjennomført eit felles møte mellom Skyss og kommunane etter sommaren (sjå referat vedlagt). Frå kommunane deltok politisk leiing. I forkant av møtet, hadde kommunane gjennomført eit folkemøte for brukarane av ruta. Referatet frå folkemøtet, samt underskriftskampanje og brev frå innbyggjarane til kommunen som kommunen sendt til Skyss som underlag til saka. Tilbakemeldinga til Skyss var at det er uaktuelt for kommunane å leggje ned ruta. Viktigaste målgruppe er fastbuande, men også eigarar av nedlagde gardsbruk som treng skjøtsel og fritidsbuarar er avhengige av ruta i følgje kommunane. I møtet vart det gitt uttrykk for at ein ikkje var avvisande til å medverke til finansiering av ruta, innanfor ei gitt ramme.

Fylkesrådmannen si vurdering

Med bakgrunn i kommunane kring Osterfjorden sine signal og politisk vedtak i Fjell kommune meiner fylkesrådmannen at det er grunnlag for å oppretthalde drifta av dei to båtrutene. Føresetnaden for å gå til innkjøp av transporttenestene er at ein held seg innanfor dagens kostnadsrammer for dei to båtrutene og at kommunane dekkjer halvparten av kostnadane. Total kostnadsramme for Osterfjordruta er 1,3 mill. kr og for Geitanger-Knappskog 0,43 mill. kr.

Det er behov for nærare undersøking og vurderingar av kai- og landforhold for av- og ombordstiging. Ein forventar at kommunane bidreg med naudsynt informasjon om dette.

Det er usikkert i kva grad ein kan oppnå konkurranse for denne type mindre båtruter. Anbudsutsetting kan gi høgare kostnader, og dersom ein skal halde seg innanfor dagens økonomiske rammer vil tilbodet på rutene kunne bli redusert. Det vert ikkje lagt opp til å stille krav om miljøteknologi og alternativt drivstoff i anboda.

Dersom det etter konkurransen viser seg at kostnadane vert høgare enn dagens kostnadsnivå, blir konkurransen avlyst.

REFERAT FRÅ	Dialogmøte om båtruta i Osterfjorden				
MØTELEIAR	Målfrid Vik Sønstabø				
REFERENT	Vigdis Bjørgo				
MØTEDATO	27.08.2018	TID	13.30-15.00	MØTESTAD	Skyss
REF. DATO		ARKIVSAK	2017/17742-13	ARKIVNR	5
DELTAKARAR	Nina Bognøy, varaordfører Lindås kommune Eirik Haga, ordfører Vaksdal kommune Sigmund Simmenes, varaordfører Vaksdal kommune Jarle Skeidsvoll, ordfører Osterøy kommune Jostein Klette, planleggar Osterøy kommune Målfrid Vik Sønstabø, konst. direktør Skyss Vigdis Bjørgo, seniorrådgjevar Skyss				
FRÅVÆR					
KOPI TIL					

Dialogmøte om Osterfjordruta 27.08.2018

Agenda:

- Tilbakemelding om lokale drøftingar og eventuelle avklaringar
- Drøfte moglege løysingar
- Vidare prosess

Tilbakemelding frå kommunen

Kommunane viste mellom anna til folkemøte om saka, og melde tilbake følgjande:

- Det er uaktuelt for kommunane å leggje ned båtruta
- Dagens tilbod er eit minimumstilbod
- Fylkeskommunen bør stå for anbudsutsetjinga
- Fastbuande er viktigaste å ivareta – må vere trygge på å komme seg fram heile året
- Langs ruta er det fleire nedlagte gardsbruk som skal skjøttast og andre fritidsbuande som i dag brukar ruta
- Ruta har potensiale i høve reiselivet

Skyss fekk levert oversyn over eigedomar langs båtruta, fordelt på gardsbruk med og utan fastbuande, andre faste bustader og fritidsbustader.

Drøfting

Ut frå tilbakemeldingane frå kommunane vart det ein diskusjon om moglege løysingar med omsyn til økonomi og kontraktsforhold. Kommunane er ikkje avvisande til å inngå med medfinansiering, innanfor ei gitt ramme. Skyss vil gjere naudsynte avklaringar kring juridiske høve knytt til mellom anna kontraktslengde. Utgangspunktet er at inneverande avtale ikkje kan forlengast ut over inneverande år.

Kommunane synte til komande fylkessamanslåing og behovet for å harmonisere tilbodet og felles retningslinjer for denne type båttillbod. Skyss ga uttrykk for at dette er noko som ikkje vil vere på plass som grunnlag for dette aktuelle sambandet.

Vidare prosess

Skyss må sjå den politiske handsaminga av saka i samanheng med budsjettprosessen i fylkeskommunen. Fylkesrådmannen legg fram budsjettokument for 2019 den 25. oktober. Skyss og kommunen held kvarandre oppdatert om framdrift i respektive saksangar. Skrivefrist for politisk sak til MISA om båtruta er 3. oktober.

REFERAT FRÅ	Dialogmøte om båtruta Geitanger-Knappskog				
MØTELEIAR	Målfrid Vik Sønstabø				
REFERENT	Vigdis Bjørgo				
MØTEDATO	20.08.2018	TID	14.00-14.30	MØTESTAD	Skyss
REF. DATO		ARKIVSAK	2017/17742-12	ARKIVNR	5
DELTAKARAR	Bjørn Kristiansen, eigedomssjef Fjell kommune Therese Borgen, samferdselsleiar Fjell kommune Målfrid Vik Sønstabø, konst. direktør Skyss Gudrun Einbu, konst. leiar avdeling trafikktilbod Skyss Vigdis Bjørgo, seniorrådgjevar Skyss				
FRÅVÆR					
KOPI TIL					

Dialogmøte om båtruta Geitanger-Knappskog, 20.08.2018

Agenda:

- Tilbakemelding om lokale drøftingar og eventuelle avklaringar
- Drøfte moglege løysingar
- Vidare prosess

Tilbakemelding frå kommunen

Administrasjonen førebur ei politisk sak, med planlagt handsaming innan september månad. Det er gitt politisk signal om 50/50 deling av kostnadane som ei mogleg løysing. Vidare er det ønskje frå kommunen si side at fylkeskommunen står får anbudsutsetjinga.

Drøfting

Båtruta dekker tenestebehov ut over persontransport for dei fastbuande på Geitanger, der i blant kommunale tenester som renovasjon.

Skyss har som utgangspunkt at kommunen tar ansvar for eventuell anbudsutlysing. Informasjon frå andre kommunar om prosess og innhald kan innhentast, ref. presentasjon av Skyss i førre dialogmøte.

Vidare prosess

Til saksførebuinga til kommunen sender Skyss utfyllande informasjon om økonomien knytt til dagens avtale.

Skyss må sjå den politiske handsaminga av saka i samanheng med budsjettprosessen i fylkeskommunen. Fylkesrådmannen legg fram budsjettdokument for 2019 den 25. oktober.

Skyss og kommunen held kvarandre oppdatert om framdrift i respektive saksgangar.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
49/2018	Formannskap/plan- og økonomiutvalet	PS	04.06.2018

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Trine Pettersen Grønbech		18/697

BÅTRUTA I INDRE OSTERFJORD

Vedlegg:

POL-sak Lokale båtruter i Osterfjorden og Geitanger-Knappskog

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Saka blir lagt fram for drøfting

Saksopplysningar:

Bakgrunn

Historikk:

Ved handsaming av fylkesbudsjettet 2018 vedtok fylkestinget:

«Båtruter

Fylkestinget bed rådmannen våren 2018 leggja fram ei sak med ein heilskapleg gjennomgang av den lokale båtruta i Osterfjorden og ruta Geitanger-Knappskog. Fylkestinget bed rådmannen avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit evt spleiselag mellom fylkeskommunen og dei relevante kommunane. Fylkestinget legg til grunn at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod.»

Ordførarane i kommunane Lindås, Osterøy og Vaksdal sendte 04.04.2018 brev til fylkesrådmannen der dei stilte følgjande spørsmål:

«Kva overordna ansvar har fylkeskommunen for å sikra og finansiera eit samla transporttilbod til innbyggjarane mellom våre tre kommunar?

Kva administrative vurderingar har fylkesrådmannen gjort med omsyn til at ei nedlegging av transporttilbodet i praksis kan føra til ei styrt avfolking av detteområdet i Osterfjorden /Veaffjorden og kva politiske vedtak, føringar eller signal ligg til grunn for desse?

Det er elles interessant å få ei betre forståing kva objektive kriterium som ligg til grunn for fylkeskommunen sine tilskot til ulike transporttilbod på sjø i Hordaland(ferjeruter unnateke).

Det er òg av interesse å vita kor lenge Hordaland fylkeskommune har gjeve tilskot til denne båtruta.»

Skyss inviterte på vegne av fylkesrådmannen kommunane til møte 16.04.2018 for å diskutere vegen vidare. I møtet vart ein samd om følgjande:

«Kommentarar og innspel:

Ordføreren i Osterøy framheva at distriktpolitiske omsyn bør vektleggast. Dersom ein kuttar båtruta så kutter ein grunnlaget for busetnad og at kulturlandskap vert halde i hevd langs fjorden. Prosessen kring kutting av rutetilbodet har ikkje vore god nok med omsyn til å førebu kommunane og moglegheiten til å finne alternative løysingar. Kommunane må ha tid til politisk handsaming og ønskjer reell dialog i forkant av fylkespolitisk sakshandsaming.

Vidare prosess:

Kommunane drøftar saka vidare i eigen kommune og i fellesskap, og kjem attende med ein tidsplan for vidare lokale prosessar.

Skyss førebur politisk sak til MISA 6. juni og fylkesutvalet i 26. juni. Saka vert lagt opp som ei løypemelding frå arbeidet og om vidare prosess og dialog med kommunane. Referat frå møter vert lagt ved saka.

Det vert lagt opp til dialog i utarbeidinga av politisk saksunderlag til MISA og fylkesutvalet i juni.»

Fakta grunnlag

Fylkeskommunen har lagt fram følgjande faktagrunnlag for drøftingane: (I møte 16.04.2018 og i saksutgreiinga til SIMO som kom kommunen i hende 25.05.2018, dagen for utsending til formannskapet)

Fylkeskommunale føringar:

Kollektivstrategien for Hordaland, vedtatt fylkestinget 2014:

«I områder der trafikkgrunnlaget er for lite til å forsvare eit ordinært rutetilbod, er det likevel eit samfunnsansvar å ivareta eit rimeleg nivå av mobilitet for befolkninga – utan bruk av bil. Spørsmålet er kva eit rimeleg nivå for tilbodet bør innebere. I tillegg til sjølve trafikkgrunnlaget vil økonomi, til dømes tilskottsandel, vere del av rammene for prioritering. Skyss har per i dag ikkje definert klare kriterier og måltal for nivå på grunntilbodet, men ser behovet for å utvikle forutsigbare føringar.»

Transportplan båt Hordaland, vedtatt fylkesutvalet november 2017:

«Marknadsgrunnlaget er utgangspunkt for utvikling av tilbodet, men og omsynet til faktiske reisebehov, reisealternativ og kostnader. Det er ikkje nedfelt minstestandard for kollektivtilbodet i fylket, og ulike faktorar vil inngå i vurderingane. Grensene for minimum trafikkgrunnlag og maksimum tilskottsandel vil ikkje vere absolutte. Det vil likevel vere naudsynt i nokre tilfelle å dra ei grense for kva som skal falle inn under oppdraget til Skyss når det gjeld kjøp av transporttenester.

Øyar og veglause stader i tilknytning til sjø, med svært få busette, vil ikkje automatisk utløyse eit båttilbod med fylkeskommunalt tilskott. Også kommunane kan ta ansvar for at grunnleggjande transportoppgåver vert utført, som levering av post og varer. Offentleg betalt transport bør i slike tilfelle samordnast med tanke på tilbod og finansiering.»

Fylkeskommunen sitt svar om fylkeskommunalt ansvar

«fylkeskommunen har ansvar for å utføre skuleskyss i samsvar med Opplæringslova:

- Gjeld berre når skuletransportbehovet faktisk er der – dei aktuelle skuledagane og tider knytt til skulestart- og slutt*
- Såkalla «forsytarskyss» kan vurderast – kompensasjon til føresatte for eigentransport av skuleelev*
- Eigentransport ved skulekjøring vert i utgangspunktet godtgjort med Helfos km-satser og*

med ein minstepris på 75,- pr. tur.

- *Ved båttransport er det inngått egne avtalar som gir høgare sats pr. tur. Avtalane vert inngått individuelt med kvar skyssutøvar. «*

Fylkeskommunale avtalar – tilhøvet til anbudsreglane

- Fylkeskommunen har hatt avtalar om båttransport langt tilbake i tid. Per i dag har ein ikkje klart å finne svar på nøyaktig kor lenge.
 - Dagens operatør har hatt avtale med fylkeskommunen sidan 1987. Inneverande avtale inngått i 2007 for ti år, og forlenga ut året 2018.
 - Dagens avtale kan ikkje forlengast ut over det som er gjort
 - Transporttenesta må konkurranseutsetjast
 - Med konkurranseutsetjing vil prisen forventast å stige noko
- Avtalar med andre om transport (informasjon frå operatør):
- Helse Bergen (pasientskyss)
 - Posten
 - Bir (Renovasjon)
 - Dyrlege betaler ekstrapris per tur.
 - Kommunen leiger båten ved eventuelle befaringar ol.
 -

Tilbod/befolkningsgrunnlag:

- 1 dagleg bestillingsrute mandag, onsdag, fredag, laurdag og søndag
- Korrespondanse buss Vikanes, Tyssebotn og Stamnes
- I tillegg bestillingsruter mellom 07.30-11.00 og 13.30-17.30
- 20 stopp på ruta
- Varetransport frå Tyssebotn til hushaldningar, samt frå Stamnes til fritidsbustader (informasjon frå operatør)
- I perioden 2014-2017 er det rapportert mellom 2 093 og 2 449 passasjerar
 - Talet for 2017 var 2 234 passasjerar
 - Snitt 186 passasjerar per månad
 - Sesongvariasjonar
 - Inneverande skuleår 1 vgs elev med rett på skuleskyss, og som nyttar ruta ved behov
 - 21 fastbuande fordelt på Lindås (3), Vaksdal (9) og Osterøy (9)
 - Ingen faste reisande
 - I følge operatør er det som regel reisande man-fre og søndag

Økonomi:

Avtalen mellom fylkeskommunen og operatør inneber ein årleg kostnad for fylkeskommunen på 1,3 mill. kr. I 2017 utgjorde det fylkeskommunale tilskottet kr 582 kr per passasjer med ruta. Billettinntektene tilkjem operatør. Rekneskapen for 2017 viser totale inntekter på nærare 1,8 mill. kr. Totale driftskostnader er oppgitt til 1,14 mill. kr, og eit årsresultat på ca. 614 000 kr. Årsresultatet for dei to føregåande åra viser omlag 430 000 kr og 480 000 kr.

Fylkeskommunen si saksutgreiing viser til følgjande moglege løysingar:

«Som nemnt over er det ikkje mogleg å forlengje dagens avtalar om drift av båtrotene. Eventuell vidare drift av båtrotene må anbudsutsetjast. Det er då to moglege løysingar – anten at kommunen står for transportkjøpet eller at fylkeskommunen gjer det. Ei eventuell anbudsutlysing bør gjerast

snarast råd dersom ein skal ha eit tilbod på plass frå neste år.

Dersom kommunen/-ane står som anbudsutsetjar vil det vere kommunen/-ane som definerer rutetilbodet og har ansvaret for finansieringa. Kommunen/-ane kan søkje fylkeskommunen om tilskott til medfinansiering av drifta.

Dersom fylkeskommunen tar ansvar for å anbudsutsetje kan fylkeskommunen inngå eit samarbeid med kommunen/-ane om å definere rutetilbodet og fordeling av finansieringsansvaret.

Ut frå informasjon frå andre fylkeskommunar og kollektivselskap ser ein fleire døme der kommunen står som kjøpar av transporttenester for mindre båtruter, og der fylkeskommunen løyver tilskott.

Under vert det vist til tre slike døme frå våre nabo fylker:

1. Tysvær kommune, Rogaland
 - Båtrute Borgøy: Betener totalt 13 fastbuande pluss fritidsbustader. Tysvær kommune overtok ansvar for drift og finansiering av tilbodet etter at behov for skuleskyss fall bort og fylkeskommunen difor trakk si finansieringa av ruta. Kommunen har sidan søkt fylkeskommunen om tilskott for drift av ruta. I 2016 vart det inngått tre-årig avtale om fylkeskommunalt tilskott på kr 300 000 per år.
2. Ørsta kommune, Møre og Romsdal
 - Båtrute i Hjørundfjorden: Betener fleire stopp langs fjorden, både fastbuande og fritidsreisande. Ørsta kommune har ansvar for drift og finansiering. Anbudsutlysing i 2017 gav årleg kontraktspris på 1,5 mill. kr. Dette er ei rein bestillingsrute, men i praksis nokre faste turar for arbeidspendlarar og skuleelevar. Fylkeskommunen løyvde i 2018 eit tilskott på 732 000 kr til ruta.
3. Selje kommune, Sogn og fjordane
 - Lokalbåtrute Selje: Kombinert turistrute og skulerute. Selje kommune kjøper transporttenester for båtruta. Totalkostnaden er omlag 800 000 kr per år. Fylkeskommunen løyver tilskott på kr 400 000.

I ei eventuell konkurranseutsetjing av dei to aktuelle båtrutene må omsyn til kaianlegg og forhold kring av- og påstiging, krav til fartøy og driftsopplegg spesifiserast nærare. Eventuelle krav til miljøvenlege løysingar må og avklarast. Dette er faktorar som vil ha påverknad på kontraktkostnadane.»

Vurdering

Det er fleire viktige problemstillingar som ikkje er avklart i denne prosessen.

Det har vore avholdt eitt møte, så ein kan ikkje seie at det har vore drøftingar om saka.

Kva for dialog kommunane og fylkeskommunen skal ha fram mot tilråding av endeleg avgjerd er hovudspørsmålet for drøftingssaka. Kommunane har spelt inn at det må vere reell og likeverdig dialog. Men kva kommunane konkret vil leggje i dette må drøftast mellom kommunane. Denne saka vil vonalege utdjupe Vaksdal kommune sitt syn.

Dialog om faktagrunnlaget:

Fylkeskommunen har sendt saksgrunnlaget til Samferdselsutvalet sitt møte i juni. Kommunane bør

ideelt sett ha høve til å korrigere og kommentere faktagrunnlaget som vert nytta i saka. Det gjeld til dømes befolkningsgrunnlag og bruksgrunnlag. Denne båt ruta gjeld andre transportbehov enn ved dei store kommunane, og transportkostnader pr passasjer kan ikkje vere eit reelt samanlikningsgrunnlag.

Økonomi:

Når det gjeld faktagrunnlaget som er presentert om økonomi så er det klart at drift av båt ruta må på offentleg anbod. Det leier til at det ikkje er råd å leggje vekt på dei økonomiske erfaringstala som fylkeskommunen har lagt til grunn til no.

Det er uansett på det rene at Vaksdal kommune vil ha ein krevjande økonomi i års som kjem. Det vert vist til økonomiplanen ikkje har ledige midlar til dette tiltaket. Det er heller ikkje ein del av kommunens lovpålagte oppgåver. Økonomien i prosjektet er elles så vidt uklar, ettersom tilbodet må ut på anbod, at det ikkje er råd å gjere noko forsvarleg vurdering av eit eventuelt kommunalt tilskott til eit eventuelt spleiselag enno.

Dialog om eventuelle samarbeidsløysingar:

I fylkeskommunen sine vedtak er det lagt til grunn at båt ruta kan driftast vidare eventuelt i eit samarbeid med kommunane. Korkje fylkeskommunen eller kommunen har isolert sett plikt til å etablere eit generelt transporttilbod. Fylkeskommunen har innhenta døme frå samarbeid, men kva for samanlikningsgrunnlag dette gir for våre lokale tilhøve er vanskeleg å seie.

Eit samarbeidskonsept mellom fylkeskommunen og kommunen har ikkje vore drøfta. Skal det vere mogeleg å vere i reell dialog om eit mogeleg samarbeidskonsept må ein forvente å saman utvikle kva for problemstillingar partane ynskjer å gå vidare med, og korleis desse skal utgreiast. I tillegg er det naturleg at respektive kommunestyre og fylkestinget tek avgjerd på same saksgrunnlag til same tid. Det framgår av dette at saka reiser viktige politiske problemstillingar som det er viktig å få fram.

Gjennomføring av forsvarleg anbodsprosess:

Ein anbodsprosess er ressurskrevjande på mange måter. Fylkeskommunen har hatt ansvaret for dette tilbodet over lang tid og sitter på erfaring og kompetanse for dette spesifikke tilbodet. For kommunane er det eit nytt tenestefelt som me som sagt ikkje har eit lovmessig ansvar for. Det er såleis å leggje til grunn at fylkeskommunen er nærmast til å handtere utlysing på anbod. Kommunane har heilt andre føresetnader for å kunne gjere dette og rådmannen vil frarå at kommunane skal vere ansvarleg for anbodsutlysing.

Konklusjon

Saka vert etter dette lagt fram for drøfting.

Skyss

Referanser:
Dykkar:
Vår: 18/1734 - 18/21270

Saksbehandlar:
Tove Mette Arnø Fyllingen
ftm@lindas.kommune.no

Dato:
28.06.2018

Lokalbåtruter Osterfjorden og Geitanger-Knappskog

Vedlagt følgjer saksutgreiing med vedtak.

Med helsing
Tove Mette Arnø Fyllingen
avdelingsleiar

Dokumentet er signert elektronisk.

Mottakarar:

HORDALAND FYLKESKOMMUNE
Skyss

Postboks 7900

5020

BERGEN

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
071/18	Formannskapet	PS	14.06.2018
053/18	Kommunestyret	PS	21.06.2018

Saksbehandlar	ArkivsakID
Hogne Haugsdal	18/1734

Båtrute indre Osterfjord

Vedlegg :

Vedlegg_Politisk sak_Hordaland Fylkeskommune_båtruter

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

- Saka blir lagt fram for politisk drøfting

Formannskapet - 071/18

FO - behandling:

Fellesframlegg:

1. Lindås kommune ser persontransport/kollektivtransport som eit fylkeskommunalt ansvar.
2. Lindås kommune vil bidra til at båtruta i indre Osterfjorden vert oppretthalden.

Sidan Hordaland fylkeskommune har stor kompetanse på kjøp av transporttenester og sidan denne ruta omfattar fleire kommunar, meiner Lindås kommune at fylkeskommunen må gå inn som transportkjøpar

Dei aktuelle kommunane og Hordaland fylkeskommune må i fellesskap avklara behov, frekvens og kostnadsdeling.

Framlegget vart samrøystes vedteke.

FO - innstilling:

1. Lindås kommune ser persontransport/kollektivtransport som eit fylkeskommunalt ansvar.
 2. Lindås kommune vil bidra til at båtruta i indre Osterfjorden vert oppretthalden.
- Sidan Hordaland fylkeskommune har stor kompetanse på kjøp av transporttenester og sidan denne ruta omfattar fleire kommunar, meiner Lindås kommune at fylkeskommunen må gå inn som transportkjøpar

Dei aktuelle kommunane og Hordaland fylkeskommune må i fellesskap avklara behov, frekvens og kostnadsdeling.

Kommunestyret - 053/18

KO - behandling:

Innstillinga frå formannskapet vart samrøystes vedteke.

KO - vedtak:

1. Lindås kommune ser persontransport/kollektivtransport som eit fylkeskommunalt ansvar.
 2. Lindås kommune vil bidra til at båtruta i indre Osterfjorden vert oppretthalden.
- Sidan Hordaland fylkeskommune har stor kompetanse på kjøp av transporttenester og sidan denne ruta omfattar fleire kommunar, meiner Lindås kommune at fylkeskommunen må gå inn som transportkjøpar

Dei aktuelle kommunane og Hordaland fylkeskommune må i fellesskap avklara behov, frekvens og kostnadsdeling.

Saksopplysningar:

Saka skal til innstilling i formannskapet
Saka skal avgjerast i kommunestyret

Bakgrunn

Ved handsaming av fylkesbudsjettet 2018 vedtok fylkestinget følgjande knytt til lokale båtruter:
«Fylkestinget bed rådmannen våren 2018 leggja fram ei sak med ein heilskapleg gjennomgang av den lokale båtruta i Osterfjorden og ruta Geitanger-Knappskog. Fylkestinget bed rådmannen avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit evt spleiselag mellom fylkeskommunen og dei relevante kommunane. Fylkestinget legg til grunn at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod.»

Ordførarane i kommunane Lindås, Osterøy og Vaksdal sendte 04.04.2018 brev til fylkesrådmannen der dei stilte følgjande spørsmål:

- «Kva overordna ansvar har fylkeskommunen for å sikra og finansiera eit samla transporttilbod til innbyggjarane mellom våre tre kommunar?
- Kva administrative vurderingar har fylkesrådmannen gjort med omsyn til at ei nedlegging av transporttilbodet i praksis kan føra til ei styrt avfolking av dette området i Osterfjorden /Veafjorden og kva politiske vedtak, føringar eller signal ligg til grunn for desse?
- Det er elles interessant å få ei betre forståing kva objektive kriterium som ligg til grunn for fylkeskommunen sine tilskot til ulike transporttilbod på sjø i Hordaland(ferjeruter unnateke).
- Det er òg av interesse å vita kor lenge Hordaland fylkeskommune har gjeve tilskot til denne båtruta.»

Skysst inviterte på vegne av fylkesrådmannen kommunane til møte 16.04.2018 for å diskutere vegen vidare. I møtet vart ein samd om følgjande:

Kommentarar og innspel:

- Ordføraren i Osterøy framheva at distriktspolitiske omsyn bør vektleggast. Dersom ein kuttar båtruta så kutter ein grunnlaget for busetnad og at kulturlandskap vert halde i hevd langs fjorden. Prosessen kring kutting av rutetilbodet har ikkje vore god nok med omsyn til å førebu kommunane og moglegheiten til å finne alternative løysingar. Kommunane må ha tid til politisk handsaming og ønskjer reell dialog i forkant av fylkespolitisk sakshandsaming.

Vidare prosess:

- Kommunane drøftar saka vidare i eigen kommune og i fellesskap, og kjem attende med ein tidsplan for vidare lokale prosessar. Skyss førebur politisk sak til MISA 6. juni og fylkesutvalet i 26. juni. Saka vert lagt opp som ei løypemelding frå arbeidet og om vidare prosess og dialog med kommunane. Referat frå møter vert lagt ved saka. Det vert lagt opp til dialog i utarbeidinga av politisk saksunderlag til MISA og fylkesutvalet i juni.»

Fakta grunnlag:

Fylkeskommunen har lagt fram følgjande fakta grunnlag for drøftingane. I møte 16.04.2018 og i saksutgreiinga til SIMO som kom kommunen i hende 25.05.2018.

Fylkeskommunale føringar:

Kollektivstrategien for Hordaland, vedtatt fylkestinget 2014:

- «I områder der trafikkgrunnlaget er for lite til å forsvare eit ordinært rutetilbod, er det likevel eit samfunnsansvar å ivareta eit rimeleg nivå av mobilitet for befolkninga – utan bruk av bil. Spørsmålet er kva eit rimeleg nivå for tilbodet bør innebære. I tillegg til sjølvve trafikkgrunnlaget vil økonomi, til dømes tilskottsandel, vere del av rammene for prioritering. Skyss har per i dag ikkje definert klare kriterier og måltal for nivå på grunntilbodet, men ser behovet for å utvikle forutsigbare føringar.»

Transportplan båt Hordaland, vedtatt fylkesutvalet november 2017:

- «Marknadsgrunnlaget er utgangspunkt for utvikling av tilbodet, men og omsynet til faktiske reisebehov, reisealternativ og kostnader. Det er ikkje nedfelt minstandard for kollektivtilbodet i fylket, og ulike faktorar vil inngå i vurderingane. Grensene for minimum trafikkgrunnlag og maksimum tilskottsandel vil ikkje vere absolutte. Det vil likevel vere naudsynt i nokre tilfelle å dra ei grense for kva som skal falle inn under oppdraget til Skyss når det gjeld kjøp av transporttenester.
- Øyar og veglause stader i tilknytning til sjø, med svært få busette, vil ikkje automatisk utløyse eit båttilbod med fylkeskommunalt tilskott. Også kommunane kan ta ansvar for at grunnleggjande transportoppgåver vert utført, som levering av post og varer. Offentleg betalt transport bør i slike tilfelle samordnast med tanke på tilbod og finansiering.»

Fylkeskommunen sitt svar om fylkeskommunalt ansvar

- «fylkeskommunen har ansvar for å utføre skuleskyss i samsvar med Opplæringslova:
 - Gjeld berre når skuletransportbehovet faktisk er der – dei aktuelle skuledagane og tider knytt til skulestart- og slutt
 - Såkalla «forsytarskyss» kan vurderast – kompensasjon til føresatte for eigentransport av skuleelev
 - Eigentransport ved skulekjøring vert i utgangspunktet godtgjort med Helfos km-

- satser og med ein minstepris på 75,- pr. tur.
- Ved båt-transport er det inngått egne avtalar som gir høgare sats pr. tur. Avtalane vert inngått individuelt med kvar skyssutøvar.

Dagens avtale - tilhøvet til anbudsreglane

- Fylkeskommunen har hatt avtalar om båttransport langt tilbake i tid. Per i dag har ein ikkje klart å finne svar på nøyaktig kor lenge.
- Dagens operatør har hatt avtale med fylkeskommunen sidan 1987. Inneverande avtale inngått i 2007 for ti år, og forlenga ut året 2018.
- Dagens avtale kan ikkje forlengast ut over det som er gjort
 - Transporttenesta må konkurranseutsetjast
 - Med konkurranseutsetjing vil prisen forventast å stige noko
- Avtalar med andre om transport (informasjon frå operatør):
 - Helse Bergen (pasientskyss)
 - Posten
 - Bir (Renovasjon)
 - Dyrlege betaler ekstrapris per tur.
 - Kommunen leiger båten ved eventuelle befaringar ol.

Tilbod/befolkningsgrunnlag:

- 1 dagleg bestillingsrute måndag, onsdag, fredag, laurdag og søndag
- Korrespondanse buss Vikanes, Tyssebotn og Stamnes
- I tillegg bestillingsruter mellom 07.30-11.00 og 13.30-17.30 · 20 stopp på ruta
- Varetransport frå Tyssebotn til hushaldningar, samt frå Stamnes til fritidsbustader (informasjon frå operatør)
- I perioden 2014-2017 er det rapportert mellom 2 093 og 2 449 passasjerar
- Talet for 2017 var 2 234 passasjerar
- Snitt 186 passasjerar per månad
- Sesongvariasjonar
- Inneverande skuleår 1 vgs elev med rett på skuleskyss, og som nyttar ruta ved behov
- 21 fastbuande fordelt på Lindås (3), Vaksdal (9) og Osterøy (9)
- Ingen faste reisande
- I følgje operatør er det som regel reisande man-fre og søndag

Økonomi:

Avtalen mellom fylkeskommunen og operatør inneber ein årleg kostnad for fylkeskommunen på 1,3 mill. kr. I 2017 utgjorde det fylkeskommunale tilskotet kr 582 kr per passasjer med ruta. Billettinntektene tilkjem operatør. Rekneskapen for 2017 viser totale inntekter på nærare 1,8 mill. kr. Totale driftskostnader er oppgitt til 1,14 mill. kr, og eit årsresultat på ca. 614 000 kr. Årsresultatet for dei to føregåande åra viser omlag 430 000 kr og 480 000 kr.

Fylkeskommunen si saksutgreiing viser til følgjande moglege løysingar:

- «Som nemnt over er det ikkje mogleg å forlenge dagens avtalar om drift av båtrotene. Eventuell vidare drift av båtrotene må anbudsutsetjast. Det er då to moglege løysingar –

anten at kommunen står for transportkjøpet eller at fylkeskommunen gjer det. Ei eventuell anbudsutlysing bør gjerast snarast råd dersom ein skal ha eit tilbod på plass frå neste år.

Dersom kommunen/-ane står som anbudsutsetjar vil det vere kommunen/-ane som definerer rutetilbodet og har ansvaret for finansieringa. Kommunen/-ane kan søkje fylkeskommunen om tilskott til medfinansiering av drifta. Dersom fylkeskommunen tar ansvar for å anbudsutsetje kan fylkeskommunen inngå eit samarbeid med kommunen/-ane om å definere rutetilbodet og fordeling av finansieringsansvaret. Ut frå informasjon frå andre fylkeskommunar og kollektivselskap ser ein fleire døme der kommunen står som kjøpar av transporttenester for mindre båtruter, og der fylkeskommunen løyver tilskott.

Under vert det vist til tre slike døme frå våre nabofylker:

1. Tysvær kommune, Rogaland · Båtrute Borgøy:
 - a. Betener totalt 13 fastbuande pluss fritidsbustader. Tysvær kommune overtok ansvar for drift og finansiering av tilbodet etter at behov for skuleskyss fall bort og fylkeskommunen difor trakk si finansiering av ruta. Kommunen har sidan søkt fylkeskommunen om tilskott for drift av ruta. I 2016 vart det inngått tre-årig avtale om fylkeskommunalt tilskott på kr 300 000 per år.
2. Ørsta kommune, Møre og Romsdal
 - b. Båtrute i Hjørundfjorden: Betener fleire stopp langs fjorden, både fastbuande og fritidsreisande. Ørsta kommune har ansvar for drift og finansiering. Anbudsutlysing i 2017 gav årleg kontraktspris på 1,5 mill. kr. Dette er ei rein bestillingsrute, men i praksis nokre faste turar for arbeidspendlarar og skuleelevar. Fylkeskommunen løyvde i 2018 eit tilskott på 732 000 kr til ruta.
3. Selje kommune, Sogn og fjordane
 - c. Lokalbåtrute Selje: Kombinert turistrute og skulerute. Selje kommune kjøper transporttenester for båtruta. Totalkostnaden er omlag 800 000 kr per år. Fylkeskommunen løyver tilskott på kr 400 000.

I ei eventuell konkurranseutsetjing av dei to aktuelle båtrutene må omsyn til kaianlegg og forhold kring av- og påstiging, krav til fartøy og driftsopplegg spesifiserast nærare. Eventuelle krav til miljøvenlege løysingar må og avklarast. Dette er faktorar som vil ha påverknad på kontraktkostnadane.

Vurdering

I vedtaket frå desember 2018 ber Fylkestinget om følgjande: *Fylkestinget bed rådmannen avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit evt spleiselag mellom fylkeskommunen og dei relevante kommunane. Fylkestinget legg til grunn at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod.»*

Det er avklart at det ikkje er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet. Fylkeskommunen har berre ansvar for utføre skuleskyss i samsvar med opplæringslova. I denne prosessen er det også bedt om at det skal vere dialog og drøfting mellom Fylkeskommunen og kommunane for å kunne sjå på alternative løysingar. Det har berre vore gjennomført eitt møte mellom Fylkeskommunen og kommunane, og det var i stor grad ein diskusjon om prosess, det var lite drøfting om mulige løysingar. Det er viktig at det vidare blir lagt opp til ein reell og likeverdig dialog. Kva for dialog kommunane og fylkeskommunen skal ha fram mot tilråding av endeleg avgjerd er hovudspørsmålet for denne drøftingssaka. Og resultatet av drøftinga blir eit viktig innspel i den vidare prosessen mellom kommunane og fylkeskommunen.

Slik rådmannen ser det, er følgjande moment viktig å drøfte vidare:

- **Dialog om faktagrunnlaget:**
Fylkeskommunen har sendt saksgrunnlaget til Samferdselsutvalet sitt møte i juni. Kommunane bør ideelt sett ha høve til å korrigere og kommentere faktagrunnlaget som vert nytta i saka. Det gjeld til dømes befolkningsgrunnlag og bruksgrunnlag.
- **Dialog om økonomi og samarbeidsløysingar:**
Drift av båtruta må ut på offentleg anbod. Det betyr at det er utfordrande å leggje vekt på dei økonomiske erfaringstala som fylkeskommunen har lagt til grunn fram til no. I fylkeskommunen sine vedtak er det lagt til grunn at båtruta kan driftast vidare eventuelt i eit samarbeid med kommunane. Korkje fylkeskommunen eller kommunen har isolert sett plikt til å etablere eit generelt transporttilbod. Fylkeskommunen har innhenta døme frå samarbeid, men kva for samanlikningsgrunnlag dette gir for våre lokale tilhøve er vanskeleg å seie. Eit samarbeidskonsept mellom fylkeskommunen og kommunen har ikkje vore drøfta. Skal det vere mogeleg å vere i reell dialog om eit mogeleg samarbeidskonsept må ein forvente å saman utvikle kva for problemstillingar partane ynskjer å gå vidare med, og korleis desse skal utgreiast. I tillegg er det naturleg at respektive kommunestyre og fylkestinget tek avgjerd på same saksgrunnlag til same tid. Det framgår av dette at saka reiser viktige politiske problemstillingar som det er viktig å få fram.
- **Gjennomføring av forsvarleg anbodsprosess:**
Ein anbodsprosess er ressurs- og tidkrevjande. Fylkeskommunen har hatt ansvaret for dette tilbodet over lang tid og sit på erfaring og kompetanse for dette spesifikke tilbodet. For kommunane er det eit nytt tenestefelt som me som sagt ikkje har eit lovmessig ansvar for. Det er såleis å leggje til grunn at fylkeskommunen er nærmast til å handtere utlysing på anbod. Kommunane har heilt andre føresetnader for å kunne gjere dette og rådmannen vil ikkje tilrå at kommunane skal vere ansvarleg for anbodsutlysing.

Konklusjon:

Rådmannen legg fram saka til politisk drøfting

Hordaland fylkeskommune
Fylkesrådmannen
Postboks 7900
5020 BERGEN

Referanser:
Dykkar:
Vår: 18/1360 - 18/13144

Saksbehandlar:
Jarle Skeidsvoll
jarle.skeidsvoll@osteroy.kommune.no

Dato:
25.06.2018

Båtruta i Indre Osterfjord - uttale frå Osterøy heradsstyre

Viser til tidlegare møte om saka samt til saksutgreiing og handsaming i Utval for miljø og transport og i fylkesutvalet.

Saka vart lagt fram for heradsstyret i møtet 20.06.18, og det vart då samrøystes vedteke å gje slik uttale i saka:

"Osterøy kommune understrekar at det er Hordaland fylkeskommune sitt ansvar å drive kollektivtrafikk. Dette gjeld også kollektivtrafikk for innbyggjarane i Indre Osterfjord. Osterøy kommune krev at båtruta i Indre Osterfjord vert oppretthalden."

De vert med dette gjort kjend med vedtaket.

Etter dette ser ein fram til vidare prosess med sikte på å finna ei tenleg løysing i saka.

Med helsing

Jarle Skeidsvoll
ordfører

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Kopi til:

Vaksdal kommune

Konsul Jebsens 5722
gate 16

DALEKVAM

Mottakar:

Hordaland fylkeskommune

Postboks 7900

5020

BERGEN

SAKSDOKUMENT

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
53/18	Komité for drift og forvaltning	18.09.2018

Båtrute Knappskog - Geitanger

Samandrag av saka:

Fylkestinget har bede fylkesrådmannen om å leggje fram ei sak med ein heilskapleg gjennomgang av den lokale båtruta Geitanger-Knappskog. Fylkestinget bad rådmannen avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit ev. spleiselag mellom fylkeskommunen og dei relevante kommunane. Fylkestinget legg til grunn at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod.

Fylkeskommunen har ansvar for å utføre skuleskyss i samsvar med Opplæringslova, det er ingen på Geitanger som fell inn under dette.

Skyss har tatt kontakt med Fjell kommune for å drøfte moglege løysingar og vidare prosess for samarbeid.

Innstilling:

Komité for drift og forvaltning vedtek:

Fjell kommune ønskjer eit samarbeid mellom fylkeskommunen og kommunen om rutetilbod og finansiering. Ein legg til grunn at kostnadene ved å drifte dette rutetilbodet vert delt 50/50.. Spleiselaget vert gjeldande frå januar 2019.

Straume, den 03.09.2018

Steinar Nesse
Rådmann

Bjørn Erik Kristiansen
Plan- og eigedomssjef

Handsama i Komité for drift og forvaltning - 18.09.2018:

Samferdselsleiar Therese Skårnes Borgen var til stades under behandlinga av saka og svarte på spørsmål frå komiteen.

Framlegg frå AP v/ Elisabeth Vethe om to nye punkt til innstillinga:

- Operatøransvaret vert lagt til fylkeskommunen.
- Anbodsinnhenting vert utført av fylkeskommunen.

Innstillinga, med desse to tilleggspunkta, vart deretter samrøystes vedteken.

Vedtak i Komité for drift og forvaltning - 18.09.2018:

Komité for drift og forvaltning vedtek:

Fjell kommune ønskjer eit samarbeid mellom fylkeskommunen og kommunen om rutetilbod og finansiering. Ein legg til grunn at kostnadene ved å drifte dette rutetilbodet vert delt 50/50. Spleiselaget vert gjeldande frå januar 2019.

- Operatøransvaret vert lagt til fylkeskommunen.
- Anbodsinnhenting vert utført av fylkeskommunen.

Dokument vedlagt saka:

Ingen

Saksopplysningar:

Fylkestinget gjorde følgjande vedtak i samband med budsjetthandsaminga i desember 2017:

Fylkestinget bed rådmannen våren 2018 leggja fram ei sak med ein heilskapleg gjennomgang av den lokale båtruta Osterfjorden og ruta Geitanger-Knappskog. Fylkestinget bed rådmannen avklare om det er eit fylkeskommunalt ansvar å drive båttilbodet, eller om det kan løysast i eit evt spleiselag mellom fylkeskommunen og dei relevante kommunane. Fylkestinget legg til grunn at desse lokalsamfunna også i framtida må sikrast eit tenleg transporttilbod.

Om båtruta Geitanger-Knappskog

Tilbod og passasjergrunnlag

Båtruta betener øya Geitanger og utgjer ei strekning på 1 km mellom Knappskog kai og Geitanger kai. Tilbodet er i hovudsak bestillingsruter kvar dag heile veka, samt 1-2 faste avgangar fredag-søndag avhengig om det er sommar- eller vinterrute.

Sommarrute (01.05-30.09.2017):

- 3 moglege bestillingsruter tur/retur, man-onsdag
- 2 moglege bestillingsruter tur/retur, torsdag
- 2 faste avgangar og 1 mogleg bestillingsrute tur/retur, fredag
- 1 fast avgang og 1 mogleg bestillingsrute tur/retur, laurdag og søndag.

Vinterrute (01.10.16-30.04.2018):

- 3 moglege bestillingsruter tur/retur, man-onsdag
- 2 moglege bestillingsruter tur/retur, torsdag
- 1 fast avgang og 1 mogleg bestillingsrute tur/retur, fredag
- 1 mogleg bestillingsrute tur/retur, laurdag og søndag

Det er i dag 5 fastbuande personar på Geitanger, samt fleire med fritidsbustader på øya. I følgje operatør er det 1-2 faste reisande med ruta. Fleire nyttar eigne båtar for å komme seg til og frå øya. Det vert ikkje utført skuleskyss.

Passasjertala viser mellom 78 og 289 passasjerar per måned i 2017. Også denne ruta har store sesongvariasjonar, med flest reisande i tilknytning til ferietid. Dei siste tre åra har reisetala totalt per år vore relativt stabile – mellom 2229 og 2062 passasjerar.

	2015	2016	2017
Januar	138	92	182
Februar	107	93	131
Mars	172	227	149
April	194	113	262
Mai	221	237	206
Juni	307	210	211
Juli	301	325	289
August	282	179	190
September	155	149	110
Oktober	143	153	165
November	101	119	78
Desember	108	144	89
Total	2229	2041	2062

Avtale og økonomi

Inneverande avtale med dagens løyveharar, Geitanger Transport AS, vart inngått i juni 2008 for 10 år. Avtalen er forlenga ut året, men det vil ikkje vere høve til å forlengje avtala ut over dette av omsyn til lov om offentlege anskaffingar.

Operatør har opplyst om eigne avtaler med FjellVar AS og Posten, samt bestillingar frå BKK, kommunen og andre.

Fylkeskommunen løyver eitt årleg tilskot på 430 000 kr. For 2017 utgjorde det fylkeskommunale tilskotet kr 209 per passasjer. Billettinntektene tilkjem operatør. Rekneskapet for 2017 viser totale driftskostnader på 538 000 kr og totale driftsinntekter på 492 000 kr. Årsresultatet var på minus 46 000 kr. Årsresultatet i 2016 var på ca 86 000 kr, omlag som i 2015.

Kollektivstrategi for Hordaland gir overordna føringar for prioritering av tilbodsutvikling og bruk av kollektivmidlane. Det er ikkje nedfelt ein minstestandard for kollektivtilbodet i fylket. Marknadsgrunnlag, reisebehov og økonomi må vurderast både særskilt for dei enkelte områda, men og i ein heilskap ut frå kor kollektivmidlane bør prioriterast. Det ligg ingen særskilde føringar for kollektivtransporten si rolle for til dømes å oppretthalde busetnad eller halde i hevd kulturlandskap langs fjord og kyst.

Fylkesrådmannen tek utgangspunkt i vedtekne strategiar og føringar i kollektivstrategien og Trafikkplan båt. Utan ei løysing med kommunane vil det etter fylkesrådmannen si vurdering ikkje vere grunnlag for å prioritere vidare drift av rutene i fylkeskommunal regi.

Tekst ovanfor er henta frå saksframlegget til utval for miljø og samferdsel samt fylkesutvalet, med arkivnr 2017/15772-6.

Hordaland fylkeskommune har teke kontakt med Fjell kommune for å få ein dialog om eit mogleg spleiselag for å oppretthalde båttilbodet Knappskog - Geitanger.

Fjell kommune har innhenta opplysningar om beredskap og ev. kommunale tenester til Geitanger.

- Øygarden brann og redning IKS har eigen båt i Øygarden, på stasjonen på Ågotnes og kan få bistand frå brannbåt i Bergen, så dagens båtrute er ikkje med i deira beredskapsplanar.
- FjellVar AS har eiga avtale med Geitanger Transport om frakt av renovasjon, og er i følgje FjellVar, uavhengig av Skyss si båtrute.
- Det har ikkje vore motteke tenester frå heimetenesta i Fjell dei siste 10 åra.

Vurdering:

Eit framtidig båttilbod må konkurranseutsettast og ei eventuell anbodsutlysing bør gjerast snarast råd dersom ein skal ha eit tilbod på plass frå neste år.

Dersom kommunen står som anbodsutsetjar vil det vere kommunen som definerer rutetilbodet og har ansvaret for finansieringa. Kommunen kan søkje fylkeskommunen om tilskot til medfinansiering av drifta.

Dersom fylkeskommunen tar ansvar for å anbodsutsetje kan fylkeskommunen inngå eit samarbeid med kommunen om å definere rutetilbodet og fordeling av finansieringsansvaret.

Då båtruta i dag baserar seg i hovudsak på persontransport, og det føreligg eigne avtaler mellom operatør og t.d. FjellVar om kommunale tenester, er det mest hensiktsmessig at fylkeskommunen har ansvar for å anbodsutsetje.

Fylkeskommunen har god erfaring med kva som skal inkluderast i ein slik anbodsutsetjing, medan det vil være ei utfordring for kommunen å finne ressursar til anbodsprosessen og ansvaret med ei framtidig båtrute.

I ei eventuell konkurranseutsetjing må omsyn til kaianlegg og forhold kring av- og påstigning, krav til fartøy og driftsopplegg spesifiserast nærare. Eventuelle krav til miljøvenlege løysingar må og avklarast. Dette er faktorar som vil ha påverknad på kontraktkostnadane.

Arkivnr: 2018/14297-1
Saksbehandlar: Stine Karoline Olsen

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for miljø og samferdsel	111/18	17.10.2018
Fylkesutvalet	261/18	25.10.2018
Fylkeseldrerådet i Hordaland	41/18	08.11.2018

Serviceinjene i Bergen

Serviceinjene i Bergen består av fire busslinjer, der tilbodet og bussmateriellet er spesielt tilpassa eldre og rørslehemma, for at desse lettare kan nytte seg av til dømes helse- og servicefunksjonar i dei ulike bydelane. Linjene skil seg frå dei ordinære busslinjene ved å ha stor flatedekning i eit avgrensa område, spesielt tilrettelagt bussmateriell og avgangar midt på dagen. I 2017 hadde tilbodet med serviceinjene ein kostnad på 2,4 millionar kroner, og det er i snitt mellom 4-8 reisande per tur med desse linjene.

Kontrakten for dagens serviceinjener går ut 30.06.2020, med moglegheit for bruk av opsjon i to ekstra år. Før ein forpliktar fylkeskommunen i ein ny kontrakt er det ønskeleg å vurdere korleis best dekke denne type behov framover og om dette er eit tilbod som skal vidareførast i regi av fylkeskommunen/Skyss. Det er berre i Bergen at serviceinjener inngår i kollektivtilbodet i regi av Skyss og det finst dømer på at kommunane sjølve driftar denne type transporttenester. Tilbod av denne typen er ikkje omtala i Regional transportplan for Hordaland eller i Kollektivstrategi for Hordaland. Dagens ordinære rutetilbod er i all hovudsak godt tilgjengeleg også for målgruppene som serviceinjene retter seg mot.

Fylkesrådmannen tilrår å ikkje vidareføre serviceinjene etter at dagens kontrakt går ut i 2020. Det bør bli gjennomført ei utgreiing av framtidig behov og moglege løysingar for denne type transporttenester. Behovet bør bli vurdert i samanheng med andre relevante reiseordningar slik som bestillingstransport og TT-ordninga. Skyss vil, som del av arbeidet, ha dialog med Bergen kommune om moglege løysingar.

Økonomi: Saka har innverknad på framtidige budsjett, med reduserte driftskostnadar til kollektivområdet.

Klima: Saka omhandlar tiltak som ikkje har vesentleg innverknad på klima.

Folkehelse: Saka omhandlar tiltak som i utgangspunktet ikkje har vesentleg innverknad på folkehelsa.

Regional planstrategi: Ingen direkte kopling til regionale planar.

Forslag til innstilling

Fylkeskommunen vil ikkje vidareføre serviceinjene i Bergen etter utløp av inneverande kontrakt i juni 2020.

Det skal gjennomførast ei utgreiing av framtidig behov og moglege løysingar for denne type transporttenester. Bergen kommune skal involverast i arbeidet.

Ingrid Kristine Holm Svendsen
kst. fylkesrådmann

Håkon Rasmussen
Fylkesdirektør samferdsel

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 20.09.2018

Bakgrunn

Skyss har hatt ansvaret for servicelinjene sidan 2007, og drifta er anbudsutsett på same måte som dei andre transporttilboda. I dag har Skyss kontrakt med Osbuss AS om drift av servicelinjene i Bergen. Kontrakten går ut 30.06.2020, med moglegheit for bruk av opsjon i to ekstra år.

Før ein startar opp arbeid med ny konkurranseutsetting og forpliktar fylkeskommunen i ei ny kontrakt, er det ønskeleg å vurdere om servicelinjene er eit tilbod som skal vidareførast i regi av fylkeskommunen/Skyss. Mellom anna i lys av dei økonomiske tilhøva for fylkeskommunen er det ønskeleg å gjere ei vurdering av framtidig behov, og i kva grad dette fell under fylkeskommunen sitt ansvar knytt til kollektivtrafikk. Ein ser også ei utvikling av ulike konsept for meir fleksible transportløyningar, som kan vere relevant å vurdere opp mot transportbehovet servicelinjene rettar seg mot.

Tilbod av denne typen er ikkje omtala i Regional transportplan for Hordaland eller i Kollektivstrategi for Hordaland.

Om tilbodet

Servicelinjene i Bergen består av fire linjer; linje 101 Landås, linje 102 Laksevåg, linje 103 Sentrum og linje 104 Åsane. Dette er busslinjer der tilbodet og bussmateriellet er spesielt tilpassa eldre og rørslehemma, for at desse lettare kan nytte seg av til dømes helse- og servicefunksjonar i dei ulike bydelane. Linjene skil seg frå dei ordinære busslinjene ved å ha stor flatedekning i eit avgrensa område, spesielt tilrettelagt bussmaterieill og avgangar midt på dagen. Kvar av linjene har 6-10 turar per dag.

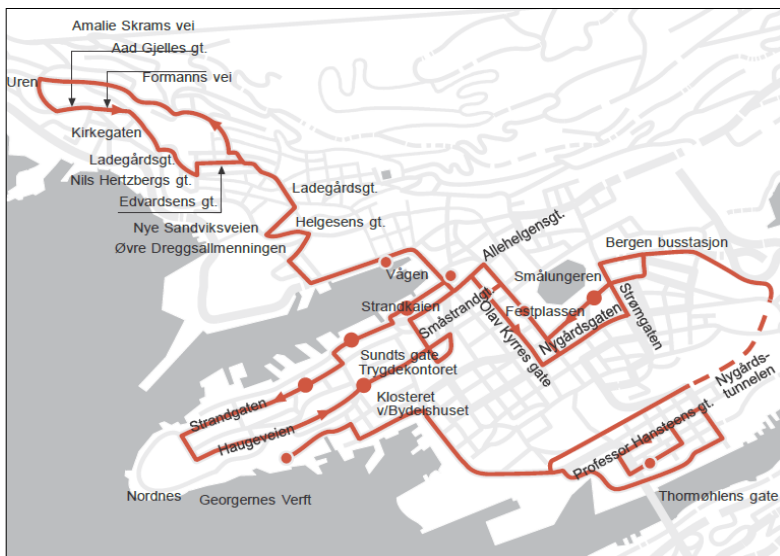

Fig: Trasèkart Bergen sentrum

Servicelinjene vert køyrt med minibussar med ekstra plass til rullestolar eller barnevognar. Ved oppstart av denne transporttenesta skilde bussane på servicelinjene seg tydelegare frå den ordinære bussparken. I dag er alt bussmaterieill i kollektivtrafikken utforma i tråd med lovkrav om universell utforming. Dette inneber til dømes låge gulv utan trappetrinn (ev. knelefunksjon som skal kunne senka bussen), avsett areal til rullestol, høgtalarar ombord i bussen og godt synleg passasjerinformasjon både utanpå og inni bussen. Saman med oppgradering av haldeplassar framstår dagens ordinære rutetilbod i all hovudsak som godt tilgjengeleg også for målgruppene som servicelinjene retter seg mot.

I fleire av områda servicelinjene betener er det per i dag eit godt ordinært kollektivtilbod. Dette gjeld spesielt i Åsane og i Landås-området der ein har stamlinjene og lokale linjer som til saman dekkjer store delar av reisebehova. I andre områder utfyller servicelinjene det ordinære kollektivtilbodet, til dømes som

tverrforbindelse mellom Nordnes/Nøstet og Møhlenpris. Hovudnytta ligg likevel i å gje eit tilbod til ei spissa målgruppe, med fokus på kort gangavstand til spesifikke helse- og servicefunksjonar.

Samla årleg kostnad for servicelinjene er på 2,4 millionar kroner (budsjett 2018), medan årlege inntekter frå tilbodet er anslått til å ligge på i underkant av 500 000 kroner.

Bergen eldreråd og Fylkeseldrerådet har engasjert seg i servicelinjene og har tidlegare ytra ønske om fleire linjer. Dei peikar på at servicelinjene gjev eldre utan eige transportmidlar betre moglegheit for å klare seg sjølve då fleire og fleire no bur lengre heime.

Etterspurnad

Tabellen under viser omfanget av reisande på servicelinjene i løpet av ei veke (basert på teljing veke 16, 2018). Tala gir eit bilete på korleis og i kva grad tilbodet blir nytta. Vi ser at kvar tur i snitt har 6,4 reisande, høgast belegg har linjene på Landås og Laksevåg, lågast har linja i Åsane.

Linje	Passasjertal veke	Turar per dag t/r	Snitt påstigande per avgang
101 Landås (3 dg)	182	8	7,6
102 Laksevåg (3 dg)	136	6	7,5
103 Sentrum (4 dg)	196	8	6,1
104 Åsane (3 dg)	131	10	4,3
Totalt	645	32	
<i>Gjennomsnitt</i>			6,4

Vurdering

Servicelinjene er handtert av Skyss som ein del av kollektivtilbodet i Bergen. Ut frå tilbodet sin funksjon og målgruppe, er det grunn til å stille spørsmål ved om eit særleg tilrettelagt tilbod som dette ligg innanfor det fylkeskommunale ansvaret. Transporten er i all hovudsak knytt opp mot kommunale tenester, og ein kan tenke seg at kommunen har betre føresetnader for å utforme eit tilbod som til ei kvar tid treff det konkrete behovet for slik transport.

Det er berre i Bergen at servicelinjer inngår i kollektivtilbodet i regi av Skyss og det finst dømer på at kommunane sjølve driftar denne type transporttenester. Dagens ordinære rutetilbod er i all hovudsak godt tilgjengeleg også for målgruppene som servicelinjene retter seg mot.

Fylkesrådmannen tilrår å ikkje vidareføre servicelinjene etter at dagens kontrakt går ut i 2020. Skyss vil gjennomføre ei utgreiing av framtidig behov og moglege løysingar for denne type transporttenester. Ein ser også ei utvikling av ulike konsept for meir fleksible transportløysingar, som kan vere relevant å vurdere opp mot transportbehovet servicelinjene rettar seg mot. Behovet bør bli vurdert i samanheng med andre relevante reiseordningar slik som bestillingstransport og TT-ordninga. Skyss vil, som del av arbeidet, ha dialog med Bergen kommune om moglege løysingar.

Arkivnr: 2018/14417-1
Saksbehandlar: Åshild Fossgard Sandøy

Saksframlegg**Saksgang**

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for miljø og samferdsel	110/18	17.10.2018
Fylkesutvalet	260/18	25.10.2018
Fylkeseldrerådet i Hordaland	42/18	08.11.2018

Konkurransetsetjing av Rutepakke Bergen sentrum og Bergen nord**Samandrag**

Fylkesrådmannen legg i denne saka fram vurderingar og val knytt til strategiske tema som er relevant for nye kontraktar for busskøyring i Bergen sentrum, Bergen nord og Osterøy. Ved vurdering av krav som skal stillast i kontraktane har ein hatt dialog med andre administrasjonsselskap, operatørmarknaden, representantar for sjåførane og deira organisasjonar, samt nytta bransjestandardar.

Det er ut frå ei samla vurdering lagt til grunn at kontrakten for bussdrifta på Osterøy blir slått saman med kontrakten for Bergen nord. Dette gjev betre moglegheit for samordning og stordriftsfordelar.

Trafikkplan Bergen (FUV, PS 80/2018) er lagt til grunn for utvikling av rutetilbodet. Trafikkplanen peiker på hovudgrep for å vidareutvikle det samla kollektivnettverket, med vidare forenkling og styrking av tilbodet. Per i dag er det ikkje finansiering til auka ruteproduksjon i samband med ny konkurranseutsetjing. Tilbodet frå oppstart i 2020 er difor planlagt med utgangspunkt i rammer for tilbodet i 2018, inkl. føringar i budsjettvedtaket for 2018. Ein forventar imidlertid at rutetilbodet må utvidast i løpet av kontraktperioden for å nå nasjonale og regionale mål om nullvekst i personbiltrafikken. Styrking av rutetilbodet vil vere avhengig av finansiering, til dømes gjennom byvekstavtalen for Bergen. Kontraktane er derfor utforma slik at det er lagt til rette for utvida produksjon gjennom kontraktperioden, innanfor visse rammer og prinsipp.

Vedtak knytt til temaplan for låg- og nullutsleppsbusar i Hordaland er lagt til grunn i førebuingane, men det er ikkje per no finansiering til å gjennomføre ambisjonsnivået for elektrifisering av bussparken i Bergen. Trolleylinja blir forlenga til Laksevåg til oppstart av kontraktområdet Bergen sentrum. Det gjev ei forlenga elektrisk linje med minst 10 elbusar i Bergen. Det er vedteke å ta i bruk biogass i kontraktområdet Bergen nord. Utover dette vert det tilrådd å stille krav om 100% fornybart drivstoff på resterande busar i begge kontraktområda. Vidare blir det lagt til rette for ei gradvis elektrifisering i begge rutepakkane i løpet av kontraktperioden – når finansiering og nødvendige avklaringar for etablering av ladeinfrastruktur er sikra. Det å ikkje stille krav til elektrifisering utover trolleylinja frå oppstart gjer at ein mest sannsynleg ikkje vil innfri ambisjonen om vesentleg elektrifisering i Bergen sentrum innan 2025, jamfør temaplan for låg- og nullutsleppsbusar.

Fylkesrådmannen vil legge til grunn nasjonale standardar knytt til bussmateriell. I tillegg vert det stilt krav om setebelter på samtlege busar, jf. vedtak i samband med interpellasjon i fylkestinget 12.06.2018.

Fylkesrådmannen estimerer at dei årlege kontraktkostnadene for begge rutepakkane vil auke med 35 - 50 MNOK som følgje av allereie vedteke krav og låg prising av dagens kontraktar. Ein vil sikra seg fleksibilitet

i kontraktane til å auke eller redusere volumet på tenester tilpassa utvikling i talet på reisande og økonomiske rammer.

Økonomi: Nye kontraktar for buss vil forplikte fylkeskommunen med ein årleg kostnad på driftsbudsjettet frå 2020-2030. Auken i årlege kostnader er estimert til 35-50 MNOK.

Klima: Krav knytt til energi og teknologi i nye anbod vil medføre redusert klimapåverknad frå bussdrift i dei aktuelle områda: 58 % reduksjon i Bergen sentrum og 69 % reduksjon i Bergen nord. Ein ligg an til å kutte CO2-utsleppet frå bussdrifta i Hordaland med 55 % mellom 2016 og 2025. Det er 10 % under ambisjonen og fylkesrådmannen sin klimaprognose.

Folkehelse: Reduksjon av lokale utslepp gjennom krav i nye anbod vil vere positivt for luftkvalitet i dei aktuelle områda.

Regional planstrategi: Miljøkrav i nye anbod er del av oppfølging av Klimaplan for Hordaland, Regional transportplan, Kollektivstrategi for Hordaland og temaplan for låg- og nullutsleppsbusar i Hordaland.

Forslag til innstilling

1. Fylkesrådmannen får fullmakt til å kunngjere konkurranse om bussdrift i Bergen sentrum og Bergen nord inkludert Osterøy, i tråd med tilrådingane i saka.
2. Fylkesrådmannen får fullmakt til å tildele og signere kontrakt med vinnarane av konkurransane.

Ingrid Kristine Holm Svendsen
kst. fylkesrådmann

Håkon Rasmussen
fylkesdirektør Samferdsel

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 01.10.2018

Bakgrunn

Dagens kontrakt for drift av rutepakke Osterøy utløper 28. februar 2020. I tillegg vil kontraktane om drift av rutepakke Bergen sentrum og rutepakke Bergen nord gå ut hausten 2020. Alle desse tre kontraktane er inngått med Tide Buss AS.

I kontraktane for Bergen sentrum inngår busslinjer som har til hovudfunksjon å dekke sentrale delar av Bergen og Bergen vest (Laksevåg, Fyllingsdalen, Loddefjord). I kontrakten for Bergen nord har ein i dag stamlinjene 3-6 som dekker gjennomgåande reiser mellom Åsane/Eidsvåg og sentrum/Bergensdalen/Bergen vest, i tillegg til linjer som har sin hovudfunksjon lokalt i Åsane.

Dagens kontrakt for rutepakke Bergen sentrum starta opp i desember 2011. Kontrakten har ein ruteproduksjon på 5,7 millionar rutekilometer og vert drifta med 111 bussar på det travlaste tidspunktet på døgnet (Kollektivstrategi årsrapport 2017). Det årlege vederlaget til operatør for drift av rutepakken er 255 MNOK (prognosetal for 2018).

Kontrakt for rutepakke Bergen nord starta opp i oktober 2011 og har i dag ein ruteproduksjon på 7,7 millionar rutekilometer med 115 bussar i maksuttak. Det årlege vederlaget til operatør er 253,5 MNOK (prognosetal for 2018).

Dagens kontrakt for rutepakke Osterøy starta opp i mars 2011. Kontrakten har ein ruteproduksjon på 1,2 millionar rutekilometer og driftast av 26 bussar i maksuttak. Vederlaget for 2018 til operatør er 43,5 MNOK (prognosetal 2018).

Det er arbeid med konkurransegrunnlag for nye kontraktar i desse områda. Ved utarbeiding av nye konkurransegrunnlag er det lagt vekt på erfaringsutveksling og kunnskapsdeling med andre administrasjonsselskap i Kollektivtrafikkforeningen. Vidare er det gjennomført dialogmøter med interesserte operatørselskap og ein har mottatt innspel frå NHO Transport. Representantar for sjåførane og deira organisasjonar er også blitt invitert til å kome med innspel gjennom Dialogforum buss Hordaland. I tillegg er det for fleire tema innhenta innspel og opplysningar frå leverandørmarknaden, til dømes innan drivstoff, ladeinfrastruktur og bussar.

Kontraktområde

Områda for dagens kontraktar for bussdrift i Hordaland er i stor grad basert på tidlegare geografiske rute- og konsesjonsområder og plassering av eksisterande bussanlegg. Det er i dag ti ulike rutepakkar for buss, som varierer i geografisk storleik og produksjonsomfang.

Som førebuing for konkurranseutsetting for Bergen sør og Vest vart det tidlegare gjort ei heilskapleg vurdering av inndeling av alle rutepakkene som skal ut på anbod i Bergensområdet. Inndeling i kontraktområde er ei kompleks vurdering, der ein mellom anna har lagt følgjande kriterium til grunn:

- Operatørmarknaden – korleis omfang av kontraktar påverkar konkurransen
- Juridiske vurderingar og regelverk
- Økonomi og risiko
- Effektiv produksjon og logistikk
- Type bussmateriell
- Tilgang til bussanlegg – og framtidig utvikling i behov for anlegg
- Miljøkrav og innføring av ny teknologi og drivstoff
- God oppfølging av kontraktane i Skyss

Det vart også gjennomført ei høyring i operatørmarknaden, der Skyss fekk nyttige tilbakemeldingar på korleis rutepakkane burde vere inndelt. På bakgrunn av desse vurderingane blir kontrakten for bussdrifta på Osterøy slått saman med kontrakten for Bergen nord i det nye anbudet. Stordriftsfordelar knytt til innkjøp og drift av materiell, administrasjonskostnader, kostnader knytt til kommunikasjon og logistikk og betre utnytting av nødvendige anlegg knytt til kvar enkelt kontrakt var viktige argument for samanslåinga.

Endringar i rutetilbod og produksjon

Det er høge ambisjonar for kollektivtilbodet i Bergen, knytt til nasjonale og regionale mål om nullvekst i personbiltrafikken. Det er arbeid systematisk med forenkling og utvikling av linjenett og rutetilbod over mange år, og tilbodet er styrka jamleg i tråd med Kollektivstrategi for Hordaland. Dette har gjeve resultat som ein ser att i god utvikling i talet på reisande. Styrking av rutetilbodet er ein viktig del av avtaler med staten gjennom belønningsmidlar og byvekstavtale for Bergen. I tidleg førebuing til nye kontraktar i Bergen er det utarbeidd ein trafikkplan (FUV, PS 80/2018). Trafikkplanen peiker på hovudgrep for å vidareutvikle det samla kollektivnettverket, med vidare forenkling og styrking.

Per i dag er det ikkje finansiering til styrka ruteproduksjon i samband med ny konkurranseutsetting. Tilbodet frå oppstart i 2020 er difor planlagd med utgangspunkt i rammer for tilbodet som i 2018, inkl. føringar i budsjettvedtaket for 2018. Nokre endringar er likevel gjort, utan at dette vil ha store kostnadsdrivande effektar.

I tråd med vedtak for trafikkplan Bergen vert det gjort enkelte endringar i linjenettet. Hovudendringa gjeld omlegging av stamlinjene. Endringa gir ingen vesentlege utslag i ruteproduksjon, og ein legg til grunn tilsvarende frekvens som i dagens stamlinjer. Vidare er det lagt opp til at bylinjer som i dag endar i Bergen sentrum, vert kopla saman til nye pendellinjer. Ved at tilbodet vert tilpassa den delen av pendelen med høgast frekvens og tilbod gjennom døgeret og i helg, vil desse tiltaka gi noko auka ruteproduksjon. Gjennom omleggingane vil ein oppnå fleire reisemoglegheiter og gjere kollektivtilbodet meir attraktivt for fleire. Samstundes vil ein gjennom tiltaka avlaste dei mest sentrale sentrumsgatene/haldeplassar ved at færre bussar må stå og regulere i sentrum.

Det er ikkje funne rom for prioriteringar av tverrgåande linjer eller styrking av større delar av linjenettet. Dette er tiltak som ligg i trafikkplan for Bergen, som del av det å byggje eit heilskapleg og kapasitetssterkt kollektivnett. I 2022 opnar etter planen den nye bybanelinja mot Fyllingsdalen. Med det vil Oasen og Haukeland Universitetssjukehus bli kopla til bybanenettet samt at banen vil stø opp om byutviklinga på Mindemyren. Bybanen mot Fyllingsdalen gir eit nytt tverrgåande tilbod, der mange reiserelasjonar mellom bydelane får eit vesentleg styrka og raskare tilbod, I Fyllingsdalen vil busstilbodet mot sentrum, Loddefjord og Ytrebygda i all hovudsak bli oppretthalde, medan busslinjer mellom Fyllingsdalen/Bønes og Bergensdalen i større grad kan koplast mot banen.

Når det gjeld Osterøy er det ikkje lagt opp til større endringar utover vanlege årlege justeringar, særskild knytt til variasjon i behov for skuleskyss.

Rutetilbodet vil bli gjennomgått for justeringar i tråd med prinsipp for utvikling av kollektivnettet frå Kollektivstrategi for Hordaland – til dømes større grad av faste overgangstider og betre byttmoglegheiter der ein ser at dette er mogleg. Det blir også lagt vekt på å samstundes legge til rette for eit rutetilbod som gjev effektiv drift hjå operatørane, slik at ein får mest mogleg kollektivtilbod for pengane.

Nokre omprioriteringar av rutetilbodet vil bli gjort for å få best mogleg nytte av dei samla kollektivmidlane. Det vil innebere eit redusert tilbod eller at linjer kan bli lagt ned i nokre områder, for å kunne styrke kapasiteten i andre områder.

Forplikingar knytt til Miljøløftet og målet om nullvekst i personbiltrafikken vil innebære behov for å utvide rutetilbodet i Bergen og hovudinnfartsårene til Bergen i løpet av kontraktperioden. Styrking av rutetilbodet vil vere avhengig av finansiering, til dømes gjennom Miljøløftet. Kontraktane er utforma slik at det er lagt til rette for utvida produksjon gjennom kontraktperioden, innanfor visse rammer og prinsipp.

Fornybar energi og utsleppsreduksjon

Fylkestinget vedtok i oktober 2017 ein temaplan for låg- og nullutsleppsbusar i Hordaland (PS 90/2017). I denne temaplanen er det konkretisert korleis ein vil leggje til rette for bruk av fornybar energi og utsleppsreduksjon i bussparken framover. Ambisjonen er å kutte 65 % av klimagassutsleppet med biodrivstoff og elektriske busar i Bergen innan 2025. Manglande finansiering gjer det vanskeleg å oppfylle ambisjonen, og med tilrådingane i denne saka ligg det an til 55 % CO₂-kutt.

Når det gjeld krav til reduksjon av lokale utslepp (nitrogenoksid og svevestøv) blir det lagt til grunn at busar med forbrenningsmotor skal tilfredsstillere Euro VI-standarden for utslepp – i tråd med vedtak i temaplanen. Alle busar registrert etter 2014 er lovpålagt å oppfylle Euro VI-standarden. Undersøkingar har vist at det gir betydeleg reduksjon i lokale utslepp, uavhengig av om bussane er utstyrt med diesel- eller gassmotor.

For krav til reduksjon av klimagassutslepp definerer temaplanen følgjande ambisjonsnivå og aktuelle tiltak for dei aktuelle rutepakkene innan 2025:

Kontraktområde	Ambisjon for CO ₂ -kutt	Relevante tiltak
Bergen nord	> 70 %	100 % biodrivstoff inklusive biogass
Osterøy	50 %	100 % biodrivstoff
Bergen sentrum	60 – 80 %	35 – 75 % elektrifisering > 25 % biodrivstoff

Det vil i konkurransegrunnlag bli lagt opp til å stille krav om fossilfri og fornybar energi til bussdrifta, i tråd med temaplanen. Dette er også i tråd med Bergen kommune sitt mål om fossilfri kollektivtrafikk i 2020. Det vil ikkje bli lagt opp til elektrifisering av bussparken frå oppstart, utover forlenging av trolleylinja. Dette gjer det vanskeleg å nå dei fylkeskommunale og nasjonale måla om elektriske bybusar innan 2025.

Bergen nord inkludert Osterøy

I Bergen nord er det etablert infrastruktur for å ta i bruk biogass. Gassdrift er berekna å vere meir økonomisk fordelaktig her enn i Bergen sentrum. Fyllleanlegget er etablert og under oppstart. Det blir difor stilt krav til bruk av biogass for ein definert del av produksjonen.

For resten av produksjonen i kontraktområdet vert det stilt krav om fornybar energi. Biodrivstoff må vere berekraftsertifisert og palmeoljefritt.¹ Tiltakskostnaden for dette er i utgangspunktet relativt låg. Men etterspurnaden etter berekraftsertifisert biodrivstoff har auka kraftig dei seinare åra, og statlege reguleringar i inn- og utland påverkar marknadssituasjonen. Difor er pris og tilgjenge på sikt usikkert. For å sikre seg for kostnadsrisikoen vert det lagt inn moglegheit til å forhandle overgang til fossilt drivstoff dersom manglande tilgang gjer at prisane på biodrivstoff vert vesentleg dyrare enn fossilt drivstoff.

Dei tilrådde tiltaka gjev om lag 70 % CO₂-kutt i høve dagens situasjon. Det er i tråd med ambisjonen.

¹ Berekraftsertifisering tyder at drivstoffet må oppfylle EU-krav til klimagassreduksjon (minst 50 %) og ikkje kan verte dyrka på areal med særleg naturmangfald eller høgt karboninnhald (regnskog og myr). Palmeoljefritt er definert som forbod mot sjølve palmeolja (CPO) og biprodukt frå palmeoljeproduksjon (PFAD). Det vert opna for å nytte avfallsstoff frå palmeoljeproduksjonen (PES), i tråd med anbefalingar frå til dømes Regnskogfondet.

Bergen sentrum

I kontraktområdet Bergen sentrum er det i temaplanen for låg- og nullutsleppsbusser ein ambisjon om 35–75 % elektrifisering. I konkurransegrunnlaget legg ein til grunn forlenging av trolleylinja til Laksevåg, som tidlegare vedteke. Bygging av infrastrukturen er finansiert gjennom Enova og Miljøløftet og gjev om lag 15 % elektrifisering i kontraktområdet. Trolley-infrastrukturen er kostbar og bør på sikt nyttast til fleire buslinjer. Ei betre utnytting krev truleg ei oppgradering av dagens køyreleidning, noko som ikkje ligg inne i utbyggingsprosjektet som pågår.

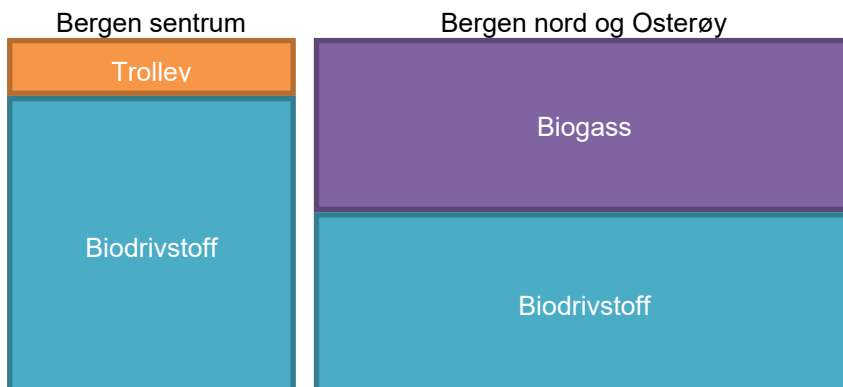
Trolleydrifta er ikkje berekna å gje høgare driftskostnader: Dei låge energikostnadane veg opp for høgare kostnader knytt til dyrare bussmateriell. Dei fleste aktuelle tilbydarar har ingen kjennskap og erfaring med drift av trolleybuss. Ein vil gjere ekstra tiltak i tilbudsfasen for å sørge for best mogleg informasjon og dermed sikre god konkurranse.

På grunn av manglande finansiering er det ikkje lagt opp til å stille krav om eller lage ein konkurranse om ytterlegare elektrifisering frå oppstart av kontrakten. Ved bruk av endringsbestemmelsar blir det lagt til rette for gradvis innføring av elektriske busser gjennom kontraktperioden, når finansiering til dette føreligg. Å ikkje gjennomføre dette frå oppstart vil gjere tiltaket dyrare, men er vurdert som den einaste løysinga slik den økonomiske situasjonen er.

For dei resterande 85 % av energibruken i kontraktområdet vert det tilrådd å stille krav om fornybar energi, jamfør for Bergen nord. Kontraktområdet Bergen sentrum er best eigna for elektrifisering, og sidan biogass blir etterspurd i Bergen nord, reknar ein med at oppdraget då vert løyst til lågast mogleg kostnad med berekraftsertifisert og palmeoljefritt biodrivstoff. Med krav om Euro VI-standard på bussane er det ikkje særskilte fordelar med gassbussar. Det blir difor tilrådd å fjerne gassanlegget på Mannsverk. Dette vil frigi plass på eit depot der knappe areal er ei utfordring.

Dei tilrådde tiltaka gjev i underkant av 60 % CO₂-kutt i høve dagens situasjon. Det er rett under det lågaste ambisjonsnivået i temaplanen.

Samla er det i konkurransegrunnlaga lagt til grunn ein slik energimiks:

Oppstartstidspunkt og kontraktslengde

Kontraktane for dei tre områda ein no førebur nye anbod i har ulikt utløpstidspunkt. Det er i Trafikkplan Bergen vedteke å gjere endringar i rutestrukturen for både rutepakke Bergen nord og Bergen sentrum ved oppstart av nye kontraktar. Etersom linjestrukturen og rutetilbodet mellom dei to rutepakkane er tett kobla saman, er det hensiktsmessig å gjennomføre desse endringane frå same tidspunkt. Det er også noko kort tid mellom tildeling og oppstart av kontrakten for Osterøy, særleg med tanke på produksjon av nye busser.

Etter innspel også frå operatørane i dialogmøte, er Skyss no i dialog med dagens operatør om å tilpasse utløpet av kontraktane slik at ein får ein samla oppstart av dei nye kontraktane.

Det er gjort vurderingar knytt til varigheita for dei nye kontraktane. Moglege endringar i kontraktperioden, til dømes knytt til transportbehov og miljøteknologi, taler for bruk av kortare kontraktar. På den andre sida tilseier ønskje om lågast mogeleg pris for at ein bør leggje til grunn ein lang avskrivingsperiode for materiellinvesteringane. Det blir difor langt til grunn at ein inngår kontraktar på ti år for desse ruteområda. Dette samsvarer med trenden nasjonalt, og er i tråd med innspel frå operatørmarknaden.

Insentivordning

Både fylkeskommunen og operatørane ønskjer gode insentivordningar som sikrar dei reisande eit best mogleg rutetilbod. Høg kvalitet og fleire nøgde kollektivreisande er mål vi ønskjer å nå, der insentivordningane kan vere eit godt verkemiddel.

I førebuingane til nye anbod er det gjort utgreiingar både knytt til dagens insentivmodell, og andre former for insentivmodellar – til dømes å knytte insentiv til vekst i talet på reisande. Operatørmarknaden har vore involvert i prosessen. Det er også sett på kva insentivordningar andre kollektivselskap bruker, og kva erfaringar dei har hatt med desse. Etter ei samla vurdering blir det lagt opp til å vidareføre ei ordning der insentiv er knytt til kundens tilfredsheit med tenestene, med nokre mindre endringar frå dagens modell.

Bussanlegg og sjåførfasilitetar

Når det gjeld bussanlegg blir bruk av dagens anlegg vidareført i nye kontraktar. For rutepakke Bergen nord vil bussanlegga på Lonevåg og Haukås bli stilt til disposisjon. For rutepakke Bergen sentrum skal vinnande operatør nytte anlegget på Mannsverk, samt at operatør vil disponere oppstillingsplassar på Straume.

Dei tre anlegga har behov for oppgraderingar for å kunne nyttast gjennom ein ny kontraktperiode. Det er særleg behov for slikt arbeid på Mannsverk. For anlegget på Lonevåg og Mannsverk er det i styret for selskapet som eig anlegga fatta vedtak om at leigesummen skal aukast med 20 prosent for å dekke investeringane som må gjerast på anlegga. Eigedomsavdelinga vil vurdere tilsvarende auke i leiga for Haukåsanlegget. Det er grunn til å tru at slik auke i leigesummane vil medføre tilsvarende auke i tilbodspris.

Dagens leigekontraktar knytt til anlegga opnar for at operatør kan drive annan verksemd på anlegga så lenge denne verksemda ikkje legg begrensing på oppdraget som skal utførast. Det er i utgangspunktet lagt opp til at operatør ikkje lenger vil ha adgang til slik forretningsverksemd på anlegga som i dag, noko som i følgje operatørane vil kunne føre til auke i kontraktspris.

I tråd med vedtak i fylkestinget om fasilitetar for sjåførane (PS 233/2017) er Eigedomsavdelinga i gang med å etablere fleire pause- og toalettfasilitetar til sjåførane rundt om i Hordaland. Til saman utgjer dette 25 nye lokalitetar og arbeidet vil skje over ein fireårsperiode, gitt finansiering over årlege budsjett. Dersom det er behov for fleire fasilitetar enn dei som vert etablert, må operatør sjølve ta ansvar for å stille med dette.

Ansvarsdeling og standardisering knytt til teknisk utstyr i bussane

I dag er det Skyss som eig, driftar og vedlikeheld utstyr i bussane for sanntid og passasjerteljing. Trenden i kollektivnæringa er at bussoperatøren tek ansvar for kjøp, installasjon og drift av utstyr for sanntid og passasjerteljing om bord i bussane, og at ein stiller funksjonelle krav til kva tenester og data ein ønsker levert frå operatørs utstyr. Denne ansvarsfordelinga vert omtalt som «Bus-as-a-service» (Baas).

I tillegg til at data knytt til passasjertal og sanntid vert ein del av leveransen frå bussoperatør, krev dei fleste oppdragsgjevarar at operatørs utstyr og tenesteleveransar er tilpassa eit standardisert grensesnitt. Dette vil gjere det mogleg for både operatør og oppdragsgjevar å kjøpe utstyr, utvikle tenester og nye løysingar - uavhengig av systemleverandørar og vald teknisk løysing. Konseptet vil dermed vere ein viktig del av den vidare utviklinga av digitale løysingar for dei kollektivreisande i fylket. På same måte som i nyleg inngåtte kontraktar for Bergen sør og Vest, blir det i kontraktane for Bergen sentrum og nord lagt til grunn ei slik ansvarsdeling mellom operatør og oppdragsgjevar. Overføring av ansvaret til operatør vil truleg kunne medføre ein auke i kontraktspris. Samstundes vil ein på sikt spare tilsvarande administrative kostnader og investeringskostnader hos Skyss. Med unntak av noko meirkostnader knytt til etablering av nytt grensesnitt for mottak og overlevering av data hos Skyss, er det vurdert at desse krava vil gje marginale meirkostnader.

I samarbeid med andre oppdragsgjevarar i kollektivbransjen, ser Skyss på alternative og rimelegare billetteringsløysingar til dagens billettsystem. Dersom fylkeskommunen vel å ta i bruk nye løysingar, må det vurderast om billettøysinga skal inngå i tenesteleveransen frå operatør og konseptet BaaS.

Økonomiske rammer og finansiering

Estimerte meirkostnader

Dagens kostnader (prognose 2018) for Bergen sentrum er på om lag 255 MNOK og for Bergen nord inkludert Osterøy på om lag 297 MNOK.

I arbeidet med konkurransegrunnlaget har ein på alle område arbeidd for å halde framtidige kostnader nede, ved til dømes å ikkje stille unødvendig kostnadsdrivande krav, nytte standardar der det er utarbeidd og lagt opp til mogleg effektivisering ved å slå saman to av ruteområda. God dialog med leverandørmarknaden har vore viktig i dette arbeidet. Slike grep vil truleg bidra til å redusere, eller hindre unødig auke i kontraktkostnadane i høve dagens kontraktar.

Sjølv med god konkurranse i marknaden er det likevel forventa at kostnadene knytt til desse kontraktane vil bli høgare enn for dagens kontraktar. Dette skuldast fleire forhold;

- Ein av dagens kontraktar er prisa lågt og gir eit negativt resultat for operatør. Av denne grunn kan ein truleg forvente ei årleg kostnadsauke på 15-25 MNOK for desse kontraktane.
- Overgangen frå naturgass til biogass for ein definert del av bussane i Bergen nord er berekna å koste 7 MNOK/år.
- Krav om bruk av 100 % fornybart drivstoff for øvrige bussar i Bergen nord og Bergen sentrum er estimert til 6 MNOK/år.
- Krav til setebelte i alle bussar vert estimert å gi meirkostnader som over kontraktperioden vil utgjere om lag 1,5 MNOK per år.
- Auke i leigesum for bussanlegga vil truleg medføre tilsvarande auke i tilbodspris. Totalt vert denne auken estimert til 6-8 MNOK per år.

Det er også andre forhold som kan gir risiko for auka kostnader; som at operatør i utgangspunktet ikkje lenger vil ha høve til å drive annan verksemd på anlegga, og uvanleg høg etterspurnad etter nye bussar i Europa og lang bestillingstid hjå bussprodusentane.

Totalt sett er det estimert at den årlege kontraktsprisen for desse to rutepakkane vil auke med 35-50 MNOK. Dette er usikre tal, og gjennomføring av konkurransen vil vise korleis leverandørmarknaden vil prise dette oppdraget.

Moglege tiltak for kostnadsreduksjon før kunngjering av konkurransen

Det blir lagt til grunn krav om bruk av 100% fornybart drivstoff i Bergen sentrum og Bergen nord, i tillegg til at ein i Bergen nord vil stille krav om bruk av biogass for eit definert tal bussar. Dersom det er ønskeleg å redusere meirkostnaden for dei to kontraktane vil følgjande krav knytt til dette kunne endrast;

- Å endre krav om biogass i Bergen nord til krav om fornybart drivstoff er estimert å kunne redusere kostnaden med 3-4 MNOK/år
- Å behalde krav om biogass og trolley, men fjerne krav om fornybar diesel i Bergen sentrum og Bergen nord vil kunne redusere kostnaden med 9 MNOK/år. Dette vil truleg føre til bruk av autodiesel for resten av vognparken.
- Å fjerne krav til biogass og fornybart drivstoff i både Bergen nord og Bergen sentrum vil truleg føre til autodiesel og kunne redusere kostnaden med om lag 16 MNOK/år.

Desse estimata inkluderer differansar i energikostnader, vedlikehaldskostnader og materiellkostnader basert på premiss om innkjøpspris, rente og avskrivningstider.

Fylkesrådmannen presiserer at dersom slike endringar er ønska, må endringane gjerast før konkurransen vert kunnngjort.

Moglege tiltak for kostnadsreduksjon etter signering av kontrakt

Dersom kostnadene for kontraktane skulle bli høgare enn estimert, vil ein kunne redusere delar av meirkostnaden ved å ta ned ruteproduksjonen. Ei slik endring vil først kunne skje etter at kontrakten er signert.

Vidare framdrift

Konkurransen om dei to kontraktane vil bli gjennomført parallelt. Det er i det vidare arbeidet lagt opp til følgjande framdriftsplan:

- Desember 2018: Utlysing av konkurransen
- April 2019: Tilbudsfrist
- Juni 2019: Tildeling og signering av kontrakt

Notat

Dato: 22.10.2018
Arkivsak: 2018/14417-3
Saksbehandlar: karnyga3

Til: Fylkesutvalet

Frå: Fylkesrådmannen

Konkurransetsetjing av rutepakke Bergen Sentrum og Bergen nord - svar på oversendingsforslag

Utval for miljø og samferdsel fatta den 17.10.18 følgjande vedtak til innstilling i sak PS 110/2018:

Utval for miljø og samferdsel tek saka til orientering.

Av møteboka framgår vidare at Jon Askeland sette fram slikt oversendingsforslag til fylkesutvalet, som vart samrøystes vedteke:

MISA grunngjev oversendingsforslaget med at ein ved å gå for rådmannen si innstilling ikkje når måla om nullutsleppsteknologi i Bergen innan 2025.

MISA ber om at det fram mot FU vert føreteke kostnadsutgreiing for el-teknologi.

MISA ber rådmannen om kostnadsoverslag for å nå måla i klimaplanen og temaplan for null- og lågutsleppsbusar.

MISA ønskjer i tillegg konkret kostnadsoverslag for el-bussar.

MISA ønskjer at det vert utgreidd kostnadsoverslag for setebelte for born.

1. I kva grad vil fylkesrådmannen si innstilling i sak 110/2018 oppfylle gjeldande miljøambisjonar?

I vedtaket til temaplan for låg- og nullutsleppsbusar i Hordaland føresett ein finansiering av tiltak for låg- og nullutsleppsbusar innanfor Bergen kommune gjennom Miljøløftet. Per oktober 2018 ligg det ikkje føre noko finansieringsvedtak som Skyss kan ta høgde for ved anbudsutlysinga. Handlingsprogram for Miljøløftet 2019-2022 skal handsamast i fylkestinget i desember, og kjem såleis for seint med omsyn til å avklare finansiering før utlysing av dei nye bussanboda i Bergen nord og Bergen sentrum. I utkast til

handlingsprogram ligg det for åra 2019 og 2020 heller ikkje inne midlar til elektrifisering av bussparken utover bygging av trolleyinfrastruktur.

Med saksframlegget til sak 110/2018 tilrår fylkesrådmannen å stille krav om euro VI-standard for heile bussparken i anbodsområda, biogass for om lag 45 prosent av energibruken i Bergen nord, trolleybuss i Bergen sentrum og biodrivstoff der det då ikkje blir biogass eller trolleybuss. Ein vil då oppfylle lokale, regionale og nasjonale ambisjonar om lågare lokale utslepp og om fossilfri og fornybar kollektivtrafikk i Bergen innan 2020. Tiltaka vil bidra til eit CO₂-kutt frå busdrifta i Hordaland på 55 prosent mellom 2018 og 2025.

Utover dei tilrådde tiltaka i saksframlegget peiker temaplan for låg- og nullutsleppsbusar på elektrifisering for å redusere klimagassutslepp, støy og lokale utslepp ytterlegare.

Manglande finansiering vil gjere det utfordrande å innfri ambisjonen om vesentleg elektrifisering i Bergen sentrum innan 2025. For å ha moglegheit til å innfri ambisjonane når finansiering er på plass er det lagt til rette for ei gradvis elektrifisering i kontraktområdet Bergen sentrum i løpet av kontraktperioden – når finansiering og naudsynte avklaringar for etablering av ladeinfrastruktur er sikra. Ein viser i den samanheng også til punkt 5 under.

Oppsummert vert målsettingar om fossilfri og fornybar kollektivtransport følgd opp i tilrådinga:

Tabell 1: Relevante planar med målsettingar for energi og utslepp frå kollektivtransporten

Plan	Målsetting	Oppfølging i tilråding
Grønn strategi (Bergen kommune)	Fossilfri kollektivtransport innan 2020.	Ja
	Utsleppsfri sone sentrum 2030.	Usikker
Klimaplan for Hordaland	Fornybar energi innan 2025.	Ja
	«Rask innfasing av utsleppsfri motorteknologi.»	Er avhengig av framtidig finansiering
Temaplan for låg- og nullutsleppsbusar i Hordaland	Fossilfri kollektivtransport innan 2020.	Ja
	Vesentleg elektrifisering i Bergen innan 2025.	Er avhengig av framtidig finansiering
	65 % CO ₂ -kutt Hordaland	55 % CO ₂ -kutt
Nasjonal transportplan	Nye bybusser skal være nullutslippskjøretøy eller bruke biogass i 2025.	Er avhengig av framtidig finansiering

2. Kva er kostnadene for å nå måla om elektrifisering og 65% CO₂-kutt?

Fylkesrådmannen la i møtet i fylkesutvalet 19.09.18 fram sak om status for oppfølging av temaplan for låg- og nullutsleppsbusar. Følgjande tabell som var innteke i saka oppsummerer samtlige tiltakskostnader:

	Bergen				Hordaland elles
Tiltakstype	Biodrivstoff	Biogass frå Rådalen	Trolleybatteri- buss	Batteribuss	Biodrivstoff
Infrastruktur- investeringar	-	6-8 mill. kroner	75 mill. kroner eks. Enova- støtte 45 mill kroner inkl. Enova- støtte	110-140 mill kroner eks. Enova-støtte 80-100 mill. kroner inkl. Enova-støtte	-
Meirkostnadar drift	10-12 mill. kroner/år (føreset biogass og elbuss)	7-11 mill. kroner/år	-	16 mill. kroner/år	8-12 mill. kroner
Nytte	Fossilfri, CO ₂ - kutt per år: 8 000 tonn	Fossilfri, CO ₂ - kutt per år: 4 500 tonn	Støyreduksjon, fossilfri og utsleppsfri, CO ₂ -kutt per år: 1 000 tonn	Støyreduksjon, fossilfri og utsleppsfri, CO ₂ -kutt per år: 6 500 tonn	Fossilfri, CO ₂ - kutt per år: 10 000 tonn
Status	Delvis klar til innføring, manglar finansiering	Under innføring, er finansiert	Under førebuing, er finansiert	Under førebuing, manglar finansiering	Planlagt seinare

Dersom ein skulle leggje til grunn at temaplanen sitt mål om elektrifisering og 65 prosent CO₂-kutt skal oppnåast må det i Bergen sentrum leggjast til rette for elektriske bussar ut over trolleybussar. Dette vil tilsvara elektrifisering av om lag 10 busslinjer.

Når det gjeld investeringskostnadene gjev Enova 40 prosent stønad til ladeinfrastruktur for elektriske bussar. Som tabellen viser er investeringskostnadane (etter Enova-støtte) estimert til 80 MNOK.

Meirkostnadene til drift er relatert til at batteribussar vil vere dyrare i innkjøp. Vidare må ein forvente årlege meirkostnader knytt til dårlegare utnytting av materiell og sjåførar grunna ladetid. Batteribussar er har lågare energikostnad enn dieselbussar, men denne innsparinga er likevel ikkje tilstrekkeleg til å dekkje meirkostnadene. Totalt er meirkostnader til drift estimert til å kome på 16 MNOK pr. år.

3. Kva er kostnadene ved å krevje biogass for heile rutepakke Bergen Nord?

Som nemnt under pkt. 1 er det planlagt at biogass skal stå for 45 prosent av energibruken i rutepakke Bergen Nord. Dersom ein skulle leggje til grunn at biogass skal stå for all energibruk i denne rutepakken vil det vere behov for å utvide fylleinfrastrukturen på bussanlegget på Haukås (etablering av 70 ekstra fyllepunkt og straumframføring). Enova gjev ikkje støtte til etablering av slik infrastruktur, og samla sett er desse investeringskostnadene estimert til å ligge på 10-11 MNOK. Meirkostnader knytt til drift er ikkje berekna.

4. Kva er kostnaden ved å krevje setebelte for barn i rutepakke Bergen nord og Bergen sentrum?

Trygg Trafikk tilrår at barn bør vere sikra med bilpute kombinert med ordinært bilbelte eller beltestol i bussen. Alternativet til å bruka bilpute vil vere å ha trepunktsbilbelte som ein kan tilpasse til ønska høgde. Etter det Skyss kjenner til er denne type bilbelte ikkje tilgjengeleg i marknaden for buss, då det ikkje er mogeleg å regulere høgda på belte slik at denne også passer born.

Ei løysing med å lagre mobile bilputer om bord på bussane vil by på praktiske utfordringar. Løysinga ein då står att med er innebygde puter i seter kombinert med belte tilpassa brukar. Skyss har vore i kontakt med ulike leverandørar for å sjå om det er leverandørar som kan tilby dette og til kva ekstrakostnader.

Innebygde seter kan løysast på fleire måtar, med følgjande hovudalternativ:

1. Utstyret vert montert i heile bussen, slik at borna kan bruke dei til ein kvar tid ledige seteplassane.
2. Å montere dette for eit mindre tal seter, til dømes 10 seter per buss. Dette vil kunne medføre at mange passasjerar må flytte på seg dersom det kjem inn ei gruppe born, og er difor ikkje praktisk ønskjeleg.

Alternativ 1 som blir vurdert som mest praktisk gjennomførbart.

Krav om setebelte for barn inngår ikkje i dei ulike standardane for utforming av bussar og det er få bussleverandørar som kan levere dette. Kostnaden for eit slikt krav er estimert til kr 164.000,- pr buss eller totalt 37millionar kroner for bussar i Bergen Nord og Bergen Sentrum.

Det er så langt berre funne ein bussleverandør av denne type seter. Krav om setebelter for barn vil dermed kunne hindre konkurranse om bussleveranse og fordyre tilboda. Fylkesrådmannen vil av denne grunn tilrå at det ikkje vert stilt krav om slike setebelter.

5. I kva grad er Skyss sine kontraktar innretta til å handtere framtidig endringsbehov?

Ettersom det vert lagt opp til å inngå langvarige kontraktar på ti år, vil fylkeskommunen ha behov for å gjere endringar i kontrakten i løpet av avtaleperioden. Det vil av denne bakgrunn bli nytta fleksible endringsreglar i kontrakten slik at fylkeskommunen gjennom heile avtaleperioden kan gjennomføre endringar knytt til rutetilbodet, framdriftsteknologi, IT-leveransar, billetteringsløysingar, busstypar og liknande. Desse endringsreglane vil gjere det mogleg for fylkeskommunen til å tilpasse rutetilbodet og innføre elektriske bussar etter kvart som naudsynt finansiering kjem på plass.

AIR LIQUIDE SKAGERAK AS
Halvorsen, Frode

Hordaland Fylkeskommune

Postboks 80
3901 Porsgrunn - Norway

Dato: 16.10.2018

Object / Ref. : Innspill til konkurranseutsetting av Rutepakke Bergen sentrum og Bergen nord

Hordaland Fylkeskommunes representanter,

Vi viser til fylkesmannens vurderinger knyttet til strategiske tema som er relevante for nye kontrakter for busskjøring i Bergen sentrum, Bergen nord og Osterøy oppsummert i saksframlegg 2018/14417-1, og ønsker å komme med innspill knyttet til tilrådingene i saken.

1. Det er god tilgang på biogass i Norge

De siste årene har det vært en stor vekst i produksjonskapasiteten for biogass i Norge, og det forventes fortsatt sterk vekst de neste årene. Tilgjengelig produksjonskapasitet for råbiogass var i andre kvartal 2018 ca. 800 GWh, og ytterligere kapasitet er under utvikling flere steder i landet tilsvarende 545 GWh. En stadig økende andel av biogassproduksjonen oppgraderes til biometan og gjøres tilgjengelig for transportmarkedet. Produksjonskapasiteten for biogass med drivstoffkvalitet er ventet å nå 1 TWh (tilsvarende 100 millioner liter diesel) gjennom ferdigstillelse av prosjekter som har mottatt støtte fra Enova, hvorav ca. halvparten vil være tilgjengelig i flytende form. Flytende biogass (LBG) har lave kostnader knyttet til distribusjon, og biogass produsert i andre deler av landet vil derfor kunne gjøres tilgjengelig i Hordaland til konkurransedyktige priser av flere produsenter. Med tilgang på flytende biogass er det ikke lenger behov for naturgassbasert back-up ved forsyning av busser, noe som bidrar til høy klimanytte ved valg av biogass.

Markedene for biogass er i rask utvikling, men det er fortsatt god tilgjengelighet. Flere markedsaktører bidrar til en sunn konkurranse også der det stilles spesifikke krav til biogass. Bussmarkedet er spesielt interessant for biogass fordi det representerer sikker avsetning av betydelige volumer gass i en lengre periode, noe som er avgjørende for å oppnå en kostnadseffektiv distribusjon av produktet og forsvare investeringer i nødvendig infrastruktur.

Oppsummert mener vi at biogass generelt bør anses som et reelt alternativ for en større andel av ruteproduksjonen enn det som er skissert i saksframlegget.

2. Norsk biogass har høy klimanytte og kan bidra til å overoppfylle ambisjonsnivå for aktuelle rutepakker

Fylkestinget har satt ambisiøse mål for kutt i klimagassutslipp knyttet til kollektivtrafikken i Hordaland, med en ambisjon om å kutte 65% av klimagassutslippet i Bergen innen 2025. Norskprodusert biogass gir verdiskapning gjennom en lang verdikjede, skaper direkte og indirekte arbeidsplasser innen landbruk og matproduksjon, og bidrar til grønn omstilling, lavere utslipp og renere byer og tettsteder. I en rapport fra Avfall Norge er det dokumentert at norskprodusert biogass overoppfyller EU's bærekraftskriterier, og flere verdikjeder oppnår en reell klimagassreduksjon som ligger over 90% sammenlignet med fossile drivstoff beregnet i henhold til Produktforskriften. Dersom man også tar hensyn til reelle klimaeffekter knyttet til utnyttelse av biogjødsel fra biogassproduksjon og forbedret håndtering av råstoff (bla. husdyrgjødsel), overstiger den samlede klimanytten i verdikjeden i mange sammenhenger den som kan oppnås gjennom overgang fra fossile drivstoff til fornybar elektrisitet og grønn hydrogen i transportsektoren.

Økt bruk av norsk biogass sammenlignet med forventningene i saksframlegget kan bidra til å overoppfylle Fylkestingets ambisjoner for kutt i klimagassutslipp for kollektivtrafikken i Hordaland.

3. Tilgang på eksisterende gassinfrastruktur gir økt konkurransekraft for biogass

Biogass dekker i dag ca. 12% av drivstoffbehovet for busstrafikk i fylkeskommunal regi i Norge. Biogass krever på samme måte som naturgass utbygging av egen infrastruktur for å anvendes som drivstoff, noe som er relativt kostbart og normalt utgjør en betydelig andel av de totale kostnadene for biogass levert som drivstoff. Tilgjengelighet av eksisterende infrastruktur for fylling av gassbusser i Bergen sentrum og Bergen nord utgjør derfor en vesentlig verdi og mulighet for å realisere et kollektivtilbud basert på biogass med høy klimanytte. Tilgjengelighet av gassinfrastruktur er ventet å kunne bidra til å tilby konkurransedyktige priser for biogass for begge de aktuelle rutepakkene sammenlignet mot alle relevante alternativ.

For å muliggjøre leveranse av konkurransedyktige tilbud på biogass i Bergen sentrum, **er det viktig at gassanlegget på Mannsverk ikke fjernes i tråd med tilrådingen i saksframlegget.** Biogassbusser har en stor fordel knyttet til å gi vesentlig større reduksjoner i klimagassutslipp enn alternativene, og utnyttelse og evt. mindre utvidelser av gassanlegget vil kunne bidra til å oppfylle miljøambisjonene i Hordaland til en akseptabel kostnad.

4. Biogass kan leveres til forutsigbare priser og gir økt trygghet knyttet til fremtidige klimagassreduksjoner

Biogass produsert i Norge kan leveres til priser som justeres basert på forutsigbare indekser, f.eks. KPI-justert. Den samme forutsigbarheten er ikke mulig å oppnå i dagens marked når det gjelder andre flytende biodrivstoff som kan være aktuelle for dette anbudet, hvor priser i stor grad vil være påvirket av internasjonale markedsforhold og rammevilkår. For å sikre seg for kostnadsrisikoen er det i saksframlegget derfor foreslått å legge inn mulighet for å forhandle overgang til fossilt drivstoff dersom prisene på biodrivstoff blir vesentlig dyrere enn fossilt drivstoff. En slik overgang vil være uheldig, og vil bidra til å føre Hordaland langt unna ambisjonen for kutt i klimagassutslipp i temaplanen for lav- og nullutslippsbusser i fylket vedtatt av Fylkestinget i 2017.

Med vennlig hilsen

Halvorsen, Frode
Administrerende Direktør
Air Liquide Skagerak AS

Notat

Dato: 30.10.2018
Arkivsak: 2017/2682-150
Saksbehandlar: mernord

Til: Fylkeseldrerådet i Hordaland

Frå: Fylkesrådmannen

Ad. oppnemning av representantar til brukarutvalet i Helse Fonna - til info

Det vert vist til PS sak 49/18 i møte i fylkeseldrerådet den 27.09.2018 - oppnemning av representantar frå fylkeseldrerådet til brukarutvalet i Helse Fonna.

Det vart fatta følgjande vedtak:

*«Synnøve Solbakken blir gjenoppnemnt fra Fylkeseldrerådet som brukarrepresentant i Helse Fonna.
(Rogaland har vara.)*

Melding om vedtak vart sendt Helse Fonna og den valde.

Hordaland fylkeskommune har den 14.10.2018 motteke følgjande melding frå Helse Fonna:

«For kommende periode i Helse Fonna sitt brukarutvalg skal representant oppnevnes fra pensjonistpartiet og ikke fra fylkeseldreråda. Vi beklager at forespørselen ved en feil er sendt dere.»

Notat

Dato: 01.11.2018
Arkivsak: 2017/2682-155
Saksbehandlar: mernord

Til: Fylkeseldrerådet i Hordaland

Frå: Fylkesrådmannen

Referat frå møte i brukarutvalet ved Haraldsplass Diakonale Sykehus den 10.09.2018.

Vedlagt følgjer referat frå møte i brukarutvalet ved Haraldsplass Diakonale Sjukehus den 10.09.2018. Referatet inneheld mellom anna informasjon om oppnemning av representantar til brukarutvalet ved HDS.

Sjå vedlegg.

Referat

Møte i brukerutvalget ved Haraldsplass Diakonale Sykehus (HDS)

Dato/tid:	10.09.18 kl.11:00 – 14:00
Sted:	Administrasjonsbygget, 8C 3. etg. møterom Knatten
Til stede:	
FFO:	Randi W. Neuber, Per-Arne Mehren
SAFO:	Jorund Stellberg, Harald Norheim
Fylkeseldrerådet:	Gunda Falao Sparre
Kreftforeningen:	Nils Haugland
Nasjonalforeningen	
For Folkehelse:	Ingvild Tjønn Hansen
HDS:	Petter Thornam (t.o.m. 33/18) Mette Aspevik
Forfall:	Jan Elvøy (FFO)

Nr	
31/18	Godkjenning av innkalling og sakliste Godkjent uten anmerkninger
32/18	Godkjenning av referat fra møtet i brukerutvalget 28.05.18 Godkjent uten anmerkninger
33/18	<p>Orientering om aktuelle saker</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utviklingsplan for HDS <p>Ledelsen ved sykehuset og brukerutvalget hadde temamøte om utviklingsplanen 31.08.18. Etter møtet utarbeidet brukerutvalget et eget høringsnotat. Oppsummert vil brukerutvalget gi sin tilslutning til hovedlinjene i utviklingsplanen. Planen er helhetlig sett hele virksomhetsområdet for sykehuset under ett. Utviklingsplanen underbygger HDS sin strategi og verdigrunnlag, og vektlegger positivt brukermedvirkning på systemnivå samt pasient og pårørenderollen i særdeleshet. Brukerutvalget legger særlig vekt på at definisjonen på lokalsykehus og lokalsykehusperspektivet tydeliggjøres og videreutvikles.</p> <p>Petter Thornam kunne formidle at alle høringsnotat blir tatt inn i bearbeidingen av HDS sin utviklingsplan, og at en helhetlig utviklingsplan for Helse Vest skal være ferdig innen nyttår.</p> <p>Helse Bergen sin utviklingsplan er å finne på www.helsebergen.no</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programgruppe for regional kvalitet- og registerkonferanse <p>Jorund Stellberg representerer brukerutvalget i programgruppen. Konferansen skal etter planen holdes i mai 2019</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fellesmøte Helse Vest <p>Jorund Stellberg og Randi W. Neuber har deltatt på Fellesmøte for ledere og nestledere regionalt. Det arbeides med å lage en felles strategi for brukerutvalgene i Helse Vest</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nominasjon <p>Ut i fra retningslinjer for brukerutvalg ved HDS skal FFO og SAFO oppnevne nye representanter et år, mens representanter fra Fylkeseldrerådet, Kreftforeningen og Nasjonalforeningen for folkehelse oppnevnes året etter. Dette for å få kontinuitet i utvalget. HDS har bedt FFO og SAFO om å oppnevne nye representanter for 2019 – 2021, mens Fylkeseldrerådet, Kreftforeningen og Nasjonalforeningen for folkehelse blir bedt om å oppnevne nye representanter for 2020 – 2022, og ber derfor disse organisasjonene om å prolongere dagens representanter i brukerutvalget frem til 2020</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Møtegodtgjørelse og reiseregning Det er ønskelig at skjema for møtegodtgjørelse og reiseregning sendes inn kontinuerlig, og leveres senest 15. juni for møtene på våren, og senest 15. november for møtene på høsten. • Pilotprosjekt - utvikling av samarbeidsstrukturen Programkomité for pilotprosjektet er Administrativt kontaktmøte (AK = Samarbeidsutvalgslederne, viseadministrerende direktør i Helse Bergen, Administrerende direktør ved HDS og Samarbeidssekretariatet). AK skal ha en aktiv rolle og være tydelig på hva som er viktig for kommuner og sykehus i dette arbeidet. Harald Nordheim representerer brukerutvalget i pilotprosjektet, og kunne informere om at det er avholdt et statusmøte med tema som: Hvor er vi? Hvor skal vi? Neste møte er satt til 19. oktober. • Fellessamling for brukerutvalg i Helse Vest, hvor tema blant annet var: <ul style="list-style-type: none"> - Pasientreiser: det ble snakket om hvordan man ønsker at det skal bli i framtiden. Dagens tjenester ble ikke diskutert. - Fullmakt i forhold til GDR 										
34/18	<p>HDS på internett Kommunikasjonssjef, Ingrid Færøyvik, orienterte om HDS sitt fokus på kommunikasjonsområdet, samt status på arbeidet med nettsiden. Det ble informert om samarbeidet som pågår med Helse Norge, hvor det utarbeides behandlingstekster som skal forklare hva som skjer før, under og etter en behandling. Nasjonale fellestekster skal benyttes i så stor grad som mulig etter prinsippet om at <i>alt som kan være felles, skal være felles</i>. HDS bidrar med å utarbeide disse tekstene. HDS har også tatt i bruk Google Analytic, som er et verktøy for å måle detaljert statistikk om besøkene til nettsiden og hvor sykehuset, i følge Ingrid Færøyvik, kommer til å følge ekstra godt med på tilbakemeldinger fra brukerne.</p> <p>Brukerutvalget viser til pårørendeinformasjon på nettsiden. Til pårørende rettet mot pasienter med kognitiv svikt, bør det legges ut link til Helsenorge.no. Her vil pårørende få mulighet til å registrere nødvendig fullmakt, slik at informasjon om timer og andre helseopplysninger i spesialisthelsetjenesten også blir sendt til pårørende.</p>										
35/18	<p>Nye HDS – orientering og omvisning Brukerutvalget fikk en omvisning av prosjektleder for Nye HDS, Kim A. Sperstad, og var positive i sine tilbakemeldinger. Utvalget stilte blant annet spørsmål om det er planlagt ledelinjer, og det ble kommentert at døråpnere må merkes. Det ble også stilt spørsmål om skilting, hvor utvalget ble informert om at en egen skiltgruppe skal ivareta kvaliteten på dette området</p>										
36/18	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="239 1619 1027 1697">Orientering om deltakelse i ulike prosjekt/utvalg</th> <th data-bbox="1027 1619 1458 1697"></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="239 1697 1027 1861"> <ul style="list-style-type: none"> • Nye Haraldsplass Diagonale Sykehus <ul style="list-style-type: none"> - Visuell utforming - Anskaffelse av løst pasientrettet inventar og utstyr </td> <td data-bbox="1027 1697 1458 1861">Prosjektet er avsluttet</td> </tr> <tr> <td data-bbox="239 1861 1027 1939"> <ul style="list-style-type: none"> • Ernæringsutvalget </td> <td data-bbox="1027 1861 1458 1939">Ikke vært møte, neste møte 03.10.18</td> </tr> <tr> <td data-bbox="239 1939 1027 2096"> <ul style="list-style-type: none"> • Hjemmeboende eldre i Bergen </td> <td data-bbox="1027 1939 1458 2096">Det har vært avholdt nettmøte, og representanten har fått tilsendt en prosjektplan</td> </tr> <tr> <td data-bbox="239 2096 1027 2208"> <ul style="list-style-type: none"> • Klinisk Etisk komité (KEK) </td> <td data-bbox="1027 2096 1458 2208">Brukerrepresentant kunne ikke stille på møtet i KEK 30.08.18</td> </tr> </tbody> </table>	Orientering om deltakelse i ulike prosjekt/utvalg		<ul style="list-style-type: none"> • Nye Haraldsplass Diagonale Sykehus <ul style="list-style-type: none"> - Visuell utforming - Anskaffelse av løst pasientrettet inventar og utstyr 	Prosjektet er avsluttet	<ul style="list-style-type: none"> • Ernæringsutvalget 	Ikke vært møte, neste møte 03.10.18	<ul style="list-style-type: none"> • Hjemmeboende eldre i Bergen 	Det har vært avholdt nettmøte, og representanten har fått tilsendt en prosjektplan	<ul style="list-style-type: none"> • Klinisk Etisk komité (KEK) 	Brukerrepresentant kunne ikke stille på møtet i KEK 30.08.18
Orientering om deltakelse i ulike prosjekt/utvalg											
<ul style="list-style-type: none"> • Nye Haraldsplass Diagonale Sykehus <ul style="list-style-type: none"> - Visuell utforming - Anskaffelse av løst pasientrettet inventar og utstyr 	Prosjektet er avsluttet										
<ul style="list-style-type: none"> • Ernæringsutvalget 	Ikke vært møte, neste møte 03.10.18										
<ul style="list-style-type: none"> • Hjemmeboende eldre i Bergen 	Det har vært avholdt nettmøte, og representanten har fått tilsendt en prosjektplan										
<ul style="list-style-type: none"> • Klinisk Etisk komité (KEK) 	Brukerrepresentant kunne ikke stille på møtet i KEK 30.08.18										

	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetsutvalget 	Ikke vært møte
	<ul style="list-style-type: none"> • Brukermedvirkning i forskning 	Ikke vært møte
	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbeidsutvalget for Nordhordland 	Neste møte 19.09.18
	<ul style="list-style-type: none"> • Kartlegging av muligheter for selvmedisinering 	Prosjektet avsluttes.
	<ul style="list-style-type: none"> • Systematisk og tilpasset evaluering av smerter og delir for å bedre kvaliteten i behandlingen av eldre pasienter med lårhalsbrudd 	Brukerrepresentant meldt forfall til brukerutvalgsmøte
	<ul style="list-style-type: none"> • Prosjekt knyttet til planlegging av nye samlokaliserte poliklinikker i rehabiliterte lokaler i eksisterende bygningsmasse 	Brukerrepresentant meldt forfall til brukerutvalgsmøte
	<ul style="list-style-type: none"> • Innføring av pilot for standardisert pasientforløp 3 dagers geriatriske vurderingssenger 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Innføring av endosepakke legemidler 	Brukerrepresentanten har ikke hørt noe fra prosjektet. Mette skal snakke med prosjektleder
	<ul style="list-style-type: none"> • Polyfon – en kunnskapsklynge for musikkterapi 	Representanten skal på konferanse i november. Det har vært holdt 2 møter hvor brukerrepresentanten ikke har kunnet delta. Vedlagt er referat fra møtene.
	<ul style="list-style-type: none"> • Alrek Helseklynge brukerpanel Foreløpig har det ikke vært møte. 	Første møte skal være i oktober
37/18	Orientering om aktuelle saker i styret <ul style="list-style-type: none"> • Utviklingsplan <ul style="list-style-type: none"> - Akuttberedskap - Slagbehandling 	
38/18	Oppnevning av representanter til prosjekt/utvalg/styret ved HDS <ul style="list-style-type: none"> • Såkornprosjekt – vurdering av kognitiv svikt hos eldre med infeksjon/mulig sepsis Ingvild Tjønn Hansen ble oppnevnt som representant Prosjektet skal vare fram til november 2019. 	
/18	Eventuelt	

PS 58/18 Ymse

Arkivnr: 2017/2682-149
Saksbehandlar: Merethe Helland Nordnæs

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	59/18	08.11.2018

Status for plan om likeverd og likestilling i Hordaland fylkeskommune

Samandrag

Regionalavdelinga har utarbeid ein rapport på status for plan for likeverd og likestilling Hordaland fylkeskommune. Saka skal handsamast i fylkestinget i desember månad 2018.

Regionalavdelinga ønskjer å involvere medverknadsorgana.

Frist for å kome med innspel til saka er den **15. november 2018**.

Sjå vedlegg.

Økonomi: Midlar til møteverksemnd for planar er innarbeid i budsjettet.

Klima: Inga effekt.

Folkehelse: Planen vil ha effekt.

Regional planstrategi: Inga effekt.

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet vil gje innspel til saka status for plan om likestilling og likeverd i Hordaland fylkeskommune.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Merethe Helland Nordnæs
jurist/møtesekretær

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

4 vedlegg:

1. Referat – likeverd og likestilling – hoveddokument.
2. Referat frå møte om likeverd og likestilling.
3. Statusrapport arbeid med likestilling og likeverd.
4. Rapport.

Fra: Grete Kathrine Jacobsen (Grete.Kathrine.Jacobsen@hfk.no)

Sendt: 26.06.2018 15:22:13

Til: Toralf Rutledal; Inger Sjong; Kjell Gitton Håland; Sander Molland; Marius Kjørmo; Benedicte S Meyer; Anne Mette Nesje Porten; Mari-Kristine Morberg; Andreas Ask; Jorunn Bakke Johannessen; Ragnhild Aak Skajaa

Kopi: Frode Mannsåker

Emne: Referat fra møte om likestilling og likeverd i HFK.docx

Vedlegg: Referat fra møte om likestilling og likeverd i HFK.pdf

Hei,

Eg takkar for møtet kring likeverd i HFK, og alle dei gode innspela som kom!

Det er ikkje for seint å kome med innspel, om de vil gå tilbake til «dykkar eigne» og diskutera litt. Kontakt meg om de har fleire innspel, eventuelt om de kjenner til meir faktagrunnlag kring likeverd i HFK (internt og eksternt), så vil eg vere takksam for informasjon om det!

Med venleg helsing

Grete Kathrine Jacobsen

Spesialrådgjevar

Regionalavdelinga | seksjon for nærings- og lokalsamfunnsutvikling

HORDALAND FYLKESKOMMUNE

Tlf: 98 42 62 87

www.hordaland.no

Referat fra møte om likestilling og likeverd i HFK, fredag 15.juni

Til stades: Grete Kathrine Jacobsen (regionalavdelinga), Toralf Rutledal (økonomi- og organisasjonsavdelinga), Inger Sjong (fylkeseldrerådet), Kjell Håland (rådet for menneske med nedsett funksjonsevne), Sander Molland (ungdommens fylkesutval), Marius Kjørmo (kultur- og idrett, tillitsvalgt Samfunnsviterne), Benedicte Meyer (utdanningsforbundet), Anne Mette Nesje Porten (regionalavdelinga), Mari Kristine Morberg (mobbeombud), Andreas Ask (regionalavdelinga), Jorunn B Johannesen, Ragnhild Aak Skajaa (eigedomsavdelinga).

1. Bakgrunn:

HFK har underteikna det europeiske charteret for likestilling mellom kvinner og menn i lokalsamfunnet. Tittelen visar til «likestilling mellom kjønn», men innhaldsmessig omhandlar charteret likestilling og likeverd i brei forstand, og ikkje berre knytt til kjønn (ikkje diskriminera på bakgrunn av ulik etnisitet, funksjonsevne osv.).

HFK utarbeidde ein likeverdsplan som blei vedteken av fylkestinget i juni 2017. Temaplanen dekkar eit breitt felt og tematikk, mellom anna diskriminering, likestilling, kjønn, seksualitet, universell utforming, mobbing og trakassering. Mangfald skal vere ein ressurs, og dette skal gjenspeglast i vår organisasjon og tenesteyting. Hordaland fylkeskommune skal ha eit likeverdsperspektiv i planprosessar, tilsetjingsprosessar, tenesteyting, opplæring, og i samarbeid med frivilljuge lag og foreiningar.

I planen har fylkestinget vedteke fire hovudmål, med underliggende strategiar, som omfattar hovudutfordringar i planen.

Dei fire hovudmåla er:

- Hordaland fylkeskommune skal ha eit likeverdsperspektiv i all tenesteyting
- Hordaland fylkeskommune skal legge til rette for fleire gode leveår for alle
- Hordaland fylkeskommune skal ha nulltoleranse for mobbing
- I Hordaland fylkeskommune skal alle bli møtt med respekt, og mangfald blir sett på som ein ressurs.

Fylkesrådmannen er i gang med å utarbeide eit samla oversyn over status for arbeidet knytt til temaplanen for likeverd og det europeiske charter for likestilling mellom kvinner og menn i lokalsamfunnet. Dette oversynet skal etter planen leggjast fram som ei politisk sak hausten 2018.

På bakgrunn av dette har vi innkalla prosjektgruppa som har utarbeidd likeverdsplanen og andre aktuelle bidragsytarar til tematikken, samt ungdommens fylkesutval, råd for menneske med nedsett funksjonsevne og fylkeseldrerådet.

Krav i EU sitt charter er at vi 1) skal utvikla, vedta og gjennomføre ein handlingsplan for likestilling, og 2) at vi jamleg skal offentleggjere rapportar.

Vi ser på den politiske saken som eit «svar» på kravet om å «offentleggjere rapporter».

Årlege krav i likeverdsplanen er 1) at det i tilknytning til eigenkontrollen skal vere ei oppfølging av tilhøyrande tiltaksplanar, reglement osv., temaplanen skal handsamast i HAMU, rapportering av status skal vere med i årsmeldinga for HFK. Krav i likeverdsplanen er å revidera temaplanen.

Fylkestinget vedtok i 2007 Handlingsplan mot diskriminering av homofile og lesbiske. I samband med at denne planen skulle rullerast, bad fylkestinget om å utarbeide ein generell plan mot mobbing og diskriminering.

2. Status: Innspel og diskusjon:

Likeverdsplanen er ein overordna plan som skal gi retning for tilsette og tenesteyting.

Likeverdsplanen har fastsett mål og strategiar, men ikkje tiltak. Den kunne ikkje bli for spesifikk, fordi den skulle kunne nyttast i så mange ulike samanhengar. Bakgrunnen for dette er at einingane i HFK er mangfaldige og ulike, og at dei difor bør ha fridom til sjølve å setja fast tiltak. Ulempa er at det er mindre forpliktande, og det er stor ulikskap på tvers av einingane korleis dette blir implementert. I den årlege eigenkontrollen kartlegg vi om lokale leiarar følgjer opp overordna krav. I eigenkontrollen for 2017 tok ein også opp spørsmål om likeverdsplanen vert følgd opp med tiltak i lokal HMS-plan. 13 einingar svarte JA, medan 33 svarte NEI. Dette er for svakt.

Fleire på møtet samtykker til at plandokumentet er godt, men det er for lite kjent i organisasjonen. Dette bør vera eit meir levande dokument for alle leiarar.

Eldrerådet understreka viktigheita av å ha fokus på all form for diskriminering, óg aldersdiskriminering.

Fylkeskommunen som arbeidsgjevar:

Toppleiargruppa er mannstung.

Eldrerådet stilte spørjemålet: Kva skjer med kvinnelege arbeidstakarar når dei blir eldre, er dei godt nok representerte i leiarstillingar? Kvifor har vi så få kvinnelege arbeidstakarar i toppleiinga?

Toralf er i dialog med kommunikasjon kring ein kampanje for å synleggjera likeverdsplakaten (påloggingsbilete på pc for ein periode). Óg for skular og vidaregåande skular. I tillegg supplerer med redaksjonelt stopp på intranett.

Det er ein utfordring, ingen er uenige i nokon ting i likeverdsplanen, men når det skal rekrutteres nye, og vi skal gjenspegle samfunnet vi bor i, men så blir det meir krevjande i praksis.

Nytteverdien av å vera «vaktbikkjer», det held ikkje med vedtak og retningsliner, alle må inkludera det i oss sjøve, kvar ein skilde må følgje opp i praksis

Vi kan bli flinkare å tilretteleggja for mangfaldig deltaking på møtar, og vi kan bli flinkare å skriva i innkallingar at vi kan leggja til rette for funksjonshemma, med teleslynge med meir.

Fylkeskommunen som tenesteyter:

Fylkeskommunen er ein stor arbeidsgjevar i fylket, og vi har forplikta oss til å vera ein inkluderande arbeidsgjevar.

I tråd med temaplanen sin strategi for å førebygge mobbing og trakassering, er det etablert eit mobbeombod for elevar, og eigne retningsliner for handtering av mobbing, trakassering og anna utilbørleg åtferd er innført i HFK.

Det er ein styrkje at vi har eit eige mobbeombud i fylkeskommunen.

I samarbeid med foreininga FRI (tidlegare kalla LLH) er det så langt avvikla LHBT-kursing av om lag 330 rektorar, tilsette og elevar på 14 vidaregåande skular, med fleire kurs under planleggjing. Fylkesrådmannen si toppleiargruppe og HAMU har også fått slik opplæring.

Ungdomsrepresentanten understreka viktigheita av å jobba tidleg med psykisk helse, det må vere meir sentralt (UFU har dette med i handlingsplan), starte tidleg med førebygging. Folkehelse på regionalavdelinga har no eit eiga program kring psykisk helse som kommunar kan søka på.

Eigedomsavdelinga jobbar med å gjera alle fylkesbygg universelt utformet, men har ein jobb igjen å gjera, både haldningsmessig og bygningsmessig. Eigedom: jobber veldig konkret med å gjera alt tilgjengeleg, men ein utfordring er haldningane. Haldningane og forståinga til omgrepa som vi nyttar. «vi har ikkje nokon» eller «vi ser aldri nokon med rullestol her» er haldningen.

Ungdomsrepresentanten peikte på skulemiljøet, og kor ein gjerne ser at innvandrarak gjerne ikkje blir godt nok integrert. De er ofte i ein eigen gruppe, ein innføringsklasse. Når det ikkje er ein blanding og når det ikkje blir lagt opp til at de blir introduserte for kvarandre, da omgås man heller ikkje i friminuttane, og da vert ein ikkje kjende. Strukturar og det organisatoriske legg opp til at det blir «grupperinger», bedre ordningar for at man mikses på tvers, for slik å sikre betre integrering.

I alle publikasjonar bør vi vere synlege og tydelege på at vi er ein inkluderande organisasjon.

3. Vegen vidare:

Rapportere på status (som vi er pålagt å gjera etter planen).

Det vert skriven ein politisk sak til hausten. Vi trenger eit fylkestingsvedtak, mandat. Ut i frå denne vil vi få politiske signal rundt arbeidet vidare. Det var ein god samansetning på møtet, og det er mogleg at denne gruppa kan fungera som ein referansegruppe vidare.

I anleiiing fylkessamanslåinga kan det óg vera aktuelt å kome i dialog med Sogn og Fjordane kring likeverdstemæet.

Arkivnr: 2018/12797-2
Saksbehandlar: Grete Kathrine Jacobsen

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Yrkesopplæringsnemnda		20.11.2018
Hovudarbeidsmiljøutvalet		02.11.2018
Utval for opplæring og helse		06.11.2018
Utval for miljø og samferdsel		07.11.2018
Utval for kultur, idrett og regional utvikling		13.11.2018
Administrasjonsutvalet		15.11.2018
Fylkesutvalet		06.12.2018
Fylkestinget		11.12.2018

Status for arbeidet med likestilling og likeverd i Hordaland Fylkeskommune

Samandrag

Hordaland Fylkeskommune har forplikta seg til å arbeide for likestilling og likeverd mellom anna gjennom å underteikne det europeiske charteret for likestilling og ved oppfølging og gjennomføring av Temaplan for likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017 – 2021. Fylkeskommunen skal ha eit likeverdsperspektiv i planprosessar, tilsetjingsprosessar, tenesteyting, opplæring og i dialogen med samarbeidspartnarar.

Konkretisering og gjennomføring av charteret og likeverdsplanen er ein kontinuerlig prosess og del av arbeidet med ulike handlingsplanar, rutinar, reglement i organisasjonen. Denne rapporten gir ein status for arbeidet med likestilling og likeverd i fylkeskommunen. Rapporten utdjupar tre fokusområde: fylkeskommunen som arbeidsgjevar, som samfunnsutviklar og som tenesteytar.

Likestilling og likeverd er forankra i mange planar og styringsdokument og på fleire ulike plan. Her kan nemnast at likeverd er ein av fire hovudmålsetjingar i Regional planstrategi, vidare er å stimulere til at innvandrarar lettare vert inkludert i arbeidslivet eit mål i Handlingsprogram for nærings- og samfunnsutvikling 2018-2019. Internasjonalt samarbeid gjennom Erasmus + har også fokus på dette temaet i konkrete prosjekt.

Resultat av likeverdsarbeidet er mellom anna; utvida tilbod med produksjonsskular for ungdom som har falt ut av vidaregåande, kartlegging av fylkeskommunale bygg for gjennomføring av universell utforming, universell utforming i kollektivtransport og spesialtilpassa tannhelsetilbod. For å synleggjere likeverdsarbeidet i HFK har ein i haust profilert måla i likeverdsplanen på pc-skjermene.

Rapporten syner at intensjonane i charteret og likeverdsplanen langt på veg vert følgd opp på ulike nivå i fylkeskommunen. Som vidare oppfølging peiker rapporten på trong for å halde fram det viktige arbeidet i dialog med Sogn og Fjordane fylkeskommune og det bør leggjast til rette for vidareføring av likeverdsplanen og med mål om at Vestland fylkeskommune skal signere det europeiske charteret.

Økonomi: Det er rimeleg å forvente at det er knytt ein viss kostnad til oppfylginga av måla i likeverdsplanen og charteret.

Klima: Lite relevant.

Folkehelse: Dersom målsettingane i likeverdsplan og charteret vert oppfylte, vil det ha positiv verknad for folkehelsa

Regional planstrategi: Likeverd er ein av fire hovudmålsettingar i regional planstrategi, og arbeidet på feltet er slik sett tett knytt saman med HFK sine mest sentrale målsetningar.

Forslag til innstilling

Fylkestinget tek fylkesrådmannen si orientering til etterretning, og sluttar seg til det vidare arbeidet.

Ingrid Kristine Holm Svendsen
kst. fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 11.10.2018

Bakgrunn

HFK har underteikna det europeiske charteret for likestilling mellom kvinner og menn i lokalsamfunnet (heretter kalla charteret). HFK er ein av 38 norske fylkeskommunar og kommunar som har slutta seg til charteret.

Sogn og Fjordane jobbar for å fremja likeverd på mange hald, men dei har ikkje underteikna likeverdscharteret.

HFK har vidare utarbeidd ein eigen Temaplan for likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017 – 2021 som blei vedteken av fylkestinget i juni 2017 (PS 50/2017). Temaplanen dekkjer eit breitt felt og tematikk, mellom anna diskriminering, likestilling, kjønn, seksualitet, universell utforming, mobbing og trakassering. Vidare gjer planen det klart at mangfald er ein ressurs, og denne grunnhaldninga skal speglast i HFK sin organisasjon og tenesteyting. Fylkeskommunen skal ha eit likeverdsperspektiv i planprosessar, tilsetjingsprosessar, tenesteyting, opplæring, og i dialogen med samarbeidspartnarar. I likeverdsplanen har fylkestinget vedteke fire hovudmål. Konkretisering av planen er ein kontinuerleg prosess og del av arbeidet med ulike handlingsplanar, rutinar, reglement m.m. i dei ulike avdelingane. Krava i charteret er at HFK 1) skal utvikla, vedta og gjennomføre ein handlingsplan for likestilling, og 2) at vi jamleg skal rapportera på arbeidet på feltet. Fylkestinget vedtok 12.12.2007 (PS 86/07) Handlingsplan mot diskriminering av homofile, lesbiske, bifile og transpersonar. Denne planen er teke opp i likeverdsplanen som eit tilhøyrande dokument.

Det vert utøva arbeid knytt til likeverd på fleire plan i HFK. Det å jamleg rapportera på status kan vonleg styrka samordninga av, og auka bevisstgjeringsom, likeverdssinnsatsen i verksemda. Det har blitt innhenta informasjon frå sentrale interessentar. Mellom anna gruppene som deltok i utarbeidinga av likeverdsplanen, rådet for menneske med nedsett funksjonsevne, ungdommens fylkesutval og fylkeseldrerådet samt dialog på tvers av avdelingar og einingar

Om rapporten

Rapporten er delt i tre fokusområde og gjev ein oversikt over status.

Arbeidsgjevarperspektivet: HFK som inkluderande verksemd

Her tek ein føre seg fylkeskommunen som arbeidsgjevar og mellom anna IA, likestilling og likeløn, deltid, sjuke fråvær, kjønnsbalanse, funksjonsevne, førebygging av mobbing og trakassering og inkludering. For å synleggjere likeverdsarbeidet har ein i haust profilert måla i likeverdsplanen på alle pc-skjermar i fylkeskommunen.

Hordaland fylkeskommune som samfunnsutviklar

HFK har ei sentral rolle i samfunnsutviklinga i Hordaland, og inkludering er tydeleg forankra i det strategiske utviklingsarbeidet. Eit inkluderande samfunn er ei sentral målsetting for HFK. Dette er stadfesta gjennom at eitt av fire hovudmål i regional planstrategi 2016-2020 er at fylkeskommunen skal jobba for å fremja eit inkluderande samfunn. Universell utforming høyrer også til under fylkeskommunen si rolle som samfunnsutviklar.

Målsetjinga om tett kopling mellom arbeidslivet og utdanningssystemet fangast opp regional plan for kompetanse og arbeidskraft. I Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland (HNN) 2018 har det vore retta merksemd mot prosjekt og tiltak som skal medverka til å fremja Integrering og arbeid. I oppdraget til Innovasjon Norge er det framleis eit mål om at 40 prosent av dei næringsretta verkemidla skal gå til bedrifter med kvinneleg leiar eller eigar.

Etablerarsenteret har kurs og møteplassar for engelskspråklege, i LivOGLyst er mangfald ein gjennomgåande tematikk, Karriere Hordaland tilbyr gratis karriererettleiing til alle vaksne over 19 år. Fokus på likeverd er óg sentralt i det internasjonale arbeidet til HFK. har eit tydeleg fokus i Erasmus+ programmet.

Hordaland fylkeskommune som tenesteytar

Hordaland fylkeskommune har som mål å auke gjennomføringa av vidaregåande opplæring. Ei viktig satsing er å få ungdom som har falt ut av vidaregåande opplæring, tilbake. Dette arbeidet skjer i regi av Oppfølgingstenesta. Eit tiltak er ei avdeling med produksjonsskule på Hjeltnes frå hausten 2018. HFK har i tillegg tilrettelagt opplæring for elevar som treng tilrettelegging. Stend vidaregåande skule er knutepunktskule. Eit anna satsingsområde er tilbod for minoritetsspråklege elevar og det er etablert tilbod innan vaksenopplæring. Det å oppnå ein betre kjønnsbalanse innanfor yrkesfaga er nedfelt i regional plan for kompetanse og arbeidskraft. For å førebygge mobbing og trakassering, er det etablert mobbeombod.

Nær alle fylkeskommunale bygg er kartlagt for gjennomføring av universell utforming og er registrert på nettstaden Bygg for alle. Universell utforming av kollektivtilbodet inneber at haldeplassar, tilkomsten til haldeplassane og relevant informasjon skal vere tilgjengeleg for alle. Alle bussar i Skyss sine ruter er no tilrettelagte for rullestolbrukarar, men på ulikt vis. Unnataket er minibussar som nyttast i vanskeleg tilgjengelege distriktruter og som regel då kun til skuleskyss. Bybussane har til no den beste tilrettelegginga.

God tannhelse er viktig for å fremme likeverd. Det er nettopp fokus på likeverd som er grunnen til at barn, unge, eldre og langtidssjuka samt fleire sårbare grupper i samfunnet får vederlagsfri tannhelseteneste. For å sikra eit mest mulig likt tilbod til sårbare grupper har tannhelsetenesta i Hordaland utarbeidd forpliktande samarbeidsavtaler med alle kommunar i fylket.

Vurdering

Dette er første gongen det vert rapportert til fylkestinget på innsatsen innan likestillings og likeverd. Arbeidet med denne saka syner at det i dei ulike einingane i fylkeskommunen vert jobba i tråd med vedtekne målsetningar om å fremja likeverd, både med tanke på arbeidsgjevar-perspektivet, fylkeskommunen som samfunnsutviklar og tenesteytar. Ei utfordring i rapporteringa er at aktivitetane spreier seg over så mange felt og nivå, at det er krevjande å gje eit kortfatta og konsist bilete over status på feltet. Det synest likevel klart gjennom det som vert lagt fram i rapporten, at intensjonen i likeverdsplanen og charteret vert følgd opp i fylkeskommunen sine ulike einingar.

Likeverdsplanen blei vedteke i 2017, og gjeld for ein 4-årsperiode. Det bør i samarbeid og dialog med Sogn og Fjordane fylkeskommune leggjast til rette for vidareføring av planen i nye Vestland fylkeskommune og med mål om at Vestland fylkeskommune skal signere charteret.

Status for arbeidet med likestilling og likeverd i Hordaland Fylkeskommune, rapport per oktober 2018

Utgangspunktet for likeverdsarbeidet i HFK

HFK har underteikna det europeiske charteret for likestilling mellom kvinner og menn i lokalsamfunnet (heretter kalla charteret). Tittelen visar til «likestilling mellom kjønn» men innhaldet i charteret omhandlar likestilling og likeverd i brei forstand. HFK er ein av 38 norske fylkeskommunar og kommunar som har slutta seg til charteret.

Sakshandsamarane har i tillegg vore i kontakt med Sogn og Fjordane. Dei jobbar for å fremja likeverd på mange hald, men dei har ikkje underteikna likeverdscharteret.

HFK har vidare utarbeidd ein eigen Temaplan for likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017 – 2021 (heretter kalla likeverdsplanen) som blei vedteken av fylkestinget i juni 2017 (PS 50/2017). Temaplanen dekkjer eit breitt felt og tematikk, mellom anna diskriminering, likestilling, kjønn, seksualitet, universell utforming, mobbing og trakassering. Vidare gjer planen det klart at mangfald er ein ressurs, og denne grunnhaldninga skal speglast i HFK sin organisasjon og tenesteyting. Fylkeskommunen skal ha eit likeverdsperspektiv i planprosessar, tilsetjingsprosessar, tenesteyting, opplæring, og i dialogen med samarbeidspartnarar.

I likeverdsplanen har fylkestinget vedteke fire hovudmål, med tilhøyrande strategiar. Dei fire hovudmåla er:

- Hordaland fylkeskommune skal ha eit likeverdsperspektiv i all tenesteyting
- Hordaland fylkeskommune skal legge til rette for fleire gode leveår for alle
- Hordaland fylkeskommune skal ha nulltoleranse for mobbing
- I Hordaland fylkeskommune skal alle bli møtt med respekt, og mangfald blir sett på som ein ressurs.

Konkretisering av planen er ein kontinuerlig prosess og del av arbeidet med ulike handlingsplanar, rutinar, reglement m.m. i dei ulike avdelingane. Ansvar for å sette planen ut i livet er lagt til einingane.

Krava i charteret er at HFK 1) skal utvikla, vedta og gjennomføre ein handlingsplan for likestilling, og 2) at vi jamleg skal rapportera på arbeidet på feltet. Likeverdsplanen svarar på charteret sitt punkt 1, og dette dokumentet er ein rapport, jf. punkt 2. Det er første gongen HFK rapporterer på arbeidet.

Fylkestinget vedtok 12.12.2007 (PS 86/07) Handlingsplan mot diskriminering av homofile, lesbiske, bifile og transpersonar. Denne planen er teke opp i likeverdsplanen som eit tilhøyrande dokument.

Rapporteringa er delt i tre, og fokus er på 1) HFK som arbeidsgjevar, 2) som samfunnsutviklar og 3) som tenesteytar.

HFK påverkar likeverd på ein rekkje felt, både direkte og indirekte. Når det gjeld dette siste punktet er det krevjande å operere med ei klar avgrensing. Denne oversikta er difor ikkje eit uttømmende oversyn over korleis fylkeskommunen påverkar likeverd i hordalandssamfunnet.

I 2015 blei alle land i FN enige om 17 globale berekraftsmål for framtida og viser til utfordringar som krev handling frå den enkelte nasjon og verdssamfunnet. HFK sitt likeverdsarbeid bidreg til å fremme desse av måla: God helse, god utdanning, likestilling mellom kjønna, anstendig arbeid og økonomisk vekst, innovasjon og infrastruktur, mindre ulikskap og berekraftige byar og samfunn.

Prosess

Det vert utøva arbeid knytt til likeverd på fleire plan i HFK. Med unnatak av utarbeidinga av likeverdsplanen, har det ikkje vore tale om ei direkte felles samordning av innsatsen. Det å jamleg rapportera på status kan vonleg styrka samordninga av, og auka bevisstgjeringsa om, likeverdssinnsatsen i verksemda.

I samband med rapporteringsarbeidet har det blitt innhenta informasjon frå sentrale interessentar. I juni skipa sakshandsamarane til eit felles møte der representantar for gruppene som deltok i utarbeidinga av likeverdsplanen møtte. I tillegg vart rådet for menneske med nedsett funksjonsevne, ungdommens fylkesutval og fylkeseldrerådet inkludert. Det har i tillegg vore ein dialog på tvers av avdelingar og einingar, og ein rekkje dokument har blitt gjennomgått.

I tillegg til at saka skal opp i politiske utvala og HAMU, får medverknadsorgana Ungdommens fylkesutval, Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og Fylkeseldrerådet statusrapporten til høyring.

Arbeidsgjevarperspektivet: HFK som inkluderande verksemd

HFK er ein stor arbeidsgjevar i fylket, med 4 393 tilsette i følge årsmeldinga for 2017. Arbeidslivet er ein vesentleg arena for inkludering og integrering. Gjennom charteret og likeverdsplanen forpliktar HFK seg til å vera ein inkluderande arbeidsgjevar, og mangfald skal bli sett på som ein ressurs. Målsettinga er at dei tilsette skal spegle Hordalandssamfunnet.

Ved utgangen av 2017 var det 330 tilsette med innvandrarakgrunn i HFK. Dette utgjer 7,6 prosent av talet på tilsette i fylkeskommunen. Dei fordeler seg med 175 (mot 191 i 2016-rapporteringa) tilsette i opplæringssektoren, 54 (54) i tannhelsetenesta og 101 (85) i fylkesadministrasjonen, Skyss, Bybanen Utbygging og eigedom (drift/reinhald). Talet på tilsette med innvandrarakgrunn har auka frå 281 tilsette i 2012 til 330 tilsette i 2017.

Delen kvinnelege tilsette vert det rapportert på i årsmeldinga. For 2017 var det 2 566 kvinner og 1 827 menn tilsett i HFK. Målt i årsverk var det 2 293 kvinner og 1 691 menn.

Det er fleire kvinner enn menn som er tilsette i deltidstillingar. I 2017 jobba 33, 8 prosent av alle kvinner i fylkeskommunen deltid, og 18, 9 prosent av alle menn i fylkeskommunen jobba deltid. Regionalavdelinga v/ FIA har to gongar gjort ei undersøking for HR om uønskt deltid i HFK. Den første undersøkinga var i 2013. Då svara 29 prosent av dei som jobba deltid at dei ønska seg ein større stillingsprosent. I 2016 var denne delen auka til 37 prosent. Svarprosenten på kartleggingane var om lag 50 prosent noko som gjer tala frå undersøkinga representative. HFK har difor stipulert med at det er om lag 300-400 tilsette som går i ufrivillig deltid. Desse er ikkje registert på namn, men ein veit at hovuddelen av desse er lærarar, miljøarbeidarar, reinhaldarar, tannhelsesekretærar. HFK har som mål å utvikla heiltidskultur i organisasjonen, og ei partssamansett arbeidsgruppe jobbar difor med ulike tiltak for å redusere omfanget av ufrivillig deltid.

HFK følgjer elles hovudtariffavtalen sine føresegner om at kvinnelege søkjarar skal prioriterast om kvinner er underrepresentert, og vidare at lokal lønnspolitikk skal fremja og ivareta likestilling mellom kjønna.

Likestillingsbarometeret i årsmeldinga viser eit oversyn per 31.12.2017 over kjønnsbalansen i leiarstillingar i HFK:

Likestillingsbarometer per 31.12.2017	Kvinner	Totalt
Opplæring		
Rektorar i vgs	15	35
Ass. rektorar i vgs	18	38
Tannhelsetenesta		
Fylkestannlegen si leiargruppe inkl overtannlegane	6	6
Klinikkleiarar	16	20
Fylkesadministrasjonen		
Fylkesdirektørar	1	6
Stabs-/seksjonsleiarar	15	32
Skyss og Bybanen utbygging	7	24

Tilsette i leiande stillingar	2013	2014	2015	2016	2017
Kvinner	148 (46,1%)	146 (47,6%)	151 (47,6%)	131 (46,1%)	130 (45,8%)
Menn	173 (53,9%)	161 (52,4%)	166 (52,4%)	153 (53,9%)	154 (54,2%)

Tal frå HR-seksjonen syner at gjennomsnittleg løn for ein kvinneleg tilsett i HFK per juli 2018 var 544 537 kroner, mot 569 321 kroner for menn.

Det finst ikkje noko uttømmende oversyn over kor mange i organisasjonen som har nedsett funksjonsevne. Talsettinga er krevjande då kartlegginga gjerast ved å spørje befolkninga om kven som sjølve meiner at dei er funksjonshemma. Det har altså subjektive element, noko som går att på fleire felt som likeverdsarbeidet dekker. Det har ikkje vore nokon slik teljing i HFK. Det mest nærliggande ein kan byggja på er sjukefråversstatistikk, men den skil ikkje mellom varig og midlertidig nedsett funksjonsevne. Og så er det slik at mange med redusert funksjonsevne ikkje har noko særleg sjukefråver.

Som IA-verksemd samarbeider HFK med NAV for å få arbeidstakarar med nedsett funksjonsevne ut i arbeidslivet. HFK har jamleg slike arbeidstakarar innom verksemda til arbeidsutprøving, med lønstilskot eller andre NAV-ytningar. I nokre tilfelle har slik utprøving ført til varig arbeidsforhold i HFK, medan det generelt vert lagt opp til eit avgrensa løp der vedkomande skal finne seg ledig stilling andre stader. Det ligg ikkje føre noko oversyn over omfanget av slik utprøving.

For å skapa trygge og gode psykososiale miljø blir det gjennomført ei årleg medarbeidarundersøking, der trivnad og arbeidsmiljø blir kartlagt. Ved medarbeidarundersøkinga i 2018 kom det fram at 85 prosent av dei tilsette er tilfredse med jobben, og at 81 prosent seier at dei er stolte over å jobbe i HFK. Samstundes kjem det fram at nokre tilsette opplever helsebelastning i arbeidet. Dette vert følgt opp av m.a. bedriftshelsetenesta.

I tillegg blir det gjort eigenkontroll årleg. Det er ei kartlegging av om lokale leiarar følgjer opp overordna krav til mellom anna HR-arbeid og HMS.

Eigenkontrollen for 2017 tok opp spørsmål om likeverdsplanen blir følgt opp med tiltak i lokal HMS-plan. 13 einingar svara ja, 33 svara nei. Denne mangelen blir mellom anna følgd opp gjennom opplæring (HMS grunnkurs). Det vil hausten 2018 bli sendt ut en påminning til alle einingar om at tiltak for likestilling og likeverd skal være med i lokal HMS-plan.

Det blir gjennomført HMS-grunnkurs for alle leiarar, verneombod og medlemar i arbeidsmiljøutval, to gongar årleg. Her har det vore god deltaking, med om lag 50 personar per kurs. Her inngår det ei eiga økt på 3,5 timar om psykososialt arbeidsmiljø.

I likeversplanen går det tydeleg fram at det er nulltoleranse for mobbing og trakassering i HFK, både som arbeidsgjevar og som tenesteytar. Det er oppretta ei ny rutine i Kvalitetsportalen (februar 2018), om «Handtering av mobbing, trakassering og anna utilbørleg åtferd i HFK». I sist gjennomførte medarbeidarundersøking, i januar 2018, blei det lagt til spørsmål om seksuell trakassering. 27 personar (0,8 prosent av respondentane) har svart at dei har opplevd uønskt seksuell merksemd i løpet av den siste månaden, og 24 personar (0,7 prosent av respondentane) seier dei har vore utsette for seksuell trakassering i jobbsamanheng i løpet av dei siste 12 månadene.

IA-avtalen er eit samarbeid mellom partane i arbeidslivet og regjeringa. Som IA-verksemd har HFK inngått ein samarbeidsavtale med NAV, som vart underskriven sist i 2014. IA-arbeidet vert følgt opp i HAMU to gongar årleg, der ein NAV-representant i tillegg møter. Hausten 2018 er det drøftingar om ei mogleg forlenging av IA-avtalen på nasjonalt nivå. Det er uklart per dags dato om IA-avtalen vert forlenga eller går over i ei ny form. Sjølv om IA-avtalen ikkje skulle verte fornya, er prosessane på dette området så innarbeidde, at det ikkje er realistisk med eit brot med dei etablerte rutinane på feltet.

LHBT-kursing (lesbiske, homofile, bifile og transpersonar) av 330 rektorar, tilsette og elevar på 14 videregående skular er gjennomført i samband med foreininga FRI. Fylkesrådmannen si toppleiargruppe og HAMU har òg fått slik opplæring. HFK fekk i 2017 ein pris for arbeidet som er gjort innan LHBT-feltet så langt.

For å synleggjere likeverdsarbeidet har ein i haust profilert måla i likeversplanen på påloggingsbiletet på alle pc-skjermar i fylkeskommunen.

Hordaland fylkeskommune som samfunnsutviklar

HFK har ei sentral rolle i samfunnsutviklinga i Hordaland, og inkludering er tydeleg forankra i det strategiske utviklingsarbeidet. Inkludering vert fremja på ulikt vis, både direkte og indirekte, på ulike fagfelt. av innsatsen femner breitt (retta mot «alle»), medan noko rettar seg mot smalare grupper.

Eit inkluderande samfunn er ei sentral målsetting for HFK. Dette er stadfesta gjennom at eitt av fire hovudmål i regional planstrategi 2016-2020 er at fylkeskommunen skal jobba for å fremja eit inkluderande samfunn. Gjennom dette bidreg HFK til utjamning og til å redusera sosial ulikskap.

Regional planstrategi sett som føremål å fremja ei berekraftig regional utvikling. Regional planlegging og forvaltning skal finne løysingar som sikrar ein langsiktig balanse mellom økonomiske, naturmessige og sosiale tilhøve. Arbeidet med å fremja likeverd er særleg viktig med omsyn til å fremja den sosiale dimensjonen, men òg med omsyn til økonomisk berekraft (høg sysselsetting).

I tillegg er inkludering noko HFK er medviten om i alt av medverknadsprosessar til planane som vert utarbeidde. Til dømes var det i utarbeidinga av regional planstrategi konsultasjonsmøte med mellom anna det felles innvandrarrådet i Hordaland, Eldrerådet og Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne. Det å ha inkluderande medverknadsprosessar, for slik å utjamne maktulikskapar, er òg noko som er sett høgt i dialogen med eksterne samarbeidspartnarar.

Universell utforming høyrer under fylkeskommunen si rolle som samfunnsutviklar. For å nå målet som er sett i *Regional folkehelseplan*, om at Hordaland skal vere eit universelt utforma samfunn innan 2025 er det sett i gang eit arbeid for å utvikla eit tverrsektorielt arbeid med universell utforming i fylkeskommunen. Prosjektet er kalla «UU i vest 2025» og er starta opp i 2018 med stønad frå Bufdir. Målet med satsinga er å gje retning og kontinuitet for arbeidet med universell utforming i Hordaland og å kunne tilby kompetanse innan universell utforming til kommunane i regionen. Vidareføring av prosjektet er avhengig av fortsatt finansiering.

Inkluderingsarbeid i fritid og frivillig arbeid fangast opp i regional kulturplan for Hordaland 2015 – 2025.

Utdanning som kvalifiserer for jobb er ein grunnleggjande føresetnad for inkludering. Målsetjinga om tett kopling mellom arbeidslivet og utdanningssystemet fangast opp regional plan for kompetanse og arbeidskraft, som blei vedteken i 2017.

Andre regionale planar som direkte påverkar likeverd. I tillegg ein rekkje temaplanar, til dømes temaplan for landbruk, kor eitt av måla er å auka rekruttering til landbruket generelt, og av nye grupper og kvinner spesielt, men ein går ikkje vidare i detalj i alle temaplanane.

Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland (HNN) er den viktigaste reiskapen for å styre tildeling av midlar innan næringsutvikling i fylket. I 2018 har det vore retta merksemd mot prosjekt og tiltak som skal medverka til å fremja Integrering og arbeid. Dette skal stimulera til at fleire innvandrarakkare og raskare kan bli inkludert i arbeidslivet. Det er til dømes gitt utviklingsmidlar til eit prosjekt i Meland som skal teste ut ein ny introduksjonsordning for flyktningar som byggjar på praksisnæring språktrening, ein tettare kopling til næringslivet, samt arbeidstrening.

I tildelingsbrevet til Innovasjon Norge Hordaland 2018 frå HFK seier vi at vi framleis ønskjer eit særleg fokus på kvinner, og at ein har eit mål om at 40 prosent av dei næringsretta verkemidla skal gå til bedrifter med kvinneleg leiar eller eigar.

Etablerarsenteret har kurs og møteplassar for engelskspråklege som ønskjer å bli gründerar, og i lokalsamfunnsutviklingsprogrammet LivOGLyst er mangfald ein gjennomgåande tematikk i rettleiinga og på møteplasser i regi av programmet.

Karriere Hordaland bidreg til inkludering og sysselsetting gjennom å tilby gratis karriererettleiing i fylket til alle vaksne over 19 år. Dei har tilbod på tre senter i fylket, Bergen, Sunnhordland og Nordhordland, og har i tillegg rettleiing via telefon eller video. Karriere Hordaland blei oppretta i 2017 og er eit tiltak på bakgrunn av regional plan for kompetanse og arbeidskraft, og er ein del av ein nasjonal satsing.

Fokus på likeverd er òg sentralt i det internasjonale arbeidet til HFK. Likeverd, inkludering og integrering har eit tydeleg fokus i Erasmus+ programmet generelt. Dette har bidrege til mange utviklingsprosjekt i Hordaland, mellom anna har Fylkesbiblioteket på vegne av alle folkebiblioteka i Hordaland fått midlar frå Erasmus+ programmet til mobilitetsprosjektet: «Public libraries in Hordaland as arenas for integration and learning».

Det kan i tillegg nemnast Erasmus+ prosjekt som HFK leiar, og som set fokus på sårbare unge. I «EVS 4 Inclusion» er målgruppa ungdomar med avbroten skulegang. I «Clue 2 Inclusion» er målgruppa ungdomar i fare for å falle ut av vidaregåande opplæring.

Fylkesbiblioteket får støtte frå Gjensidigestiftinga og samarbeider med Bergen Off. Bibliotek og Det Felles Innvandrerråd i Hordaland om prosjekt som har til føremål å bidra til mangfald og betre integrering mellom nordmenn og innvandrarakkare ved å ta i bruk folkebiblioteket som felles arenaer til ulike aktivitetar.

Hordaland fylkeskommune som tenesteytar

Utdanning

Fylkeskommunen prioriterer sterkt å bidra til at andelen som fullfører vidaregåande skule aukar. Hovudmåla for den vidaregåande opplæringa i HFK er auka læringsutbytte og fullføring. Førebygging er viktig, og i tillegg kjem tilbakeføring av dei som allereie har slutta.

Hordaland fylkeskommune har som mål å auke gjennomføringa av vidaregåande opplæring. Ei viktig satsing i dette er å få ungdom som har falt ut av vidaregåande opplæring, tilbake til opplæringa. Dette arbeidet skjer i regi av Oppfølgingstenesta i Hordaland fylkeskommune. Eit tiltak for å nå dette målet er å opprette ei avdeling med produksjonsskule i heildøgnsdrift på Hjeltnes i Hardanger frå hausten 2018. Avdelinga på Hjeltnes vil saman med Hyssingen produksjonsskule i Bergen utgjere produksjonsskulane i Hordaland.

Målgruppa er ungdom mellom 16 og 21 år som har falle ut av vidaregåande opplæring og som treng ein veg inn igjen. Gjennom deltaking på skulen skal ungdomen få danning og kvalifisering gjennom produksjon, lære om arbeidslivet sine spelereglar, få opplæring i grunnleggjande ferdigheiter etter behov og naudsynt rådgiving. Tiltaket er basert på praktisk arbeid og produksjon knytt til ulike utdanningsprogram og skal styrke deltakarane si personlege utvikling og betre deira føresetnader i utdanningsløpet. Tilbodet skal ha ein sosialpedagogisk plattform.

HFK har i tillegg tilrettelagt opplæring for elevar som treng tilrettelegging. Opplæringa tar utgangspunkt i dei faga eller deler av faga som eleven kan meistre. Stend vidaregåande skule er knutepunktskule for elevar som treng tilrettelegging.

Eit anna satsingsområde på opplæringsfeltet er tilbod for minoritetsspråklege elevar. Mange av desse elevane har lite grunnskuleopplæring og kort butid i landet. Difor er det oppretta innføringsklassar som ei førebuing på ordinær vidaregåande opplæring. I 2017 blei det oppretta fleire ekstra innføringsklassar enn dei som allereie var planlagde, for sikre at ein kunne gje eit tilbod til alle. HFK har i tillegg eit etablert tilbod innan vaksenopplæring, gjennom senter for vaksenopplæring.

Det er eit kjønnsdelt utdanningsløp i Norge. Ungdom gjer i stor grad tradisjonelle val, og mellom anna er det ei utfordring å få gutar til å velje omsorgsutdanning. Dette biletet ser vi igjen att i Hordaland. I inntakskontoret sitt oversyn over elevar som er tekne opp til skuleåret 2018/2019, fordelt på kjønn per studieretning, viser til dømes denne fordelinga: Bygg og anleggsteknikk: 95, 2 prosent gutar og 4, 8 prosent jenter. Helse- og oppvekstfag: 17, 1 prosent gutar og 82, 9 prosent jenter (både Vg1, Vg2 og Vg3 samt spesialklassar innanfor studieretninga er med i tala).

Det å oppnå ein betre kjønnsbalanse innanfor yrkesfaga er nedfelt i regional plan for kompetanse og arbeidskraft. Det går fram at dette er viktig å både på sjølvstendig grunnlag, men òg som eit konkurransefortrinn for verksemdene.

Kvaliteten i skulen handlar ikkje berre om faglege målsetjingar, men òg om trivsel. For å førebygge mobbing og trakassering, er det etablert eit mobbeombod for elevar i tillegg til eit elev- og lærlingombod. Frå juni 2017 blei det ei fast ordning med mobbeombod i Hordaland. Det er ein rettleiande og støttande funksjon for elevar, lærlingar, føresetja og tilsette. I tillegg skal mobbeombodet setja mobbing som tema på dagsorden. Kvar haust arrangerer opplæringsavdelinga ei stor samling om skulemiljø for alle dei vidaregåande skulane og elevrådsleiarar m.m. Her takast fleire tema opp, mellom anna elevane sitt skulemiljø.

Eigedom

Eigedomsavdelinga jobbar med å gjera alle fylkesbygg universelt utforma. Nær alle fylkeskommunale bygg er kartlagt for gjennomføring av universell utforming og registrert på nettstaden Bygg for alle.

Kollektivtilbod

Universell utforming av kollektivtilbodet inneber at haldeplassar, tilkomsten til haldeplassane og relevant informasjon skal vere tilgjengeleg for alle.

Alle bussar i Skyss sine ruter er no tilrettelagte for rullestolbrukarar, men på ulikt vis. Unnataket er minibussar som nyttast i vanskeleg tilgjengelege distriktruter og som regel då kun til skuleskyss. Bybussane har til no den beste tilrettelegginga.

Etter kvart som nye anbodspakkar har vorte starta dei siste åra, har vore vognkrav teke høgde for tilrettelegging for funksjonshemma. For rutepakke Vest (Sotrakommunane og Askøy) og Bergen Sør (inkl. Os) vert dette gjennomført på nye bussar sommaren 2019.

Tannhelse

Fylkeskommunen sitt ansvar for tannhelsetenesta er definert i Lov om tannhelsetjeneste § 1-1. Der framgår det: «Fylkeskommunen skal sørge for at tannhelsetjenester, herunder spesialisttjenester, i rimelig grad er tilgjengelige for alle som bor eller midlertidig oppholder seg i fylket.» God tannhelse er viktig for å fremja likeverd. Det er nettopp fokus på likeverd som er grunnen til at barn, unge, eldre og langtidssjuka samt fleire sårbare grupper i samfunnet får vederlagsfri tannhelseteneste.

For å sikra eit mest mulig likt tilbod til sårbare grupper har tannhelsetenesta i Hordaland utarbeidd forpliktande samarbeidsavtaler med alle kommunar i fylket. I dei seinare år har den fylkeskommunale tannhelsetenesta både ut frå sentrale pålegg – men og av eige initiativ – fått ei viktig rolle i arbeidet med å oppdage omsorgssvikt blant barn og unge, samt å gi eit tannhelsetilbod til torturoffer, personar som er utsette for overgrep og til personar med sterk angst for tannbehandling. Det å kome tidleg i inngrep i tilfelle med omsorgssvikt er viktig for å sikre at barn og unge får ein god oppvekst og utvikling, og at dei får naudsynt hjelp og omsorg. Vilkår i barneåra er viktig for den sosioøkonomiske statusen dei får som vaksne. Det spesialtilpassa tannhelsetilbodet til pasientar utsette for overgrep og med sterk angst for tannbehandling har synt at mange pasientar har fått høgare livskvalitet og at det også har effekt på andre delar av

livssituasjonen som til dømes utdanning, jobb og sosiale relasjonar. Dette gir samfunnsmessig nytteverdi langt utover det tannhelsefaglege.

Vegen vidare

Dette er første gongen det vert rapportert til fylkestinget på den samla innsatsen i HFK på likestillings- og likeverdsfeltet. Arbeidet med denne statusrapporten indikerer at einingane i fylkeskommunen ser ut til å ha tatt til seg intensjonen i likeverdsplanen og charteret, både med tanke på arbeidsgjevar-perspektivet, samfunnsutviklar-perspektivet og tenesteytar-perspektivet. Ei utfordring i rapporteringa er at aktivitetane spreier seg over så mange felt og nivå, at det er krevjande å gje eit kortfatta og konsist bilete over status på feltet. Det synest likevel klart gjennom det som vert lagt fram i denne saka, at intensjonen i likeverdsplanen og charteret vert følgd opp i einingane i HFK.

Likeverdsplanen blei vedteke i 2017, og gjeld for ein 4-årsperiode, og det må leggjast til rette for vidareføring av planen i nye Vestland fylkeskommune.

For vegen vidare er det utan tvil viktig å syte føre at aktivitetane på likeverds- og likestillingsfeltet skal halde fram mest mogleg saumlaust, og utan opphald, i nye Vestland fylkeskommune. Difor lyt det førast ein laupande dialog med Sogn og Fjordane fylkeskommune om temaet.

Eit tema i denne dialogen vil vere om Vestland fylkeskommune skal signere charteret.

Arkivnr: 2017/2682-148
Saksbehandlar: Merethe Helland Nordnæs

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	60/18	08.11.2018

Eldrerådskonferansen 2018 - evaluering

Samandrag

Eldrerådskonferansen 2018 vert heldt den 6.- 7. november på hotell Scandic Neptun. Dei kommunale eldreråda i Hordaland er inviterte, samt medlemmer og varamedlemmer i fylkeseldrerådet.

Rådet vil no, på dette første møtet etter konferansen, evaluere eldrerådskonferansen 2018. Kva gjekk bra ? Kva gjekk mindre bra ? Kva kan eldrerådet gjera betre ? Kva er inntrykket etter konferansen ?

Økonomi: Midlar til eldrerådskonferansen er innarbeid i budsjettet for 2018.

Klima: Ingen verknader.

Folkehelse: Inga verknader.

Regional planstrategi: Inga verknader.

Forslag til vedtak

Saka vert lagt fram utan tilråding.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Merethe Helland Nordnæs
jurist/rådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Arkivnr: 2017/2682-152
Saksbehandlar: Merethe Helland Nordnæs

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	61/18	08.11.2018

Vestlandskonferansen 2019 - idear til program

Samandrag

Fylkeseldråda i dei tre fylka Hordaland, Rogaland og Sogn & Fjordane har i fleire valperiodar arrangert ei årleg 2-dagars samling, Vestlandskonferansen, for fylkeseldreråda i desse fylka. Ansvaret for den årlege samlinga går på rundgang mellom fylka, og det er arrangøren som berer dei ekstra utgiftene i samband med konferansen. I 2019 er det Hordaland som har ansvaret for konferansen.

Vestlandskonferansen er fastsatt til den 8. – 9. mai 2019. Vestlandskonferansen 2019 skal vera på Solstrand Hotell og Bad.

Medlemmane i fylkeseldrerådet vert beden om å kome med idear til program for Vestlandskonferansen 2019.

Økonomi: Midlar til Vestlandskonferansen 2019 er innarbeid i budsjettet for 2019.

Klima: Inga effekt.

Folkehelse: Inga effekt.

Regional planstrategi: Inga effekt.

Forslag til vedtak

Medlemmane i fylkeseldrerådet vil kome med idear til program for Vestlandskonferansen 2019.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Merethe Helland Nordnæs
jurist/rådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Arkivnr: 2017/2682-151

Saksbehandlar: Merethe Helland Nordnæs

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	62/18	08.11.2018

Eldrerådskonferansen 2019 - konferansen for dei kommunale eldreråda - byrje planlegging av konferansen

Samandrag

Eldrerådskonferansen 2019 skal no planleggast. Ein skal fastsette tid, stad (hotell) og tema for konferansen.

Sekretariatet ber om tilbod frå aktuelle avtalehotell for arrangementet av konferansen.

På møtet i eldrerådet den 08.11.2018 vert medlemmane bedt om å kome med forslag til tema for konferansen. Ein ønskjer å starte arbeidet for neste års konferanse no.

Fylkeseldrerådet vil fremje forslag til fleire tema for eldrerådskonferansen 2019.

Økonomi: Midlar til eldrerådskonferansen er innarbeid i budsjett for 2019.

Klima: Inga effekt.

Folkehelse: Inga effekt.

Regional planstrategi: Inga effekt.

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet vil fremje forslag til fleire tema for eldrerådskonferansen 2018.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Merethe Helland Nordnæs
jurist/rådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Arkivnr: 2017/2682-154
Saksbehandlar: Merethe Helland Nordnæs

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkeseldrerådet i Hordaland	63/18	08.11.2018

Høyring - etablering av nasjonalt Eldre-, pasient- og brukarombud mv

Samandrag

Regjeringa ønskjer å løfte pasient- og brukarrettigheitsordninga, både når det gjeld innhald og omfang. Det vert føreslått å etablere eit nasjonalt Eldre-, pasient- og brukarombud. Det vert og føreslått at omboda i fylka skal bytte namn til Eldre- pasient- og brukarombud. Det nasjonale ombodet skal i tillegg vere eit ombod for eit fylke og lokaliserast saman med ombodet i dette fylket.

Ansvarsområdet for det nasjonale ombodet og dei lokale omboda skal fortsatt vere avgrensa til helse- og omsorgstenestar frå stat og kommune. Dette gjeld og for eldre pasientar og brukarar.

Høyringsfristen er **2. januar 2019**.

Sjå vedlegg.

Økonomi: Lite effekt.

Klima: Inga effekt.

Folkehelse: Tiltaket vil ha effekt for folkehelsa.

Regional planstrategi: Inga effekt.

Forslag til vedtak

Fylkeseldrerådet vil gje høyringsuttale til saka: Etablering av nasjonalt Eldre-, pasient- og brukarombud mm.

Bertil Søfteland
leiar fylkessekretariatet

Merethe Helland Nordnæs
jurist/rådgjevar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Deres ref

Vår ref

Dato

18/3899-

02. oktober 2018

Høring - etablering av nasjonalt Eldre-, pasient- og brukerombud mv.

Regjeringen ønsker å løfte pasient- og brukerrettighetsordningen, både når det gjelder innhold og omfang. Det foreslås bl.a. at det etableres et nasjonalt Eldre-, pasient- og brukerombud. Det foreslås også at ombudene i fylkene skal bytte navn til Eldre-, pasient- og brukerombud. Det nasjonale ombudet skal i tillegg være ombud for et fylke og lokaliseres sammen med ombudet i dette fylket.

Ansvarsområdet for det nasjonale ombudet og de lokale ombudene skal fortsatt være avgrenset til helse- og omsorgstjenester fra stat og kommune. Dette gjelder også for eldre pasienter og brukere.

Det foreslås videre å utvide ombudenes ansvarsområde til å omfatte den fylkeskommunale (offentlige) tannhelsetjenesten. Dette inkluderer både tannhelsetjenester utført av fylkeskommunens egne ansatte og av private tannleger og tannpleiere etter avtale med fylkeskommunen.

Høringssvar kan avgis digitalt på denne siden.

Høringsinstansene kan registrere seg, mellomlagre svaret og laste opp vedlegg.
Høringsinstansene kan også sende høringssvar uten å registrere seg.

Høringsinstansene blir bedt om å vurdere om saken bør sendes til underliggende etater eller virksomheter, tilknyttede virksomheter, medlemmer e.l.

Postadresse
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo
postmottak@hod.dep.no

Kontoradresse
Teatergt. 9
www.hod.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
983 887 406

Avdeling
Helserettsavdelingen

Saksbehandler
Eldrid Byberg
22 24 86 85

Alle kan avgi høringsuttalelser. Uttalelser er som hovedregel offentlige etter offentleglova og vil bli publisert.

Høringsfristen er satt til **2. januar 2019**.

Med hilsen

Kari Sønnerland (e.f.)
ekspedisjonssjef

Elisabeth Salvesen
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Høringsliste

Akademikerne

Aleris Helse AS

Alliance Boots Norge AS

Apotek 1 Gruppen AS

Apotekforeningen

Apotekgruppen

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet

Barneombudet

Blå Kors

Datatilsynet

Den norske Advokatforening

Den norske jordmorforening

Den norske legeforening

Den norske tannlegeforening

Den norske veterinærforening

Departementene

Diabetesforbundet

Europharma AS

Fagforbundet

Fana medisinske senter

Fellesorganisasjonen

Folkehelseinstituttet

Forbrukerrådet

Forbrukertilsynet

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

HELFO

Helsedirektoratet

Sykehusinnkjøp AS

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten (Helseklage)

HERO/Avdeling for helseledelse og helseøkonomi

Hovedorganisasjonen Virke

Kommunene

Konkurransetilsynet

Kreftforeningen

KS

Landets fylkeskommuner

Landets fylkesmenn

Landets helseforetak

Landets høyskoler (med helsefaglig utdanning)

Landets pasient- og brukerombud

Landets regionale helseforetak

Landets universiteter

Landsforeningen for pårørende innen psykisk helse

Legemiddelgrossistforeningen

Legemiddelindustriforeningen (LMI)

Legemiddelparallelimportørforeningen

LHL

LO

Mattilsynet

Mental Helse Norge

Nasjonalforeningen for folkehelsen

NHO

Norges Farmaceutiske Forening

Norges Handikapforbund

Norges ingeniør og teknologorganisasjon/Bioingeniørfagliginstitutt (NITO/BFI)

Norsk Revmatikerforbund

Norsk Farmasøytisk Selskap

Norsk forbund for utviklingshemmede

Norsk Fysioterapeutforbund

Norsk Industriforening for Generiske Legemidler (NIGeL)

Norsk Kiropraktorforening

Norsk Manuellterapeutforening

Norsk Medisinaldepot AS

Norsk Pasientforening

Norsk Pasientskadeerstatning (NPE) (en del av klagene som ifølge forslaget vil gå til POBO, går i dag til NPE i mangel av andre kanaler)

Norsk Psykologforening

Norsk sykehus- og helsetjenesteforening

Norsk Sykepleierforbund

Norsk Tannpleierforening

Norsk Tjenestemannslag (NTL)

Norske Sykehusfarmasøytters Forening

NTNU, det medisinske fakultet

Parat

Privatsykehuset Haugesund

Pårørendealliansen

Regelrådet

Regjeringsadvokaten

Riksadvokaten

Riksrevisjonen

Røntgeninstituttene Forening

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)

Sametinget

Sintef Unimed, Helsetjenesteforskning i Trondheim

Sivilombudsmannen

Statens helsetilsyn

Statens legemiddelverk

Sykehusapotek Nord HF

Sykehusapoteka Vest HF

Sykehusapotekene HF

Sykehusapotekene Midt-Norge HF

Norsk Tannhelsesekretærenes Forbund

Teknologirådet

Unio

Veterinærinstituttet

Voksne for barn

Volvat Medisinske Senter AS

YS

Høringsnotat - etablering av nasjonalt Eldre-, pasient- og brukerombud og utvidelse av ombudsordningen til å gjelde fylkeskommunale tannhelsetjenester (endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og tannhelsetjenesteloven)

Sendt ut: 2. oktober 2018

Høringsfrist: 2. januar 2019

Innhold

1	Sammendrag	3
2	Bakgrunn	3
3	Gjeldende rett	4
4	Nærmere om dagens ordning	6
5	Departementets vurderinger og forslag	7
5.1	Nasjonalt ombud	7
5.2	Særlig ansvar for eldre pasienter og brukere	7
5.3	Sterkere faglig ledelse	9
5.4	Felles nasjonalt og lokalt ombud?.....	11
5.5	Navnet på den nye ordningen.....	11
5.6	Inkludering av den fylkeskommunale tannhelsetjenesten	11
5.6.1	Utvidelse av ombudets ansvarsområde	11
5.6.2	Plikt for fylkeskommunen til å informere om ombudsordningen	12
5.7	Ombudets ansvar for den samiske befolkningen	13
5.8	Særlig om Oslo og Akershus	13
6	Økonomiske og administrative konsekvenser	14
7	Merknader til de enkelte bestemmelsene.....	14
8	Forslag til lovendringer	15

1 Sammendrag

Regjeringen ønsker å løfte pasient- og brukerrettighetsordningen, både når det gjelder innhold og omfang.

I dette høringsnotatet foreslås det at det etableres et nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud. Se nærmere omtale i 5.1. Det foreslås også at ombudene i fylkene skal bytte navn til Eldre-, pasient- og brukerombud. Disse omtales i det videre som de lokale ombudene. Se nærmere omtale i 5.5.

Departementet foreslår videre at staten skal sørge for at det er et nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud. Det nasjonale ombudet skal i tillegg være ombud for et fylke og lokaliseres sammen med ombudet i dette fylket. Det foreslås lovfestet at det nasjonale ombudet skal lede ombudskollegiet, bidra til utvikling av felles arbeidsmetodikk, bistå de øvrige ombudene med systematisk kompetanseutvikling og veiledning, gi råd i enkeltsaker, bidra til gode fellesløsninger, bidra til felles forståelse av prinsipielle saker og følge med på hvordan ulike grupper av pasienter og brukere prioriteres ved tildeling av helse- og omsorgstjenester. Ansvarsområdet for det nasjonale ombudet og de lokale ombudene skal fortsatt være avgrenset til helse- og omsorgstjenester fra stat og kommune. Dette gjelder også for eldre pasienter og brukere. Se nærmere omtale i 5.1.

Departementet tar sikte på at ordningen med nasjonalt Eldre-, pasient- og brukerombud skal tre i funksjon i løpet av annet halvår i 2019.

Det foreslås videre å utvide pasient- og brukerombudenes ansvarsområde til å omfatte den fylkeskommunale (offentlige) tannhelsetjenesten. Dette inkluderer både tannhelsetjenester utført av fylkeskommunens egne ansatte og av private tannleger og tannpleiere etter avtale med fylkeskommunen. Se nærmere omtale i 5.7.

Det foreslås endringer i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 8 og en ny bestemmelse tannhelsetjenesteloven § 1-6. Se forslaget til lovendringer i punkt 8.

Helsedirektoratet arbeider med å etablere en pilot på en landsdekkende enhet med spesialkompetanse på samiske pasienter og brukerombudstjenester. Se nærmere omtale i 5.8.

2 Bakgrunn

Etableringen av nasjonalt Eldre-, pasient- og brukerombud følger opp ett av punktene i Jeløya-erklæringen. Etableringen er blant annet et ledd i regjeringens satsing på tjenestetilbudet til eldre. Målet er å styrke oppmerksomheten om denne gruppens behov og å gi dem et tydelig talerør som kan sette tjenestetilbudet til eldre på dagsorden.

Ved behandlingen av Prop. 150 L (2016-2017) *Lov om statlig tilsyn med helsetjenesten mv. (helsetilsynsloven)*, har Stortinget 7. desember 2017 vedtatt følgende anmodning, jf. Innst. 53 L (2016-2017):

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utvide arbeidsområdet til pasient- og brukerombudene til også å gjelde fylkeskommunale tannhelsetjenester.»

Bakgrunnen for vedtaket var NOU 2015: 11 *Med åpne kort*, hvor Arianson-utvalget la til grunn at det er behov for å avklare arbeidsområdet til pasient- og brukerombudene og eventuelt vurdere om arbeidsområdet bør utvides til å gjelde alle helse- og omsorgstjenester, også tannhelsetjenester og rent private tjenester.

Regjeringen hadde foreslått å overføre det offentlige ansvaret for tannhelsetjenester fra fylkeskommunene til kommunene, noe som ville ha ført til at de offentlige tannhelsetjenestene ville ha kommet inn under ansvarsområdet til pasient- og brukerombudet.

Stortinget vedtok i stedet å innføre en prøveordning med kommunal overtakelse av ansvaret for tannhelsetjenester.

Sametinget og de helsefaglige samiske miljøene har påpekt at helse- og omsorgstjenestene ikke i tilstrekkelig grad er tilpasset den samiske befolkningen og at dette særlig gjelder for den samiske eldrebefolkning som kun kan gjøre seg forstått på samisk. Dette vil kunne ha betydning for kvaliteten på tjenestene og på pasientsikkerheten. Vi vet dessuten for lite om hvilken tilgang den samiske befolkningen har på tjenestene fra pasient- og brukerombudet, noe som vil kunne ha betydning for å sikre dem likeverdige tjenester.

3 Gjeldende rett

Pasient- og brukerombudet skal arbeide for å ivareta pasientenes og brukernes behov, interesser og rettssikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 8-1.

Pasient- og brukerrettighetsloven § 8-2 har bestemmelser om arbeidsområde og ansvar for pasient- og brukerombudsordningen. Staten skal sørge for at det er et pasient- og brukerombud i hvert fylke. Ombudet skal utføre sin virksomhet selvstendig og uavhengig.

Pasient- og brukerombudets arbeidsområde omfatter statlige spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester. Da pasientombudsordningen ble lovfestet fra 1. januar 2001, var ordningen begrenset til å omfatte spesialisthelsetjenester.

Ombudsordningen ble utvidet til å omfatte kommunale helse- og sosialtjenester fra 1. september 2009 (kommunale helse- og omsorgstjenester fra 1. januar 2012) og endret da navn til pasient- og brukerombud. Arbeidsområdet inkluderer også private tjenesteytere som har avtale om å utføre tjenester på vegne av kommune eller regionalt helseforetak, som for eksempel private avtalespesialister (psykolog- og legespesialister), fastleger, fysioterapeuter og sykehjem. Pasient- og brukerombudsordningen omfatter derimot ikke private ytere av helse- og omsorgstjenester som ikke har avtale med det offentlige.

Enhver kan henvende seg til pasient- og brukerombudet, muntlig eller skriftlig, og be om at en sak tas opp til behandling. Den som henvender seg har rett til å være anonym.

Ombudet kan også ta opp saker av eget tiltak. Dette følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 8-3.

Ombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunn til å ta en sak opp til behandling. Dersom saken ikke tas opp til behandling, skal den som har henvendt seg underrettes om det og gis en kort begrunnelse for dette, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 8-4.

Offentlige myndigheter og andre organer som utfører tjenester for forvaltningen, skal gi ombudet de opplysninger som trengs for å utføre ombudets oppgaver. Reglene i tvisteloven kapittel 22 Bevisforbud og bevisfritak får tilsvarende anvendelse for ombudets rett til å kreve opplysninger, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 8-5.

Ombudet skal ha fri adgang til alle lokaler hvor det ytes statlige spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 8-6.

Etter pasient- og brukerrettighetsloven § 8-7 skal ombudet i rimelig utstrekning gi den som ber om det informasjon, råd og veiledning om forhold som hører inn under ombudets ansvarsområde. Ombudet har rett til å uttale sin mening om forhold som hører inn under ombudets arbeidsområde, og til å foreslå konkrete tiltak til forbedringer. Ombudet skal underrette tilsynsmyndighetene om forhold som det er påkrevd at disse følger opp. Ombudet skal dessuten sørge for å gjøre ordningen kjent.

Departementet har hjemmel til å gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene om pasient- og brukerombud, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 8-8. Hjemmelen er så langt ikke brukt.

Etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2 fjerde ledd skal pasienten eller brukeren informeres dersom de blir påført skade eller alvorlige komplikasjoner i forbindelse med ytelse av helse- og omsorgstjenester. Samtidig skal det informeres om adgangen til å søke erstatning hos Norsk Pasientskadeerstatning, til å henvende seg til pasient- og brukerombudet og om adgangen til å anmode tilsynsmyndigheten om en vurdering av et eventuelt pliktbrudd.

Kommuner, og helseinstitusjoner som er omfattet av spesialisthelsetjenesteloven, har plikt til å sørge for at det gis slik informasjon som pasienter og brukere har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2, dvs. bl.a. informasjon som er nødvendig for å få innsikt i egen helsetilstand, innholdet i helsehjelpen, risiko og bivirkninger, påførte skader og komplikasjoner og rettigheter. Dette følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 4-2 a og spesialisthelsetjenesteloven § 3-11. Tilsvarende informasjon skal gis til nærmeste pårørende.

Helsepersonelloven § 10 pålegger den som yter helse- og omsorgstjenester å gi informasjon etter pasient- og brukerrettighetsloven §§ 3-2 til 3-4. Det følger også forutsetningsvis av virksomhetsansvaret etter helsepersonelloven § 16 at den som yter helse- og omsorgstjenester skal informere pasienter om skader og alvorlige komplikasjoner. Videre vil det generelle kravet til forsvarlig og omsorgsfull hjelp etter helsepersonelloven § 4 innebære en plikt til å gi informasjon til pasienten når uønskede hendelser skjer. For den kommunale helse- og omsorgstjenesten og den statlige spesialisthelsetjenesten er dette informasjonsansvaret tydeliggjort på systemnivå ved lovendringer i 2013, jf. beskrivelsen av gjeldende rett under punkt 3. I tillegg er det

foretatt presiseringer i innholdet i informasjonsplikten. Tannhelsetjenesteloven har ingen tilsvarende bestemmelser.

4 Nærmere om dagens ordning

Det er i dag 15 pasient- og brukerombud. Ombudene skal arbeide for å ivareta pasientenes og brukernes behov, interesser og rettssikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene. Ombudene skal gi et likeverdig tilbud om bistand til alle landets innbyggere, være kjent og tilgjengelig, bidra til økt kvalitet og pasientsikkerhet og være ubyråkratiske og effektive. Pasient- og brukerombudet fatter ikke enkeltvedtak. Klager på ombudenes saksbehandling håndteres av Helsedirektoratet.

Pasient- og brukerombudsordningen administreres av staten ved Helsedirektoratet. Direktoratet har det overordnede ansvaret for personalet, økonomien og annen virksomhetsstyring.

Statens alminnelige instruksjonsmyndighet er begrenset ved at pasient- og brukerrettighetsloven § 8-2 slår fast at ombudet skal utføre sin virksomhet selvstendig og uavhengig. I dette ligger det bl.a. at staten ikke har instruksjonsmyndighet over pasientombudene i enkeltsaker. Staten kan dermed f.eks. ikke instruere ombudene om utfallet av en sak de har til behandling. Staten kan heller ikke instruere ombudene om hvilke enkeltsaker de skal behandle. Det innebærer også at ombudet skal ha et eget budsjett og at det står fritt til å organisere egen virksomhet innenfor de rammene Helsedirektoratet har trukket opp.

Ansvar for å koordinere den delen av virksomheten som er uavhengig ligger hos ombudskollegiet. Ombudskollegiet samles om lag fire ganger i året for å diskutere aktuelle problemstillinger og utviklingstrekk i ombudenes arbeid og i helse- og omsorgstjenestene. Det arrangeres også regionsamlinger med fokus på lokale forhold.

Ombudskollegiet har etablert et arbeidsutvalg som består av fire lokaleombud som velges for to år om gangen. Det velges en leder i ombudskollegiet. Lederen i kollegiet er også leder for arbeidsutvalget.

Ombudskollegiet har utarbeidet et felles strategidokument for perioden 2017- 2021. Ombudenes felles virksomhetsplan er utformet i samarbeid mellom administrativ leder og ombudskollegiet. Den bygger på strategidokumentet og angir konkrete mål for ombudene. Ombudene utformer også felles årsmelding som bl.a. har vært grunnlagsdokumenter for ombudenes innspill til stortingsmeldingene om kvalitet og pasientsikkerhet.

Ansatte fra hele landet deltar i faggrupper for kompetanse, kodeverk og statistikk, forvaltning og kommunikasjon. Gruppene bidrar til kompetanseheving og organisasjonsutvikling. De styres delvis av den administrative lederen og delvis av ombudskollegiet.

Lederne for ombudene i hvert fylke vil i dette høringsnotatet bli omtalt som "lokale ombud".

5 Departementets vurderinger og forslag

5.1 Nasjonalt ombud

Pasienters- og brukeres tilgang til råd, veiledning og annen bistand fra pasient- og brukerombudet skal være uavhengig av hvilket fylke de bor i. Utviklingen har gått i retning av økt samordning av administrative rutiner og faglig praksis hos de lokale ombudene. Felles arbeidsmetodikk og mer systematisk kompetanseutvikling vil bidra ytterligere til et bedre og mer likt tilbud til publikum. For å oppnå dette mener departementet at det er behov for en tydeligere og mer permanent koordinerende rolle enn det som følger av dagens praksis der denne rollen går på omgang mellom fylkesombudene. Departementet ønsker også å styrke ombudets generelle arbeid med å fremme pasienters og brukeres interesser. Departementet foreslår derfor at det etableres et nasjonalt eldre-, pasient- og brukereombud i tillegg til de lokale ombudene i hvert fylke.

Ansvarsområdet skal fortsatt være avgrenset til helse- og omsorgstjenester fra stat og kommune. Dette gjelder også for eldre pasienter og brukere. Se også forslaget i pkt. 5.7 om å utvide ansvarsområdet for ombudene til den fylkeskommunale tannhelsetjenesten.

5.2 Særlig ansvar for eldre pasienter og brukere

Det ligger allerede i ombudenes mandat at de skal ivareta eldre pasienters og brukeres behov, interesser og rettssikkerhet overfor helse- og omsorgstjenestene. Ombudene er svært opptatt av at eldre skal motta helse- og omsorgstjenester av god kvalitet og at helse- og omsorgstjenester til eldre tilrettelegges på en slik måte at dette bidrar til en verdig, trygg og meningsfull alderdom. Dette gjenspeiles i Pasient- og brukerombudets årsmeldinger.

De nærmeste tiårene vil endre den demografiske sammensetningen av Norge betydelig. Det blir flere eldre, det blir en høyere andel eldre i befolkningen og det blir flere av de eldste eldre. Organiseringen av helse- og omsorgstjenestene må ivareta brukernes behov for tilgjengelighet, kontinuitet, trygghet og forutsigbarhet. Gjennom reformen Leve hele livet løfter regjeringen frem ulike verktøy og løsninger som kommunene kan ta i bruk for å sikre at disse hensynene ivaretas i praksis. Opprettelsen av et nasjonalt ombud er en del av den statlige satsingen på helse- og omsorgstjenester til eldre. Dette kan bidra til at tjenestene organiseres slik at de møter eldre pasienter og brukere på deres premisser. Det vil være en styrke for eldre pasienter og brukere at ombudene fortsetter å ha et særlig fokus på eldres utfordringer.

Gjennom lovgivningen har man etablert enkelte minimumskrav til helse- og omsorgstjenestene ved at alle innbyggere har rett til nødvendige og forsvarlige tjenester. Forskning, fagkunnskap og verdier vil være med på å legge føringer for hva som til enhver tid anses som forsvarlige tjenester. Ofte er det vanskelig for pasienter og brukere å navigere i regelverk, mellom instanser og i ulike ledd i forvaltningen. Helseutfordringene krever ofte mye av den enkeltes ressurser og oppmerksomhet. Det kan for mange oppleves som en tilleggsbelastning å sette seg inn i nettverket av rettigheter og plikter som

omfavner pasienter og brukere, og å forholde seg til ulike instanser og helsepersonell. Samtidig vet vi at forekomsten av mange sykdommer øker med økende alder. Eldre har i tillegg ofte flere sykdommer samtidig, og andelen som har flere kroniske sykdommer er derfor høyere hos de eldste, særlig de over 80 år. Denne gruppen pasienter og brukere har derfor et særlig behov for slik veiledning som pasient- og brukerombudene kan tilby, og har ofte et mer sammensatt sykdomsbilde som forutsetter at de som gir råd og veiledning har særlig kunnskap om denne gruppen. Pasient- og brukerombudene foreslås derfor styrket. De foreslåtte endringene vil etter departementets syn legge ytterligere til rette for å videreføre ombudenes gode arbeid rettet mot eldre pasienter og brukere og bidra til å opprettholde kontinuiteten i arbeidet med å innrette ordningen med et særlig fokus på eldre og aldring.

Samtidig vet vi at mange eldre er svært ressurssterke. Mange har også ressurssterke pårørende. Nye generasjoner eldre har andre ressurser enn tidligere eldregenerasjoner å møte alderdommen med. I følge Statistisk sentralbyrå vil framtidens eldrepopulasjon trolig være annerledes sammensatt enn dagens eldre når det gjelder viktige kjennetegn med betydning for ressursituasjon, helse og funksjonsevne. Framtidens eldre har høyere utdanning, en mer fordelaktig økonomisk situasjon, bedre boforhold og færre vil bo alene. Forskning og statistikk på Eldres helse og sykkelighet de siste årene viser at eldre ikke nødvendigvis har fått færre år med sykdom enn før – kanskje snarere flere. For å møte de kapasitetsmessige utfordringene helse- og omsorgssektoren vil stå ovenfor i tiårene som kommer, må de eldre utfordres til å bruke disse ressursene til å planlegge og mestre egen tilværelse og ha et aktivt liv i fellesskap med andre.¹ For helse- og omsorgstjenestene vil det blant annet bety å være mer ressursorientert og legge større vekt på proaktivitet, tidlig intervensjon, forebygging og hverdagsmestring, ofte med utgangspunkt i det grunnleggende spørsmålet: Hva er viktig for deg? De fleste ønsker å delta og greie seg selv så lenge som mulig, og det er også det beste for felleskapet og framtidig bærekraft.² For å nå disse målsettingene er det viktig at eldre personer er kjent med og blir gjort kjent med hvilke muligheter og tilbud som finnes i helse- og omsorgstjenestene. Som et talerør for eldre pasienter og brukere vil eldre-, pasient- og brukerombudet bidra til at deres særskilte tjenestebehov settes på dagsorden, at denne gruppen blir hørt i det offentlige ordskiftet, at ombudene får styrket sin kompetanse på aldring og eldre, samt at ombudet kan bidra med informasjonsspredning og veiledning både til denne gruppen og til kommuner og andre aktører som arbeider med eldre pasienter og brukere.

Ombudet vil også kunne bidra til å sikre at eldre som er sterkt svekket av sykdom og eldre som ikke har nære pårørende, har en pasient- og brukerombudsordning som er bedre rustet til å bistå dem i møte med det offentlige og at denne gruppen har en stemme i det offentlige ordskiftet og i saker som angår denne gruppen.

Endringer i tjenestene som følge av digitalisering og økt bruk av teknologi, vil stille andre krav til pasienter og brukere enn tidligere. Økt bruk av digital kommunikasjon, digitale

¹ Meld. St. 15 Leve hele livet s. 43, og 46-47.

² Meld. St. 15 Leve hele livet s. 53

målinger, sporingsteknologi mv. vil kunne bidra til å gi pasienter økt egenmestring, frihet og trygghet. For at eldre pasienter og brukere skal kunne benytte og høste gevinster av disse tjenestene må det tas hensyn til at mange eldre mangler den digitale kompetansen som trengs, og tjenestene må være tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov. Først når brukerne er fornøyd vil velferdsteknologi og digitalisering være samfunnsøkonomisk effektivt, samt bidra til en bedre fordeling av helseressurser.³

Å framheve eldre særskilt i navnet på ombudet vil bidra til å framheve at eldre er en viktig gruppe i helse- og omsorgstjenesten. Forslaget om å inkludere begrepet "eldre" i navnet, se punkt 5.5, innebærer likevel ikke en utvidelse av ombudets ansvarsområde til å gjelde alle samfunnsområder hvor eldre har interesser. Ansvarsområdet vil fortsatt være avgrenset til helse- og omsorgstjenester fra stat og kommune – og etter forslaget også tannhelsetjenester fra fylkeskommunen.

Departementet mener at det er viktig at ombudenes virksomhet innrettes slik at de får bedre kjennskap til hvilke saker eldre pasienter og brukere er opptatt av og bedre oversikt over forbedringspunkter i tjenestene.

Eldre er ingen skarpt avgrenset gruppe. Som for reformen Leve hele livet, mener departementet at det er naturlig å ta utgangspunkt i at det nasjonale ombudet bør ha et særskilt fokus på personer over 65 år. Det foreligger mye nasjonal og internasjonal forskning om denne aldersgruppen og gruppen er nær pensjonsalderen.

Personer under 65 år vil imidlertid også få hjelp fra eldre-, pasient- og brukerombudet ettersom ombudet har et ansvar for alle pasienter og brukere uansett alder.

5.3 Sterkere faglig ledelse

Departementet har vurdert om det nasjonale ombudet bør opprettes som en ny nasjonal etat. En slik modell vil gi det nasjonale ombudet en større og mer reell lederrolle, men vil også samtidig kunne innebære en vesentlig endring av dagens ombudsordning.

Departementet mener dagens ordning i det vesentlige fungerer godt etter intensjonen og mener at det ikke bør legges opp til en løsning som blant annet medfører at det må bygges opp nye administrative funksjoner i tilknytning til det nasjonale ombudet. Etter departementets vurdering bør det i stedet bygges videre på dagens modell der Helsedirektoratet ivaretar de fleste administrative funksjonene for ombudene.

Departementet foreslår at det nasjonale ombudet lokaliseres til ett av de lokale ombudene.

Det er viktig å opprettholde ombudets faglige selvstendighet og uavhengighet i forhold til dem som har det lovpålagte ansvaret for å tilby befolkningen helse- og omsorgstjenester. Faglige selvstendighet og uavhengighet fra tjenesteyterne krever derimot ikke at de lokale ombudene opptrer uavhengig av hverandre.

I de senere årene er samarbeidet mellom de lokale ombudene blitt utvidet og styrket. Se omtalen i kapittel 4. Dagens ordning fungerer på mange måter bra, men den krever at de

³ <https://forskning.no/sykepleie-aldring-sykdommer/kronikk-kortere-sykehjemsko-med-teknologi/1167673>

lokale ombudene velger å bidra til faglig samordning og utvikling. Departementet mener at en formalisering av samarbeidet mellom de lokale ombudene gjennom opprettelse av et nasjonalt ombud, vil kunne bidra til et enda bedre og likere tilbud til pasientene og brukerne.

Det er viktig at de lokale ombudene beholder autoriteten og påvirkningskraften de har i sin lokale oppgaveløsning. Ombudene bør derfor fortsatt være faglig uavhengige og selvstendige i enkeltsaker. Dette innebærer blant annet at det materielle innholdet i lokale avgjørelser ikke skal kunne påklages til det nasjonale ombudet. Alle pasienter og brukere som henvender seg til ombudene, skal derimot møte den samme rolleforståelsen og arbeidsmetodikken. Helsedirektoratet skal fortsatt behandle klager på prosessuelle beslutninger om hvilke saker ombudene skal behandle og hvordan de skal behandles.

Departementet mener at etableringen av et nasjonalt ombud vil legge til rette for et mer forpliktende samarbeid mellom de lokale ombudene. Det nasjonale ombudet bør i tillegg, på noen områder, få fullmakter til å samordne ombudenes virksomhet, med de begrensninger som følger av at de lokale ombudene fortsatt bør være faglig uavhengige og selvstendige i enkeltsaker. Departementet ønsker blant annet at det nasjonale ombudet skal bidra til felles forståelse av problemstillinger og løsning av saker som vil kunne få betydning utover det enkelte tilfellet.

Utad vil det nasjonale ombudet få autoritet som felles talerør for ombudene i kraft av sin posisjon. Departementet mener at det er viktig at det nasjonale ombudet også får en tydelig fullmakt i loven til å uttale seg på vegne av ombudene. De lokale ombudene skal fortsatt kunne uttale seg i enkeltsaker. De lokale ombudene bør derimot vurdere om saker der løsningen vil kunne få betydning ut over det enkelte tilfellet, bør løftes til det nasjonale ombudet for uttalelse, for eksempel saker som er kontroversielle eller prinsipielle. Beslutninger om hvilke saker som bør håndteres av det nasjonale ombudet bør etter departementets syn tas av det nasjonale ombudet etter dialog med de lokale ombudene.

Departementet foreslår at det lovfestes at staten skal sørge for et nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud som leder ombudskollegiet. Det foreslås videre at det lovfestes at det nasjonale ombudet skal styre utviklingen av felles ombudsfaglig arbeidsmetodikk, bistå de øvrige ombudene med systematisk kompetanseutvikling og veiledning, gi råd i enkeltsaker, bidra til felles løsning og forståelse av prinsipielle saker og følge med på hvordan ulike grupper av pasienter og brukere prioriteres ved tildeling av tjenester.

Departementet mener videre at det vil være naturlig at det nasjonale ombudet bidrar til en felles strategi for informasjon om ombudsordningen.

Det nasjonale ombudet bør innenfor de lovfestede rammene, få betydelig frihet til å forme den nye rollen. Departementet forutsetter at ombudskollegiet skal kunne medvirke til dette arbeidet.

5.4 Felles nasjonalt og lokalt ombud?

De lokale ombudene håndterer et stort antall henvendelser. De har et særskilt ansvar for å sette seg inn i lokale forhold. De bruker dessuten mye ressurser på å ha en dialog med tjenesteyterne og klage- og tilsynsmyndighetene. Dette er en viktig forutsetning for å løse ombudenes samfunnsoppdrag.

Det nasjonale ombudet skal samle inn og systematisere erfaringer fra alle ombudene og koordinere og styre felles faglig utvikling av ombudene.

Både det lokale og det nasjonale ombudet vil ha viktige roller som talspersoner overfor myndighetene og media. Departementet ser at det vil kunne være krevende å ha begge rollene, særlig i fylket der det nasjonale ombudet er lokalisert. Det kan oppstå usikkerhet når det nasjonale ombudet uttaler seg som nasjonalt og som lokalt ombud. Departementet ser også at det vil kunne reises spørsmål om hvorvidt ombudet jobber for lokale eller nasjonale saker og at det er en viss risiko for at lokale forhold kan bli tillagt uforholdsmessig stor vekt.

På den annen side vil et felles ombud få mye kunnskap om hvilke typer saker de lokale ombudene behandler og hvilke utfordringer de møter. Arbeidsbelastningen vil langt på vei kunne håndteres gjennom støttefunksjoner i fylket der det nasjonale ombudet plasseres. Et felles ombud vil også bidra til en mer effektiv bruk av administrative ressurser. Det er dessuten viktig at det ikke oppstår faglige konflikter mellom det nasjonale ombudet og ombudet i fylket der det nasjonale ombudet lokaliseres. Lokal forankring er viktig for at det nasjonale ombudet skal kunne ivareta rollen sin på en god måte. Departementet foreslår derfor at samme person skal være både nasjonalt ombud og lokalt ombud.

5.5 Navnet på den nye ordningen

Departementet mener at det er viktig at navnet på ordningen gir god informasjon om ombudets ansvarsområde. Navnet bør markere at ombudene har generelle oppgaver for alle pasienter og brukere, og et særskilt ansvar for eldre i denne gruppen. Departementet foreslår derfor at det nasjonale ombudet skal hete Nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud og at også de lokale ombudene skal skifte navn til Eldre-, pasient- og brukerombud.

5.6 Inkludering av den fylkeskommunale tannhelsetjenesten

5.6.1 Utvidelse av ombudets ansvarsområde

Fylkeskommunale tannhelsetjenester omfattes i dag ikke av pasient- og brukerombudsordningen.

Stortinget har ved flere anledninger, senest i anmodningsvedtaket som ble fremmet i forbindelse med behandlingen av Prop. 150 L (2016-2017) Lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten mv. (helsetilsynsloven), gitt uttrykk for at det ønsker at de fylkeskommunale tannhelsetjenestene skal omfattes av ombudsordningen.

Ved behandlingen av Prop. 71 L (2016-2017) *Endringer i helselovgivningen (overføring av det offentlige tannhelsetjenesteansvaret, lovfesting av kompetansekrav m.m.)*, vedtok Stortinget lovendringer som er nødvendige for å overføre ansvaret for tannhelsetjenester fra fylkeskommunene til kommunene. Det ble vedtatt å forankre kommunens ansvar i helse- og omsorgstjenesteloven, mens pasienters rettigheter til tannhelsetjenester ble vedtatt innlemmet i pasient- og brukerrettighetsloven. Lovendringene innebar at ombudets arbeidsområde ble utvidet til å omfatte tannhelsetjenester på kommunalt nivå.

Stortinget anmodet samtidig regjeringen om å legge til rette for en frivillig prøveordning slik at kommuner som ønsker det, kan få tillatelse til å overta ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten fra 2020, jf. Innst. 53 L (2016-2017). En utilsiktet konsekvens av dette vedtaket er at pasienter får ulike prosessuelle rettigheter, avhengig av om de mottar tannbehandling i regi av en kommune som er med i prøveordningen eller i regi av fylkeskommunen/regionen. Departementet mener dette er uheldig og at det heller ikke er i tråd med Stortingets intensjon om å inkludere den offentlige tannhelsetjenesten i ombudets ansvarsområde.

Ordninger som er etablert for å ivareta pasienter og brukeres interesser bør etter departementets vurdering gjøres tilgjengelige for alle som mottar helse- og omsorgstjenester, uavhengig av om de tilbys av stat, fylkeskommune eller kommune.

Utvidelse av pasient- og brukerombudsordningen til å omfatte fylkeskommunale tannhelsetjenester vil særlig kunne styrke rettighetene til personer som ikke er i stand til å fremme sine egne behov når det gjelder tannhelsehjelp.

Det er også en viktig oppgave for pasient- og brukerombudene å gi tilbakemelding til helse- og omsorgstjenesten om de erfaringer man får gjennom arbeidet.

Departementet foreslår på denne bakgrunn lovendringer som sikrer at pasienter får lik rett til å henvende seg til ombudet om forhold knyttet til offentlige tannhelsetjenester, uavhengig av hvilket forvaltningsnivå som har ansvar for tjenestene.

5.6.2 Plikt for fylkeskommunen til å informere om ombudsordningen

Departementet mener at det er en naturlig konsekvens av utvidelsen av ansvarsområdet for ombudsordningen at også fylkeskommunen pålegges å informere pasienter om retten til å henvende seg til ombudet.

Spesialisthelsetjenesten og kommunene er pålagt å informere pasienter om hvilke rettigheter de har dersom de påføres skade eller alvorlige komplikasjoner i forbindelse med behandling. Pasientskadeordningen gjelder for tannhelsetjenester. Det er likevel ingen bestemmelser som eksplisitt pålegger fylkeskommunen plikt til å informere pasienter som er påført skade eller alvorlige komplikasjoner i forbindelse med tannbehandling om muligheten til å søke erstatning fra Norsk Pasientskadeerstatning (NPE). Fylkeskommunen har heller ingen klar plikt til å informere om pasientens adgang til å anmode tilsynsmyndigheten om vurdering av mulig pliktbrudd.

Departementet mener at fylkeskommunen også bør pålegges å informere om andre tilgrensende ordninger som er opprettet for å ivareta pasienter og brukeres interesser, som NPE og adgangen til å anmode tilsynsmyndigheten om vurdering av mulig pliktbrudd. Departementet foreslår derfor at en tilsvarende informasjonsplikt på virksomhetsnivå som gjelder for statlige spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester, lovfestes for fylkeskommunale tannhelsetjenester.

Informasjonsplikten bør også omfatte pasientens nærmeste pårørende i tilfeller der pasienten dør og utfallet er uventet i forhold til påregnelig risiko, selv om dette svært sjeldent vil forekomme når det gjelder tannhelsetjenester.

For kommuner som får delta i prøveordningen med overtakelse av tannhelsetjenesteansvaret, vil informasjonsplikten følge av helse- og omsorgstjenesteloven § 4-2a.

Tannbehandling utført av rent privat tannhelsepersonell uten slik avtale, omfattes ikke av forslaget. Det har sammenheng med at ombudsordningen generelt er begrenset til å omfatte helse- og omsorgstjenester som er en del av det offentliges ansvar.

5.7 Ombudets ansvar for den samiske befolkningen

Sametinget og de helsefaglige samiske miljøene har i flere år påpekt manglende helse- og omsorgstjenester for den samiske eldrebefolkning som kun kan gjøre seg forstått på samisk. Derfor er det lagt til rette ordninger som skal ivareta den samiske eldre pasient gjennom etablering av et utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester for den samiske befolkningen i Finnmark, tolk i demensomsorgen i kommunen, tolkeprosjekt ved Helse Finnmark, utarbeidelse av veiledningsmateriell m.m. Det er likevel en utfordring, primært for eldre samer som ikke snakker norsk, å gjøre seg forstått i helse- og omsorgstjenesten. Denne gruppen vil også kunne ha problemer med å forstå beskjeder fra helse- og omsorgstjenesten. Dette kan medføre en fare for pasientsikkerheten.

Helsedirektoratet har nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Sametinget, Pasient- og brukerombudet og Helsedirektoratet som skal se på om ombudstjenestene i tilstrekkelig grad er innrettet for å møte behovene hos den samiske befolkningen. Gruppen jobber med å etablere en pilot på en landsdekkende enhet med spesialkompetanse på samiske pasienter og brukerombudstjenester under Pasient- og brukerombudet. Piloten skal blant annet brukes til å prøve ut ulike metoder for å gi gode og likeverdige ombudstjenester til den samiske befolkningen. Prosjektet skal finansieres innenfor pasient- og brukerombudsordningen, og det tas sikte på å styrke kompetansen på samisk kultur og språk med inntil et ekstra årsverk i piloten. Pasient- og brukerombudet har allerede kompetanse på samisk kultur, men ingen person i ordningen som snakker samisk.

5.8 Særlig om Oslo og Akershus

I dag administreres 14 av ombudskontorene av staten ved Helsedirektoratet. Ett kontor, i Oslo og Akershus, administreres av Oslo kommune etter avtale med Helsedirektoratet, der staten bevilger kr 8,5 mill pr. år. Ved framtidig ny fylkesinndeling mener departementet at

det er behov for å vurdere hvordan ombudsordningen skal organiseres. Helsedirektoratet vil derfor få i oppdrag å utrede og foreslå framtidig løsning for Oslo og Akershus fra 2020. Dette arbeidet gjennomføres i nært samarbeid med berørte aktører.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er en klar forutsetning at eldre ikke skal prioriteres på bekostning av andre brukergrupper. Samtidig er det forventet at endringene vil gi flere henvendelser fra denne brukergruppen. Eldre pasienter har ofte store og sammensatte behov for helse- og omsorgstjenester. Dette gjør at sakene de gir bistand i kan være komplekse og arbeidskrevende. Ofte er det nødvendig å reise ut i kommunen der eldre mottar tjenester for å møte pasienten og få til dialog med tjenesteyter. Dette er tidkrevende arbeid, men også arbeid som erfaringsmessig gir resultater og rask avklaring. Omleggingen vil også kreve et tettere samarbeid mellom ombud og for eksempel eldrerådene og kommunale brukerråd. Etterspørselen etter informasjon og opplæring fra lag og organisasjoner som ivaretar Eldres interesser må ventes å øke. Ombudene opplever også at det er en klagefrykt. Det er nødvendig å fortsette arbeidet med å gjøre eldre og deres pårørende trygge slik at de tør å si ifra.

Det er forventet at det nasjonale ombudet skal være en synlig og tydelig nasjonal stemme. Dette krever tilstedeværelse på nasjonale arenaer og mulighet til å sette agenda. Det er nødvendig å etablere en organisering rundt nasjonalt ombud som sikrer gjennomføringsevne.

Det tas sikte på at utvidelsen og omleggingen av ombudsordningen iverksettes andre halvår 2019.

Etableringen av Nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud, utvidelse av ordningen til å gjelde den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og styrkingen av ombudsordningens arbeid mot eldre pasienter og brukere vil føre til økte lønnsutgifter og utgifter til utvikling av fagkompetanse og informasjonstiltak på om lag 8 mill. kroner i året.

7 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Tannhelsetjenesteloven

Til ny § 1-6 Om informasjon:

Generelle merknader er gitt i punkt 5.5.2 i høringsnotatet. Bestemmelsen er ny og omhandler en tydeliggjøring av fylkeskommunens ansvar på overordnet nivå til å sørge for at det gis informasjon som pasienten har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Det samme gjelder for informasjon til pasientens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd. Bestemmelsen er utformet over samme lest som bestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven § 4-2a og spesialisthelsetjenesteloven § 3-11.

Pasient- og brukerrettighetsloven

Navnet på ordningen endres til Eldre-, pasient- og brukerombudet i hele kapittel 8.

Til § 8-1

Ansvarsområdet for ombudet utvides til å omfatte den fylkeskommunale tannhelsetjenesten, jf. *første ledd*. Se nærmere omtale i 5.7.

Til § 8-2

Den faglige styringen av ombudsordningen styrkes ved at det nasjonale ombudet gis fullmakt til å lede ombudskollegiet og til å samordne virksomheten på nærmere angitte områder, jf. *tredje ledd*. Se nærmere omtale i 5.2.

8 Forslag til lovendringer

I lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten gjøres følgende endringer:

Ny § 1-6 skal lyde:

§ 1-6 Om informasjon

Fylkeskommunen skal sørge for at det gis slik informasjon som pasienten har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Tilsvarende gjelder for informasjon til pasientens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i informasjonsplikten etter første ledd.

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

Kapitteloverskriften i kapittel 8 skal lyde:

Kapittel 8 *Eldre-, pasient- og brukerombud*

§ 8-1 skal lyde:

§ 8-1 Formål

Eldre-, pasient- og brukerombudet skal arbeide for å ivareta pasientens og brukerens behov, interesser og rettssikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten, den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 Arbeidsområde og ansvar for ordningen

Staten skal sørge for at det er et eldre-, pasient- og brukerombud i hvert fylke. Staten skal sørge for at det er et Nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud.

Eldre-, pasient- og brukerombudets arbeidsområde omfatter statlige spesialisthelsetjenester, fylkeskommunale tannhelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester.

Det nasjonale ombudet skal lede ombudskollegiet, bidra til utvikling av felles arbeidsmetodikk, bistå de øvrige ombudene med systematisk kompetanseutvikling og veiledning, gi råd i enkeltsaker, bidra til felles løsning og forståelse av prinsipielle saker og følge med på hvordan ulike grupper av pasienter og brukere prioriteres ved tildeling av tjenester.

Ombudene skal utføre sin virksomhet selvstendig og uavhengig.

§ 8-3 skal lyde:

§ 8-3 *Rett til å henvende seg til eldre-, pasient- og brukerombudet*

Eldre-, pasient- og brukerombudet kan ta saker som gjelder forhold i den statlige spesialisthelsetjenesten, den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, opp til behandling enten på grunnlag av en muntlig eller skriftlig henvendelse eller av eget tiltak.

Enhver kan henvende seg til *eldre-, pasient- og brukerombudet* og be om at en sak tas opp.

Den som henvender seg til *eldre-, pasient- og brukerombudet*, har rett til å være anonym.

§ 8-4 skal lyde:

§ 8-4 *Behandling av henvendelser*

Eldre-, pasient- og brukerombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunnlag til å ta en sak opp til behandling. Dersom *eldre-, pasient- og brukerombudet* ikke tar saken opp til behandling, skal den som har henvendt seg gis underretning og en kort begrunnelse for dette.

Overskriften i § 8-5 skal lyde:

§ 8-5 *Eldre-, pasient- og brukerombudets rett til å få opplysninger*

§ 8-6 skal lyde:

§ 8-6 *Eldre-, pasient- og brukerombudets adgang til helse- og omsorgstjenestens lokaler*

Eldre-, pasient- og brukerombudet skal ha fri adgang til alle lokaler hvor det ytes statlige spesialisthelsetjenester, fylkeskommunale tannhelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester.

§ 8-7 skal lyde:

§ 8-7 *Eldre-, pasient- og brukerombudets oppgaver*

Eldre-, pasient- og brukerombudet skal i rimelig utstrekning gi den som ber om det informasjon, råd og veiledning om forhold som hører under ombudets arbeidsområde.

Eldre-, pasient- og brukerombudet skal gi den som har henvendt seg til ombudet, underretning om resultatet av sin behandling av en sak og en kort begrunnelse for resultatet.

Eldre-, pasient- og brukerombudet har rett til å uttale sin mening om forhold som hører under ombudets arbeidsområde, og til å foreslå konkrete tiltak til forbedringer.

Eldre-, pasient- og brukerombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til. Uttalelsene er ikke bindende.

Eldre-, pasient- og brukerombudet skal underrette tilsynsmyndighetene om tilstander som det er påkrevet at disse følger opp.

Eldre-, pasient- og brukerombudet skal sørge for å gjøre ordningen kjent.

§ 8-8 skal lyde:

§ 8-8 Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene om *eldre-, pasient- og brukerombud*.

I lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern gjøres følgende endringer:

§ 4-5 tredje ledd skal lyde:

Utover det som følger av rimelige begrensninger i husordensreglement, kan det ikke vedtas restriksjoner i retten til å kommunisere med kontrollkommisjonen, departementet, Statens helsetilsyn, Fylkesmannen, Stortingets ombudsmann for forvaltningen, *eldre-, pasient- og brukerombud*, prest eller tilsvarende sjelesørger, juridisk rådgiver eller den som opptrer på pasientens vegne i en klagesak.